

**УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ**

КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И БИБЛИОГРАФИЯ”

ДИПЛОМНА РАБОТА

на тема:

**Е-БИБЛИОТЕКА „HOFFMANNIANA”
(Структуриране на библиографско изражение
и основа на пълнотекстова база от данни на
творчеството на Ернст Теодор Амадеус Хофман)**

**Дипломант:
Вилиана Герова
заочно обучение
Ф. № 2741**

**Научен ръководител:
(проф. д.п.н. Александра Куманова)**

**София
2022**

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБЩИ БЕЛЕЖКИ	5
1. Актуалност на изследването	5
2. Обект на проучването	5
3. Предмет на изследването	5
4. Цел на разработката	6
5. Задачи на изследването	6
6. Методи на изследването	6
7. Структура на изследването	7
8. Вторично-документален апарат на проучването	8
9. Историографски преглед на публикациите на приказката на Ернст Теодор Амадеус Хофман „Малкият Цахес, наречен Цинобър”	8
I. ГЛАВА. БИОБИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА ЗА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН	9
I. 1. Биографична скица	9
I. 2. Линия на творчеството	19
I. 3. Цитирана литература по I. Глава	24
I. 4. ИЗВОДИ по I. Глава	25
II. ГЛАВА. СЪСТОЯНИЕ НА БИБЛИОГРАФСКОТО ОТРАЗЯВАНЕ НА КНИГИ, СВЪРЗАНИ С АВТОРСТВОТО НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН, ПРЕДСТАВЕНИ В Е-ПРОСТРАНСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ БИБЛИОТЕКИ И ПОДРЕДЕНИ ПО ЗАГЛАВИЕ	26
II. 1. Систематичен библиографски списък на монографични издания на Ернст Теодор Амадеус Хофман, създаден по е-каталози на: НБКМ – София < http://www.nationallibrary.bg/ >, Централна библиотека на БАН – София < http://digilib.nalis.bg/ >, Столична Библиотека – София < https://www.libsofia.bg/page/bg/nachalo.php > И регионалните библиотеки: „Димитър Талев” – Благоевград < http://www.libblagoevgrad.org/ >, „П.К.Яворов” – Бургас < http://www.burglib.org/ >, „Пенчо Славейков” – Варна < http://www.libvar.bg/ >, „Х. Ботев” – Враца < https://libvratsa.org/ >, „Емануил Попдимитров” – Кюстендил < https://libkustendil.primasoft.bg/ >, „Проф. Беню Цонев” – Ловеч < http://www.liblovech.org/ >, „Н. Фурнаджиев” – Пазарджик < http://www.libpz-bg.com/ >, „П. Павлович” – Силистра < http://libsilistra.bg/ >, „Сава Доброплодни” – Сливен < http://reglibsliven.iradeum.com/ >, „Стилян Чилингиров” – Шумен < https://libshumen.org/ >	26
II. 2. ИЗВОДИ по II. Глава	40
III. ГЛАВА. ПРИКАЗКАТА НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР” (Компютърен набор на дипломанта по изд.: Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Ернст Теодор Амадеус Хофман ; прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с. : с цв. ил.)	42
III. 1. Редактиране от дипломанта на постъпилите от студентите на УниБИТ за Кръгла маса „HOFFMANNIANA” анотации на приказката	100
III. 2. ИЗВОДИ по III. Глава	104
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	105
БИБЛИОГРАФСКИ СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЛИТЕРАТУРА	107
СПИСЪК НА ИЛЮСТРАЦИИТЕ	121

Благодарности

Авторът на дипломната работа благодари специално и на научния си ръководител – проф. д.п.н. Александра Куманова, и на рецензента – ас. д-р Николай Василев за тяхната съпричастност през всички етапи на създаване на този труд.

Много съм благодарна за възможността да работя по темата на моето изследване директно в личната семейна библиотека на проф. Александра Куманова и проф. Милен Куманов и много скърбля за загубата на този удивителен човек.

ОБЩИ БЕЛЕЖКИ

1. Актуалност на изследването

*Настоящата дипломна работа е посветена на библиографирането и историографирането на емпиричен първично- и вторично-документален материал, необходим за изграждането на **Е-БИБЛИОТЕКА „HOFFMANNIANA”** на Студентското научно общество (СНО) при УниБИТ.*

Структурирането на библиографско изражение и основа на пълнотекстова база от данни за творчеството на Ернст Теодор Амадеус Хофман е във фокуса на внимание на дипломанта.

По творчеството на този виден представител на западноевропейската мисъл отсъства систематизирана библиографска информационна картина на български език. И предизвикателството, стоящо пред автора на *това* проучване, е огромно.

2. Обект на проучването

В центъра на внимание на *тази* дипломна работа са личността на Ернст Теодор Амадеус Хофман и роденото от него творческо наследство, разпространявано у нас на различни езици чрез фондовете на библиотеките и е-каталозите им в България.

3. Предмет на изследването

Семантичните и справочно-информационните проблеми на библиографирането и историографирането на творчеството на Ернст Теодор Амадеус Хофман извеждат проблема за състоянието на библиографското отразяване на книги, свързани с авторството на писателя в е-пространството на българските библиотеки, за основен аспект (предмет) на проучването, ситуирано около приказката „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР**” – и текстологично, и визуализиращо.**

4. Цел на разработката

Дипломантът има амбицията чрез изучаването на биографичната скица на писателя и състоянието на библиографското отразяване на книги, свързани с авторството на писателя в *e*-пространството на българските библиотеки, както и с екстраполирането в *e*-пространството на направения от самия него компютърен набор по изд.: Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Ернст Теодор Амадеус Хофман ; прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994), да моделира в библиометричен дискурс ядрото на *E*-БИБЛИОТЕКА „HOFFMANNIANA”, предназначена за сайта на СНО при УниБИТ.

5. Задачи на изследването

За достигането до изведената цел в *настоящата* дипломна работа са моделирани следните задачи във вид на стъпки на това проучване:

5. 1. Моделиране на БИОБИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА ЗА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН;

5. 2. Структуриране на библиометрична информационна картина за СЪСТОЯНИЕТО НА БИБЛИОГРАФСКОТО ОТРАЗЯВАНЕ НА КНИГИ, СВЪРЗАНИ С АВТОРСТВОТО НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН, ПРЕДСТАВЕНИ В *E*-ПРОСТРАНСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ БИБЛИОТЕКИ;

5. 3. Текстологично поднасяне в рамките на дипломното проучване на пълния автентичен текст на емблематичната ПРИКАЗКА НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР” (Компютърен набор на дипломанта по изд.: Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Ернст Теодор Амадеус Хофман ; прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с. : с цв. ил.) като информационен модел, който изгражда правилна представа за творчеството на автора (на фона на разпространявани неправомерно адаптации и модификации на произведението).

6. Методи на изследване

Проучването е базирано от комплексна методика.

6. 1. Библиографиране и историографиране *de visu* на достъпните публикации по темата, оценени от хофманознанието.

6. 2. Изучаване *de visu* на библиографираните и историографираните първоизточници – творбите на автора (Ернст Теодор Амадеус Хофман), установени в резултат на сравнителна работа с *e*-каталозите на:

НБКМ – София <<http://www.nationallibrary.bg/>>,

Централна библиотека на БАН – София <<http://digilib.nalis.bg/>>,

Столична Библиотека – София

<<https://www.libsofia.bg/page/bg/nachalo.php>>

И регионалните библиотеки:

„Димитър Талев” – Благоевград <<http://www.libblagoevgrad.org/>>,

„П.К.Яворов” – Бургас <<http://www.burglib.org/>>,

„Пенчо Славейков” – Варна <<http://www.libvar.bg/>>,

„Х. Ботев” – Враца <<https://libvratsa.org/>>,

„Емануил Попдимитров” – Кюстендил
<<https://libkustendil.primasoft.bg/>>,

„Проф. Беню Цонев” – Ловеч <<http://www.liblovech.org/>>,

„Н. Фурнаджиев” – Пазарджик <<http://www.libpz-bg.com/>>,

„П. Павлович” – Силистра <<http://libsilistra.bg/>>,

„Сава Доброплодни” – Сливен <<http://reglibsliven.iradeum.com/>>,

„Стилян Чилингиров” – Шумен <<https://libshumen.org/>>.

6. 3. Семантично и справочно-информационно културолого-феноменологично разкриване (моделиране) на модела на книги в България, свързани с авторството на Ернст Теодор Амадеус Хофман и разпространявани в е-пространството на българските библиотеки.

Феноменологичното тук е **разбирано** като пряка философия на преживяването (по Е. Хусерл, М. Шелер, М. Хайдегер) като крайна точка на всяко значение и всяка стойност на живота преживяване на хората – и на четенето като живо преживяване – в случая: на изграждане на ядрото на библиографския модел на произведенията на Ернст Теодор Амадеус Хофман.

6. 4. Текстологично поднасяне за целите на Е-БИБЛИОТЕКА „НОФФMANNIANA” на ПРИКАЗКАТА НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР” във вид на авторски компютърен пълнотекстов набор.

7. Структура на изследването

Тази разработка се състои от:

- ОБЩИ БЕЛЕЖКИ;
- ИЗЛОЖЕНИЕ;
- ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Позиционираниите три стъпки (задачи) на *това* проучване се явяват **ТРИ ГЛАВИ НА ИЗЛОЖЕНИЕТО:**

- I. Глава. БИОБИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА ЗА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН;

- II. Глава. СЪСТОЯНИЕ НА БИБЛИОГРАФСКОТО ОТРАЗЯВАНЕ НА КНИГИ, СВЪРЗАНИ С АВТОРСТВОТО НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН, ПРЕДСТАВЕНИ В Е-ПРОСТРАНСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ БИБЛИОТЕКИ И ПОДРЕДЕНИ ПО ЗАГЛАВИЕ;

- III. Глава. ПРИКАЗКАТА НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР”

(Компютърен набор на дипломанта по изд.: Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Ернст Теодор Амадеус Хофман ; прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с. : с цв. ил.) и редактиране от дипломанта на постъпилите от студентите на УниБИТ за Кръгла маса „HOFFMANNIANA” анотации на приказката.

И трите глави са снабдени с изводи.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕТО е представана синтезираната картина на изследването.

8. Вторично-документален апарат на проучването
БИБЛИОГРАФСКИЯТ СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА
ЛИТЕРАТУРА (93 номерирани заглавия: с. 107-120) и
ВИЗУАЛИЗИРАЩАТА ГАЛЕРИЯ (17 номерирани заглавия: с. 121-
147) дават свод на привлечените към анализ документи и
представлява структурирано семантично ядро на Е-БИБЛИОТЕКА
„HOFFMANNIANA”.

9. Историографски преглед на публикациите на приказката
на Ернст Теодор Амадеус Хофман „Малкият Цахес, наречен Цинобър”.

Приказката „Малкият Цахес, наречен Цинобър” е една от най-емблематичните в творчеството на писателя.

Тя е и между тези негови творби, които раждат сюжетите за опери по произведенията на Е. Т. А. Хофман „Майстор Мартин бъчварят”, „Малкият Цахес, наречен Цинобър”, „Принцеса Брамбила” и др.

Проведената *сравнителна текстологична работа на различните издания, в които фигурира приказката „Малкият Цахес, наречен Цинобър” на български език*, показва, че без съкращения текстът на творбата е публикуван в следните четири издания (*цит. по II. Гл.*):

- Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с. [6]
ISBN 954-450-010-3

Съдържа: Златната делва : Една приказка от новото време ; Лешникотрошачката ; Малкият Цахес, наричан Цинобър.

- Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката и други приказки / Прев. от англ. ез. Десислава Лазарова. – София : ПАН, 2000. – 350 с. [42]
ISBN 954-657-285-3

Съдържа: Лешникотрошачката ; Малкият Цахес, наречен Цинобър ; Златното гърне

- Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки. – София : Нар. младеж, 1981. – 240 с. [47]
Без ISBN
Съдържа: Лешникотрошачката ; Златната делва; Малкият Цахес, наречен Цинобър ; Царската годеница
- Дьор, Фолкер К. Малкият Цахес, наречен Цинобър : въведение в приказката на Хофман. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 8-9. [79]

I. ГЛАВА. БИОБИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА ЗА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН

I. 1. Биографична скица

Ернст Теодор Амадеус Хофман (Ernst Theodor Amadeus Hoffmann) е роден на 24 януари 1776 г. в Кьонигсберг (Königsberg).

Първоначално бъдещият писател е кръстен с името Ернст Теодор Вилхелм, но вече в зряла възраст, когато е на 29 години, – като голям почитател на творчеството на Волфганг Амадеус Моцарт (Johann Chrysostom Wolfgang Amadeus Mozart), той сам променя името си през 1805 г.

Е. Т. А. Хофман оставя завидна следа в съкровищницата на човешката памет не само като писател, но и – като композитор. Самото име на известния писател съдържа магия, магия която успява да предаде в своите творби, актуални и интересни и до днес. Музициращият писател твори под псевдонима Йоханес Крайслер (Johannes Chrysler).

Е. Т. А. Хофман живее в Кьонигсберг през първите двадесет години от живота си. Тук той получава и университетското си образование. Тук

той прави и първите си плахи стъпки едновременно и в живописа, и в музиката, и в изящната словесност.

Е. Т. А. Хофман е на двадесет годишна възраст, когато се влюбва в Доротея Хът (Dorothea Hutt) – семейна преподавателка по музика, която е с почти десет години по-възрастна от него. В очите на жителите на Кьонигсберг това е било скандална история. Всъщност тази филистимска общественост принуждава младежа да напусне града.

В една от кратките истории, включени в неговите „*Нощни повести*”, която се нарича „*Майор*”, написана през 1816-17 г., действието се развива на съседния бряг на Балтийско море. Там Е. Т. А. Хофман пренася действието на своята творба, за да пресъздаде образа на своята любима и историята на младежката си любов, прикривайки истината зад художествената фантазия.

Образите, вдъхновени от спомени от детството и младостта в Кьонигсберг, възкръсват и в неговата приказка „*Златното гърне*” – творба, написана през 1814 г.

Точно в това свое произведение Е. Т. А. Хофман осмива домашния „център на виртуозите” – акт, който ще се издигне с цялата си звучна и образна сила в шедьовъра на късния период на творчеството на писателя „*Фантазии в маниера на Кало*”.

Описваното кълбо от сблъсъка на твореца със закостенелите нрави на неговото съвремие ще се издигне и в центъра на житейската история, описан в основното литературно произведение на Е. Т. А. Хофман – „*Житейските възгледи на котарака Мур*” (1819-1821).

През 1796 г. напуска Кьонигсберг и само веднъж се връща в този град – през 1804 г. Това негово пътуване е предизвикано от настигналата го новина за смъртта на Доротея Хът...

Кристоф Лудвиг Хофман (Christoph Ludwig Hoffmann) е името на бащата на Е. Т. А. Хофман. Той е бил адвокат, мечтател и страстен човек. Майка му – Ловиза Албертина Дерфер (Loviza Albertina Derfer) по характер е точна противоположност на съпруга си.

Когато момчето било на три години, родителите му се разделили. От малък Е. Т. А. Хофман е отгледан в дома на баба си по майчина линия Ловиза Софи Дерфер (Loviza Sophie Derfer), където той посещава Реформаторско училище в родния си град. Расте под влиянието и на чичо си, който бил адвокат, а баща му бил преместен в Инстербург (Insterburg) четири години по-късно.

„Къщата на Дерфер“ е сборник с разкази за герои, които по някакъв начин помагат на бъдещия писател да се формира духовно.

Баба му винаги е била мила с Е. Т. А. Хофман, и той искрено я уважава. С годините, майката на Е. Т. А. Хофман все повече се затваря в себе си и бавно остарява, а болестите и душевните мъки я отклоняват от този свят. На 13 март 1797 г. тя умира от апоплектичен инсулт.

Може би най-близкият човек, на когото Е. Т. А. Хофман доверява тайните на сърцето си, е леля му Йохан Софи Дерфер (Johann Sophie Derfer). Остроумна, общителна и забавна, тя била негов приятел и съмишленик. Е. Т. А. Хофман ѝ е благодарен и я оприличава като негов ангел пазител.

Четиринадесетгодишният младеж свири на пиано, по-късно се приобщава и към света на цигулката и арфата, с увлечение фантазира в училище, където среща разбиране от директора, защото изпъква с артистичните си дарби [2].

Трябва да се каже и за чичо Хофман Ото Дерфер (Hoffmann Otto Derfer). Той водел премерен начин на живот, обичал яснотата и реда във

всичко. Именно с негова помощ младият Е. Т. А. Хофман се приближава до ректора на Реформаторската школа Стефан Вановски (Stefan Vanowski), който открива определени художествени склонности у него. Чичо Ото организира музикални часове с катедралния орган Кристиан Подбелски (Christian Podbelski), както и уроци от художници...

На 17 години Е. Т. А. Хофман среща тази, която завладява сърцето му. Това е очарователната млада жена Доротея Хът, съпруга на търговец на вино, два пъти по-възрастна от бъдещия писател. Тя му дава уроци по музика, докато той е студент в Университета на Кьонигсберг.

Любовта към Доротея Хът е дълга, трепетна и трагична за Е. Т. А. Хофман. Колкото и да крият любовта си, слуховете за тяхната скандална връзка тръгва из домовете на познати и след известно време стават обект на широка дискусия сред жителите на Кьонигсберг.

Е. Т. А. Хофман завърши обучението си бързо, но без особен ентузиазъм. Той споделя: „Ученето е бавно и тъжно – трябва да се насилвам да стана адвокат” [1].

Безапелационно се насочва да учи музика при органиста Кристиан Подбелски.

На 22 юли 1795 г. Е. Т. А. Хофман успешно издържа първият си изпит по юриспруденция и става съдебен следовател в областния отдел на Кьонигсберг. През 1800 г. Той преминава последният кръг от юридическия изпитни, и е назначен за оценител [3].

По това време Е. Т. А. Хофман чете много: Уилям Шекспир (William Shakespeare), Лорънс Стърн (Laurence Sterne) и Жан-Жак Русо (Jean-Jacques Rousseau). Композира музика, с удоволствие рисува, пише романи: „*Корнаро, мемоари на граф Юлий фон С.*” и „*Мистериозен*”. За съжаление тези епични творби не достигат до нас.

Поради отношенията с Доротея Хът, отношението на пуританските жители на Кьонигсберг към Е. Т. А. Хофман се променя съществено. Животът за него става неописуемо труден. В къщата на Дъферс в семейния съвет е решено да се изпрати Е. Т. А. Хофман в силезийския град Глоггов (Glogau), при чичо му Йохан Лудвиг (Johann Ludwig), който служи там като съветник във Върховния съд.

Роднините на Е. Т. А. Хофман смятат, че времето и разстоянието ще излекуват душевните рани на младия мъж.

Междувременно самият Е. Т. А. Хофман пише на приятеля си в Кьонигсберг – Самуел Хампе (Samuel Hampe): „... За да я загубя – тази мисъл ме навежда към земята... Съмнявам се, че ще дишам по-свободно в Силезийските планини! Какво друго е способно да ме задържи в този град, където съм заключен в четири стени и където със свята простота се опитват да притиснат духа ми в догмите на предразсъдъците. Ах, скъпи приятелю, списъкът с всички мерзости, които всеки ден ми напомнят за злата ми участ, ще заеме целия лист. Светкавицата на какво гневно божество ме хвърли в кръга на тези хора! Не ми дават един час да бъда сам. Със смъртта на майка ми всичко стана десет пъти по-абсурдно и до полунощ ме измъчват с продължителни лекции. Не мога да направя нищо разумно ...” [2].

През юни 1796 г. Е. Т. А. Хофман заминава за град Глоггов. След кратка практика в съда на града, той успешно издържа изпита за ранг на оценител в Берлин (Berlin) и е назначен в Познан (Posen) – град в Полша.

През 1798 г. Е. Т. А. Хофман се сгодява за братовчедка си – Вилхелмина Дьорфер (Wilhelmina Dörfer), което прави не от любов, а по-скоро, за избегне прицелите на вниманието към себе си.

В Познан Е. Т. А. Хофман започва работа на добра позиция. Там той среща очарователната полякиня Михалина Рорер –Цчинска (Mihalina

Rohrer - Tschinska), която е дъщеря на познански служител. Тя е и причината писателят да развали годежа си със своята братовчедка. Е. Т. А. Хофман се женен за Михалина Рорер-Цчинска.

През 1804 г. Е. Т. А. Хофман се премества във Варшава (Warszawa), където посвещава цялото си свободно време на музиката. Няколко негови музикални и сценични произведения са поставени в театъра. С много усилия там се създават филхармония и симфоничен оркестър.

През юли 1805 г. се ражда единственото му дете – Сесилия (Cäcilia).

Щастливата позиция на Е. Т. А. Хофман в живота не се задържа за дълго. На 28 ноември 1806 г., по време на Война на Четвъртата коалиция, войските на Наполеон Бонапарт (Napoléon Bonaparte) превземат Варшава, а пруските бюрократи загубват работата си.

През януари 1807 г. съпругата на Е. Т. А. Хофман и двегодишната им дъщеря Сесилия се връщат в Познан, докато той се замисля дали да не се премести във Виена (Wien) или да се върне в Берлин.

Забавяне от шест месеца е причинено от тежкото му заболяване. В крайна сметка френските власти искат всички бивши служители да се закълнат във вярност или да напуснат страната. Тъй като те отказват да му предоставят паспорт за Виена, той е принуден да се върне в Берлин.

Е. Т. А. Хофман посещава семейството си в Познан по път за Берлин на 18 юни 1807 г. Това той прави с надеждата да продължи кариерата си там като художник и писател. Същата година в средата на месец август дъщеря му умира.

Въпреки трудностите, този брак продължава повече от двадесет години. Михалина прощава всичко на любимият си съпруг – и недостиг на материални средства, и честите му отсъствия, и доста трудния му характер.

Е. Т. А. Хофман преминава през много трудни моменти, като остава известно време без препитание, оплаквайки смъртта на двегодишната си дъщеря.

В германския град Бамберг (Bamberg), в къщата, където Е. Т. А. Хофман и съпругата му са живели на втория етаж, е открит музей на писателя. Тук има и паметник на писателя, който държи котарака Мур в ръцете си.

До 1807 г. Е. Т. А. Хофман работи в обществената служба в различни звания. В свободното си време се занимава с музика и рисуване. Опитите за изкарване на прехраната му от изкуството са неуспешни.

Е. Т. А. Хофман изпълнява различни дейности, които съвместява: мениджър на театър, драматург, композитор, сценичен художник и декоратор през пет сезона от 1 септември 1808 до 21 април 1813 г. В своите скици, сценични проекти, както и в литературните си опуси той възпроизвежда детайли от архитектурата на града.

Финансовите затруднения в театъра през тези годините го карат да увеличи доходите си чрез обучение по музика и да прояви способностите си в повече аспекти на театралната продукция, включително и ескизи за костюми и сценичен дизайн.

След 1815 г. Е. Т. А. Хофман губи това място и е принуден отново да премине на държавна служба, вече в Берлин. Новото място му носи повече материални средства и му отваря повече време за творчество.

Нужно е много въображение, за да си представи човек цялата прозаичност на средата, в която Е. Т. А. Хофман е бил обречен да живее до края на дните си.

... Младостта му в един малък пруски градец със строго разпределение на деня се сменя с точност до секундата и определена темпора на времето за занимания по латински и математика, за разходка

или любимата му музика. Следва неговото чиновничество – и то в пруска канцелария някъде на полската граница. От отчаяние – женитба... И винаги го съпътства трудът над опусите му – и музикални, и литературни... И всичко това на фона на служебни книжа, характерни за чиновническа работа до сетния дъх.

В цялата тази амалгама има една малка пауза: две години Е. Т. А. Хофман е директор на театър. В това си качество той живее сред музиката, артистите. Тук той изпитва радостта да е близко до актриси, да чувства полъха на неземното в музикалните звуци и в регистрите на словото.

Но само две години...

Следват Наполеоновата война, която унищожават театъра.

И отново служба, строго работно време, книжа и жестока сивота.

Е. Т. А. Хофман изразява своя мироглед в дълга поредица от фантастични истории и приказки, несравними по своя натюрел. В тях той умело смесва чудотворното на всички епохи и народи с лична измислица, която на места е мрачно болезнена, на други – грациозно и непринудено весела, на трети – саркастично подигравателна.

По онова време германската критика няма високо мнение за Е. Т. А. Хофман, тъй като еснафският вкус предпочита още повее и идеализацията на романтизма, който е замислен като принципно сериозен в изображението на сцените и героите, и не прибегва никога до формите на сарказъм и сатира.

Е. Т. А. Хофман е много по-популярен и в други европейски страни, и в Северна Америка.

В Русия, например Висарион Григориевич Белински го чете в оригинал и го нарича „един от най-големите немски поети, художник на вътрешния свят”, а Фьодор Михайлович Достоевски Достоевски препрочита целия Е. Т. А. Хофман и в оригинал, и в превод на руски, и

точно това влиза в кореновата система на неговия полифоничен метод на художествено изображение език [1].

Междувременно Е. Т. А. Хофман следва неотклонно своя собствен полифоничен маниер на изображение, изтъкан от съчетаване на несъчетаемото, което ще стане сърцевина на уникалния Хофманов стил в изкуството и литературата. Той служи и като капелмайстер в театъра в Бамберг (Бавария).

През същия период той работи на непълно работно време, като дава уроци по пеене за дъщерите на местните благородници.

В този град той пише и оперите „Аврора” и „Дуетини”, който посвещава на своята ученичка по пеене Джулия Марк (Julia Mark), която е била с двадесет години по-млада от маестрото.

Той искрено и дълбоко се влюбва в младата особа. И това става с онази Хофманова всепоглъщаща го сила въпреки нормите на обществото и еснафския морал, че чувствата му стават очевидни и обект на ожесточен прицел за обкръжението...

Повече от година Е. Т. А. Хофман се стреми към принудителна за натюрела му максимална сдържаност като не показва собствените си чувства, и това го довежда буквално до душевно разстройство.

В дневника си, който Е. Т. А. Хофман крие от жена си, името на младата му възлюблена се появява в кодирани формулировки: „Kleines Käzchen” („Малко коте”) или като „Katze” („Котка”).

Наред с любовта, носеща и болка, и радост, Е. Т. А. Хофман постоянно е между два огъня: ярък ентузиазъм и луда депресия. Майката на Джулия бързо ѝ намера по-подходящ мъж. Въпреки това тя остава неговата неугасваща любов.

Е. Т. А. Хофман води сложен двойствен живот. Денем е акуратен служител, а останалото време прекарва в артистични кръжми между сродни по дух хора, най-вече художници и живописци, артисти, на който сам дава прозвището „Серапионовите братя” („Die Serapionsbrüder”). Злоупотребата с алкохола, безкрайните нощни бдения и нервните сътресения разклащат и без това слабото му здраве [1]...

През февруари 1813 г. Е. Т. А. Хофман получава предложение от Йозеф Секонда (Joseph Sekonda), който и ръководител на оперна трупа, да заеме поста капелмайстер в Дрезден (Sachsen).

По време на гастролите трупата се оказва често в райони, където се водят активни военни действия. По този начин буквално в барутния дим Е. Т. А. Хофман се занимава с творчество. Когато не пишел и не дирижирал, той излизал на улицата, където виждал ранени хора, горящи къщи, движението на войските и лагерни огньове.

Въпреки работата си, от която е доволен, честите пътувания и успеха, който не спира да натрупва, в дневника си Е. Т. А. Хофман се оплаква от самота и живот като на отшелник. На 38 годишна възраст той има чувството, че започва живота си отначало.

Като музикален критик по това време Е. Т. А. Хофман придобива не само известност, но и слава.

Въпреки, че той вече е автор на значителен брой литературни произведения, изящната словесност е странично занимание за него, докато основната му дейност, най-важната цел, към която са насочени усилията и стремежите му, е композирането музика.

Е. Т. А. Хофман е бил почти напълно парализиран, но никога не губил надежда и воля за творчество.

Последното чудо на неговия литературен талант е разказът „*Прозорецът в ъгъла*”, неуловим живот беше уловен в движение за нас завинаги.

От 1818 г. писателят развива заболяване на гръбначния мозък, което в продължение на няколко години води до парализа.

Е. Т. А. Хофман умира на 25 юни 1822 г.

Погребан е в гробището на църквата „Свети Йоан Йерусалимски” в Берлин.

I. 2. Линия на творчеството

Първите му статии са публикувани на страниците на „Универсален музикален вестник”, в който работи от 1809 г. Е. Т. А. Хофман си представя музиката като специален свят, способен да разкрие на човек смисъла на неговите чувства и страсти, както и да разбере природата на всичко мистериозно и неизразимо. Музикалните и естетически възгледи на Е. Т. А. Хофман са ярко изразени в разказите му „*Рицарят Глук*” (1809), „*Музикалното страдание на Йохан Крейслер*”, „*Капелмайстър*” (1810), „*Дон Жуан*” (1813) и диалога „*Поет и композитор*” (1813). Разказите по-късно са обединени в сборника „*Фантазии в маниера на Кало*” (1814-1815).

„Не е ли музиката тайнственият език на едно далечно царство на духовете, чиито чудни акценти отекват в нашата душа и събуждат по-висш интензивен живот. Всички страсти, пъстро и блестящо въобразени, водят борба и потъват в неизказан копнеж, който изпълва грдите ни. Това е неотразимото въздействие на инструменталната музика – пише Е. Т. А. Хофман в диалога „*Поет и композитор*” [2].

През 1816 г. Е. Т. А. Хофман се завръща на държавна служба като съветник на Берлинския апелативен съд, където служи до края на живота си.

През 1816 г. е поставена най-известната опера на Е. Т. А. Хофман „Ундина”, но пожар унищожава всички декори и слага край на големия ѝ успех.

След това, в допълнение към службата си, той се посвещава на литературната работа. Колекцията „Серапионові братя” (1819-1821), романът „Житейските възгледи на котарака Мур” (1820-1822) печелят на

Е. Т. А. Хофман световна слава. Известни стават приказката „Златното гърне” (1814), романът „Еликсирите на дявола ” (1815-1816).

Е. Т. А. Хофман е този, който твърди във въведението на своя разказ „Das öde Haus” (1817), че понякога реалността такава, каквато е в действителност, може да бъде по-изненадваща, прекрасна или невероятна от всеки измислен разказ, като по този начин нарушава очакваната йерархия между природата и изкуството, външните и вътрешни светове [3].

Що се отнася до „Малкият Цахес, наречен Цинобър” (1819), историята на приказката е особено важно да бъде възприемана във връзка с духа на тази приказка.

Романът на Е. Т. А. Хофман „Властелинът на бълхите” (1822) води до конфликт с прuskото правителство; инкриминиращите части от романа са оттеглени и публикувани едва през 1906 г. [1]

Творбите му повлияват на немските композитори Карл Мария фон Вебер (Carl Maria von Weber), Роберт Шуман (Robert Schumann), Вилхелм Рихард Вагнер (Wilhelm Richard Wagner). Поетичните образи на Е. Т. А. Хофман са възплътени в творчеството на композиторите Шуман (Крейслериан), Вагнер (Летящият холандец), Пьотър Илич Чайковски (Пётр Ильич Чайковский) (Лешникотрошачката), Адолф Адам (Adolphe Adam)

(Жизел), Лео Делиб (Clément Philibert Léo Delibes) (Копелия), Феручо Бузони (Ferruccio Busoni) (Избор на булка), Паул Хиндемит (Paul Hindemith) („Кардилак“) и др. Сюжетите за оперите са произведенията на Е. Т. А. Хофман „*Майстор Мартин бъчварят*“, „*Малкият Цахес, наречен Цинобър*“, „*Принцеса Брамбила*“ и др.

Е. Т. А. Хофман пише за децата на приятелят си Ю. Е. Г. Хициг (Yu. E. G. Hitzig) очарователните приказки със сатирични елементи „*Лешникотрошачката*“ и „*Миши цар*“ 1816г. и „*Чудното дете*“ 1817 г.

Берлин пък му дава богат материал за наблюдение и за фантастични елементи в света на ужасите. Той завършва „*Еликсирите на дявола*“ и пише „*Приключения в една новогодишна нощ*“.

Цялото приказно изкуство на Е. Т. А. Хофман, разкрива пред вътрешния взор на читателя един многобагрен и фантастичен свят: според Томас Ман това е влюбеният в смъртта и красотата свят на зрялата и вече късна западна романтика, свят на свръхизтънчената чувствителност, който екзалтирано се опива от всякакви спекулации, основаващи се на разнородни естетически въздействия, на съответствието между цветове, звуци и аромати [5].

Неземен, сътворен от дим и сънища, населен с фантастични образи – такъв е светът на Е. Т. А. Хофман. Понякога той е нежен и сладостен, понякога разказите му са истински, съвършени сънища; друг път обаче, на-сред съня, тъй си спомня за себе си и за своя погрешно изживян живот – тогава става хаплив и зъл, разкривява хората в карикатури и чудовища, с присмех приковава към стената на своята омраза портрета на началниците си, които го тормозят и измъчват: призраци от реалността сред хаоса на призрачния свят.

„*Принцеса Брамбила*“ е една такава фантастична полуреалност, весела и остра, правдива и приказна едновременно, и изпълнена със странната

любов на Е. Т. А. Хофман към многобройните извивки и заврънкулки. Както към всяка една от рисунките си, както към собствения подпис, така и към всеки образ той обича да добавя още някоя опашчица или заврънкулка, която го прави странен и удивителен за неподготвеното око.

В едно нещо Е. Т. А. Хофман си е останал единствен и неповторим завинаги: в необикновената любов към дисонанса, към вмъкването на остри, резки полутонове, и хората, който чувства литературата като музика, никога не ще забрави това своеобразно звучене. Нещо болезнено има в него, едно пречупване на гласа в подигравка и болка, и дори в онези разкази, на вид весели или палаво поднасящи необикновени измислици, изведнъж се връзва този остър и незабравим тон, сякаш от разбит инструмент.

Е. Т. А. Хофман винаги е бил разбит инструмент – един прекрасен инструмент с малка пукнатина. Надарен е с буен, дионисиевски весел нрав, с бляскав, покоряващ ум, създаден е да бъде голям майстор, но сърцето му рано бива смазано под тежестта на сивия делник. В продължение на години ни веднъж не му е било позволено да излее душата си в някое бляскаво, искрящо от радост произведение. Само кратки сънища са му били разрешени, но сънища необичайни и незабравими, които сами раждат нови сънища, защото са обагрени с пурпурна кръв, с жълтото на жлъчката и чернотата на ужаса.

Сто години по-късно те още живеят във всички езици; образите, призрочно изплавали около него от мъглата на опиянението или от аления облак на фантазията, благодарение на изкуството му и днес още крачат през нашия духовен свят. Който издържи стогодишен изпитателен срок, той го е издържал завинаги, и затова Е. Т. А. Хофман, клетникът, разпнат на кръста на земната делничност, принадлежи, без някога да е подозирал това, към вечната гилдия на поетите и фантастите, които си отмъщават на терзаещия ги

живот с най– хубавото отмъщение, показвайки му по– пъстри, по– многообразни форми от тези, които може да постигне действителността.

И тук важат думите на Томас Ман (Thomas Mann): „Романтиците не бяха непременно най– големите художници, но те са се замисляли най– проникновено върху остроумните дълбини на изкуството, върху непостижимите тайни на отражението; ироничното разлагане на формата беше тъй опасно примамливо за тях, тъкмо защото бяха художници – едновременно изкусни, и стоящи над изкуството” [5].

Е. Т. А. Хофман пише предимно разкази, приказки и кратки новели. Сред тях по– известни са „Принцеса Брамбила”, „Избор на невеста”, „Майстор Мартин бъчварят”, „Златната делва”, разказите от сборника „Сератионовите братя”.

Цялата му любов принадлежи на тези бедни откъм земни блага или непохватни в живота, но богати духом и способни да полетят в света на бляновете жреци на изкуството, не само защото са избраници, а защото най– често са и нещастни. Като човек с добро сърце, сам чувствителен към неправдите, Е. Т. А. Хофман е винаги на страната на унижените, на страдащите, на уязвимите от обществото непрактични безумци, чиято открита гръд улучва всяка стрела, за чиито той рани няма балсам [2].

Врѣх в творчеството на Е. Т. А. Хофман е романът „*Житейските възгледи на котарака Мур*”. В това свое произведение той за първи път в световната литература въвежда два паралелни разказа, засягащи една и съща тема. Произведението представлява не само философско – социално, но и художествено обобщение на целия творчески живот на автора.

Творбата до голяма степен носи автобиографичен характер – много случки и събития на Йоханес Крайслер са идентични с тези на Е. Т. А. Хофман. Когато сядал да пише своя ръкопис, истинската му котка от време

на време тичала през масата, играела си с листовете хартия, лягала върху тях свита плътно, мъркала и драскала.

Светът на приказките е напълно противоположният свят на света на истината и точно поради тази причина е толкова напълно подобен на хаоса на съвършеното творение.

След смъртта си, Е. Т. А. Хофман оставя на съпругата си 19 оригинала на неговите музикални произведения, които тя представя на пруския крал, безсмъртни новели, разкази и роман – един от най – добрите в литературата на 19 век. Образите, създадени от саркастичния ум на Е. Т. А. Хофман , все още живеят в кинематографията, театрите и в съзнанието на читателите по целия свят.

I. 3. Цитирана литература по I. Глава

1. Константинов, Венцеслав. Флейтата на съня. – Сиела, 2010. – ISBN 9789542807841. – с. 79-84.

2. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Музикални новели / Прев. от нем. [с послесл.] Лилия Ничкова-Големинова. – София : Наука и изкуство, 1972. – Без ISBN. – с. 179-204.

3. Clason, Christopher. E. T. A. Hoffman: Transgressive Romanticism. – Liverpool University Press, 2018. – ISBN 178694121X. – с. 81-91.

4. Kremer, Detlef. E. T. A. Hoffmann : Leben, Werk, Wirkung. – De Gruyter, 2010. – ISBN 3110229994. – с. 2-101.

5. Negus, Kenneth. E. T. A. Hoffmann's Other World. – University of Pennsylvania Press Anniversary Collection : Reprint, 2016. – ISBN 1512804797. – с. 14-21.

I. 4. ИЗВОДИ по I. Глава

1. 4. 1. Представената биографична скица на Е. Т. А. Хофман показва един удивително сложно изтъкан личен път на съдбата на твореца, който формира в него изострено възприятие на социалното заменяне на истината с лъжа, на безнравственото присвояване на чужди заслуги, което той осмисля и осъжда като явна корист.

1. 4. 2. Линията на творчеството на писателя позиционира приказката „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР” като хипертекст за социалното тесногърдие и за завистта, които кристализират в образа на Цахес, наречен Цинобър, при което Е. Т. А. Хофман бичува лъжливостта на обществото, провъзгласявайки максимата: „външното не озарява вътрешното”.

II. ГЛАВА.
СЪСТОЯНИЕ НА БИБЛИОГРАФСКОТО
ОТРАЗЯВАНЕ НА КНИГИ, СВЪРЗАНИ С АВТОРСТВОТО
НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН,
В Е-ПРОСТРАНСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ БИБЛИОТЕКИ
И ПОДРЕДЕНИ ПО ЗАГЛАВИЕ

II. 1. Систематичен библиографски списък на монографични издания на Ернст Теодор Амадеус Хофман, създаден по е-каталози на:

- НБКМ – София <<http://www.nationallibrary.bg/>>,
Централна библиотека на БАН – София <<http://digilib.nalis.bg/>>,
Столична Библиотека – София
<<https://www.libsofia.bg/page/bg/nachalo.php>>
И регионалните библиотеки:**
- „Димитър Талев” – Благоевград <<http://www.libblagoevgrad.org/>>,
  - „П. К. Яворов” – Бургас <<http://www.burglib.org/>>,
  - „Пенчо Славейков” – Варна <<http://www.libvar.bg/>>,
  - „Х. Ботев” – Враца <<https://libvratsa.org/>>,
  - „Емануил Попдимитров” – Кюстендил
<<https://libkustendil.primasoft.bg/>>,
  - „Проф. Беню Цонев” – Ловеч <<http://www.liblovech.org/>>,
  - „Н. Фурнаджиев” – Пазарджик <<http://www.libpz-bg.com/>>,
  - „П. Павлович” – Силистра <<http://libsilistra.bg/>>,
  - „Сава Доброплодни” – Сливен <<http://reglibsliven.iradeum.com/>>,
  - „Стилян Чилингиров” – Шумен <<https://libshumen.org/>>

II. 1. 1. Събрани и избрани произведения на Е. Т. А. Хофман

II. 1. 1. 1. Събрани съчинения на немски език

1-3. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. *Samtliche Werke in Drei Bänden* / Hrsg & Red. Rainer Schonhaar. – Essen ; Stuttgart : Phaidon, SVS, [1998].

ISBN 3888510430

В. 1. – 816 S.

В. 2. – 768 S.

В. 3. – 925 S.

II. 1. 1. 1. Избрани произведения на български език

4-5. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. *Избрани творби* : В 2 т. / Прев. от нем. ; Състав. [с послесл.] Недялка Попова. – София : Нар. култура, 1987.

Съдържа:

Т. 1: Разкази, приказки, новели / Прев. Лилия Големинова и др. ; Худож. Светлана Йосифова. – 1987. – 632 с. : с ил., 1 л. портр.

Прев. е направен от *Fantasiestucke in Callots Manler ; Nachtstucke ; Seldsame Leiden eines Theaterdirektors*. – Други прев.: С. Джамджиев, Т. Берберов, Б. Вълчев.

БЕЗ ISBN

Т. 2: Новели, капричио, разкази / Прев. Тодор Берберов и др. ; Худож. Светлана Йосифова ; [С послесл. от Красимира Михайлова]. – 1987 (В. Търново : Д. Найденов). – 623 с. : с ил.

Прев. е направен от *Die Seraplonsbruder I, II ; Prinzessin Brambilla ; Letzte Erzählungen*. – Други прев. : Л. Големинова, Н. Попова, Кр. Михайлова.

БЕЗ ISBN

6. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. *Приказки* / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с.

ISBN 954-450-010-3

Съдържа: Златната делва : Една приказка от новото време ; Лешникотрошачката ; Малкият Цахес, наричан Цинобър.

II. 1. 2. Книги на Е. Т. А. Хофман

II. 1. 2. 1. ... на немски език

7. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Elixiere des Teufels ; Nachtstucke. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 756 S.
Без ISBN
8. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Elixiere des Teufels. – Kehl : Swan Buch-Vertrieb, 1993. – 347 S.
ISBN 389507005X
9. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Elixiere des Teufels ; Lebens-Ansichten des Katers Murr. – Munchen : Winkler, [s. a.]. – 736 S.
ISBN 3-538-05112-7
10. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Fantasiestucke in Callots Manier. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1982. – 551 S.
ISBN 3861995441
11. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Fantasie- und Nachtstucke. – Munchen : Winkler Verl., 1976. – 824 S.
ISBN 3-538-05111-9
12. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Das Fraulein von Scuderi / Zeichn. Gerhard Ullmann ; Red. Holger Hartmann. – Munchen : Klett Edition Deutsch, 1998. – 56 S.
ISBN 3-12-559110 4
13. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Klein Zaches genannt Zinnober. – Berlin : Ferdinand Dümmler, 1819. – 231 S. (Erstausgabe)
Без ISBN
14. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Klein Zaches genannt Zinnober / Mit Illustrationen von Ernst Kößlger und einem Essay von Franz Fühmann. – München : C. H. Beck, 1990. – 174 S.
ISBN 3-406-34620-0
15. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Klein Zaches ; Lebensansichten des Katers Murr ; Prinzessin Brambilla. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 799 S.

Без ISBN

16. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Kleine Schriften ; Fantasiestücke in Callots Manier ; Seltsame Leiden Eines Theaterdirektors. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 684 S.

Без ISBN

17. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Lebens-Ansichten des Katers Murr nebst fragmentarischer Biographie des Kapellmeisters Johannes Kreisler in zufälligen Makulaturblättern. – München : Musarion Verlag, 1920. – 429 S.

Без ISBN

18. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Lebensansichten des Katers Murr. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1981. – 539 S.

Без ISBN

19. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Lebensansichten des Katers Murr. – Kehl : Swan Buch-Vertrieb, 1994. – 477 S.

ISBN 3351022662

20. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Märchen. – Leipzig : Philipp Reclam jun., 1975. – 519 S.

Без ISBN

21. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Märchen und Erzählungen. – Berlin : Aufbau-Verl., 1989. – 665 S.

ISBN 3-351-00137-1

22. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Märchen und Erzählungen. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1980. – 667 S.

Без ISBN

23. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Märchen und Erzählungen. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1984. – 667 S.

ISBN 3351001371

24. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Meister Floh ; Briefe aus den Bergen ; Letzte Erzählungen. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 905 S.

Без ISBN

25. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Musikalische Novellen. – Leipzig : Reclam, 1911. – 119 S.

Без ISBN

26. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Nachlese : Dichtungen : Schriften : Aufzeichnungen und Fragmente. – Munchen : Winkler Verl., 1981. – 536 S.

Без ISBN

27. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Nachtstucke. – Leipzig : Reclam, 1984. – 531 S.

Без ISBN

28. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Prinzessin Brambilla. – Berlin : Der Morgen, 1978. – 234 S.

Без ISBN

29. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder. – Munchen : Winkler, 1976. – 1156 S.

Без ISBN

30. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder. – Berlin : Aufbau-Verl., 1978. – 748 S.

Без ISBN

31. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder. – Berlin : Aufbau-Verl., 1978. – 695 S.

Без ISBN

32. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder 1. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 692 S.

Без ISBN

33. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder 2. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 661 S.

Без ISBN

34. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Spate Werke. – Munchen : Winkler, 1979. – 946 S.

Без ISBN

II. 1. 2. 2. ... на френски език

35. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Casse-noisettes et le roi des rats. – Paris : La Farandole, 1960. – 93 p.
Без ISBN

II. 1. 2. 3. ... на български език

36. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Вълшебният свят на романтизма. – Варна : LiterNet, 2007. – 279 с.
ISBN 978-954-304-377-4

37. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Елексириите на дявола : Следсмъртна книжка на капуцина отец Медардус : Роман / Прев. от нем. П. К. Чинков. – София : Ив. Г. Игнатов и синове, [1929]. – 310 с.
Без ISBN

38. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Жак Кало. Принцеса Брамбила : Саргиссио по Якоб Карло / Прев. Ек. Бояджиева, Вера Бояджиева. – София : Ив. Г. Игнатов и синове, [1928]. – 103 с.
Без ISBN

Съдържа: Принцеса Брамбила ; Любовно престъпление ; Балът на граф д' Оржел ; Тези, които не виждатъ ; Тя и той

39. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Житейските възгледи на котарака Мур или фрагментарна биография на капелмайстора Йоханес Крайслер върху случайни макулатурни листа. – София : ОФ, 1973. – 384 с.
Без ISBN

40. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев. – София : Нар. младеж, 1976. – 312 с.
Без ISBN

41. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев. – София : Кибеа, 1996. – 136 с.
ISBN 954-474-063-5

42. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката и други приказки / Прев. от анг. ез. Десислава Лазарова. – София : ПАН, 2000. – 350 с.
ISBN 954-657-285-3

Съдържа: Лешникотрошачката ; Малкият Цахес, наречен Цинобър ; Златното гърне

43. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. Десислава Лазарова. – София : Пан, 2004. – 96 с.
ISBN 954-657-285-3

44. Ернст Теодор Амадеус Хофман. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. от рус. ез. Яна Загорчинова. – Пловдив : Коала прес, 2015. – 96 с.
ISBN 978-619-7134-16-2

45. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Музикални новели / Прев. от нем. [с послесл.] Лилия Ничкова-Големинова. – София : Наука и изкуство, 1972. – 220 с.

Без ISBN

Съдържа: Фантазии в маниера на Кало ; Серапионовите братя

46. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Непознатото дете / Прев. Борис Парашкевов ; ил. Катина Пеева. – София : Enthusiast, 2019. – 125 с.
ISBN 978-619-90091-6-1

47. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки. – София : Нар. младеж, 1981. – 240 с.

Без ISBN

Съдържа: Лешникотрошачката ; Златната делва; Малкият Цахес, наречен Цинобър ; Царската годеница

48. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказни новели / Състав., комент. Светла Черпокова ; Прев. [от нем.] Страшимир Джамджиев, Тодор Берберов. – Пловдив : Летера, 2001. – 584 с.
ISBN 954-516-353-4

49. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Разкази / Прев. Красимира Михайлова, Елисавета Кузманова. – София : Вестникарска група България, 2009. – 269 с.
ISBN 978-954-9976-07-6

50. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Разкази, приказки, новели. – София : Нар. Култура, 1987. – 631 с.
Без ISBN

51. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Щастието в играта : Приказка / Прев. от фр. Д. Х. Бръзицов. – София : книж. Х. М. Костенцев, 1886. – 32 с.
Без ISBN

52. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Щастието в играта : Приказка / Прев. от фр. Д. Х. Бръзицов. – Сливен, 1882. – 31 с.
Без ISBN

II. 1. 2. 4. ... на руски език

53. Гофман, Эрнст Теодор Амадей. Щелкунчик и Мышиный король ; Золотой горшок = Nussknacker und Mausekoenig ; Der goldene Topf. – Москва : Центр книги Рудомино, 2013. – 302 с.
ISBN 978-5-905626-67-8

54. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Auswahl / [Сост. и предисл. Ю. И. Архипов ; Послеслов и комм. А. Б. Ботникова]. – Moskau : Raduga, 1984. – 552 p.
Без ISBN

II. 1. 3. Сборници, в които са включени произведения на Е. Т. А. Хофман

II. 1. 3. 1. ... на немски език

55. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus, Goethe, Johann, Wolfgang von Hebel. Deutschland erzählt : Von Johann Wolfgang von Goethe bis Ludwig Tieck / Hrsg. von Benno von Wiese. – Frankfurt am Main : Fischer, 1991. – 368 S.

56. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus, Adelbert von Chamisso.
Marchen der deutschen Romantik. – Leipzig : Sammlung Dieterich, 1992. –
555 S.
ISBN 3811205587

II. 1. 3. 2. ... на български език

57. Хофман, Ернст Теодор Амадеус, Фьодор Михайлович
Достоевски и др. класически коледни истории. – София : Ера 2018. – 320 с.
ISBN 978-954-389-491-8

Съдържа: Лешникотрошачката и царят на мишките / по Е. Т. А. Хофман ; Неочакван коледен подарък / по О'Хенри ; В нощта срещу Коледа / по Антон Павлович Чехов ; Коледата на танцуващия дан / по Деймън Ръниън ; Момченцето край елхата на Христос / по Фьодор Михайлович Достоевски ; Детска Коледа в Уелс / по Дилън Томас ; Отвлеченият дядо Коледа / Франк Баум ; Святата нощ / по Селма Лагерльоф ; Коледната кукувица / Франсис Браун ; Себелюбивият великан / по Оскар Уайлд ; Коледа на хълма / по Луси Мод Монтгомъри ; Домашните духчета / по Братя Грим ; Момчето с кутията / по Мери Григс ван Воорхис ; Маркхайм / по Робърт Луис Стивънсън ; Какво видяха и казаха камбаните / по Луиза Мей Олкът ; Където е любовта, там е и Бог / по Лев Николаевич Толстой ; Коледата на един крадец / по Елизабет Л. Сиймор ; Четвъртият мъдрец / по Хенри ван Дайк ; Коледна песен / по Чарлс Дикенс.

58. Хофман, Ернст Теодор Амадеус, Ангел Каралийчев и др.
приказки за Коледа / Състав., ред. Любомир Русанов ; Прев. Огняна
Иванова, А. Жекова ; Худож. Лилия Тодорова, Таня Колева. – София : Пан,
2018. – 80 с.

ISBN 978-619-240-008-8

Съдържа: Лешникотрошачката / по Е. Т. А. Хофман ; Кралят, който забранил Коледа / по Малио Кардарели ; Коледата на двете сестрички / по Лора Инголс Уайлдър ; Нощта преди Коледа / по Клемънт Мур ; Преди Коледа / по Клемънт Мур ; Бъдни вечер / по Добри Немирова ; Катеричкина Коледа / по Георги Райчев ; Коледна приказка / по Ангел Каралийчев ; Топлата ръкавичка / по Ангел Каралийчев ; Златокоска / по Георги Райчев ; Залепената кукла / по Калина Малина ; Снежинка / по Георги Райчев ; Джуджетата под прясната / по Георги Райчев.

59. Хофман, Ернст Теодор Амадеус и др. Коледни приказки. – София : София Прес, 2016. – 112 с.

ISBN 978-619-151-344-4

[Добрева, Магдалена, 1965- = Dobрева, Magdalena, 1965- ;

Уилямс, Марджъри, 1881-1944 = Williams, Margery, 1881-1944 ;

Хофман, Ернст Теодор Амадеус, 1776-1822 = Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus, 1776-1822 ;

Андерсен, Ханс Кристиан, 1805-1875 = Andersen, Hans Christian, 1805-1875 ;

Баум, Лиман Франк, 1856-1919 = Baum, Lyman Frank, 1856-1919 ;

Грим, Якоб, 1785-1863 = Grimm, Jacob, 1785-1863 ;

Грим, Вилхелм, 1786-1859 = Grimm, Wilhelm, 1786-1859]

Съдържа: Плюшеното зайче / по Марджъри Уилямс ;

Лешникотрошачката / по Е. Т. А. Хофман ; Малката кибритопродавачка

; Снежният човек ; Снежната кралица / по Ханс Кристиан Андерсен ;

Похитеният Дядо Коледа / по Лиман Франк Баум ; Обущарят и

джуджетата ; Госпожица Виелица / по Братя Грим.

60. Хофман, Ернст Теодор Амадеус и др. Чудната история на Петер Шлемил / Шамисо = Peter Schlemihls wundersame Geschichte / Chamisso ; Състав., комент. Светла Черпокова ; Прев. [от нем.] Елисавета Кузманова. – Пловдив : Летера, 2001. – 192 с.

61. Хофман, Ернст Теодор Амадеус и други немски романтици : [Сб.] новели / Новалис и др. ; Състав. [с предг.] Недялка Попова ; Прев. от нем. Федя Филкова и др. – София : Нар. култура, 1980. – 664 с.

Съдържа: Учениците от Сауз / Новалис ; Необикновени гости в новогодишната нощ / Жан Паул ; Михаел Колхас / Хайнрих фон Клайст ; Русалка / Фридрих де ла Мот Фуке ; Чудната история на Петер Шлемил / Адалберт фон Шамисо ; Историята на честния Касперл и хубавата Анерл / Клеменс Брентанс ; Безумният инвалид от форт Ратоно / Ахим фон Арним ; Из живота на един безделник / Йозеф Фрайхер фон Айхендорф ; Чудатости / Йохан Лудвиг Тик ; Прозорецът на братовчедата / Ернст Теодор Амадеус Хофман ; Просякинята от Пон де-з-ар / Вилхелм Хауф ; Бедният музикант / Франц Грилпарцер.

**II. 2. Произведения на Е. Т. А. Хофман,
публикувани на български език в сборници, периодични
и продължаващи издания**

62. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Госпожица Фон Скудери. // *Вълшебният свят на романтизма*. – София, 2007. – ISBN 978-954-304-377-4. – с. 167-218.

63. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Запустялата къща : откъс от новела. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 12-16.

64. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Майорат. // *Вълшебният свят на романтизма*. – София, 2007. – ISBN 978-954-304-377-4. – с. 219-278.

II. 3. Адаптации на произведения на Е. Т. А. Хофман, публикувани на български език във вид на самостоятелни издания

65. Милетич, Гордана. Лешникотрошачката : по книгата на Е. Т. А. Хофман / преразк. Гордана Милетич ; ил. Ана Григориев ; [прев. от хърв. ез. Христина Йотова]. – София : София Прес, 2016. – 64 с. : с цв. ил.
ISBN 978-619-151-327-7

66. Радкова, Стефка Радкова, Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: По приказката на Хофман] / Ил. Стефка Радкова. – София : Фют, 2006. – 20 с.
ISBN 954-625-414-2

67. Раленкова, Албена Василева; Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: По приказката на Хофман]. – [София :] Фют, 2015. – 24 с.
ISBN 978-954-625-414-6

II. 4. Публикации за Е. Т. А. Хофман

II. 4. 1. Книги

II. 4. 1. 1. ... на немски език

68. Feldges, Brigitte, Ulrich Stadler. E. T. A. Hoffmann : Epoche – Werk – Wirkung. – Munchen : Beck, 1986. – 316 S.

ISBN 3406312411

ISBN 978-3406312410

69. Heinritz, Reinhard. Das E. T. A. Hoffmann-Museum in Bamberg : Einblicke in ein Künstlerleben. – Bamberg : E. T. A. Hoffmann-Ges., 2003. – 86 S.

Без ISBN

70. Hoffmann, Alfred. E. T. A. Hoffmann : Leben und Arbeit eines preussischen Richters. – Baden-Baden : Nomos, 1990. – 252 S.

Без ISBN

71. Kaiser, Gerhard R. E. T. A. Hoffmann. – Stuttgart : J. B. Metzler, 1988. – 214 S.

ISBN 3476102432

72. Nährlich–Slatewa, Elena. Das Leben gerät aus dem Gleis : E. T. A. Hoffmann im Kontext karnevalesker Überlieferungen. – Frankfurt am Main : Peter Lang, 1995. – 356 S. – (Europäische Hochschulschriften. Reihe 1. Deutsche Sprache und Literatur, Bd 1495)

ISBN 10:3-631-46954-3

ISBN-13:978-3-631-46954-5

73. Safranski, Rudiger. E. T. A. Hoffmann : Eine Biographie. – Reinbek : Rowohlt, 1992. – 533 S.

ISBN 349913201X

74. Wittkop-Menardeau, Gabriell. E. T. A. Hoffmann. – Reinbek : Rowohlt, 1992. – 184 S.

ISBN 3499501139

II. 4. 1. 2. ... на български език

75. Хаджикосев, Симеон Дончев и др. Завръщане в детството : Лит.-крит. изследвания. – София : Отечество, 1980. – 96 с.

БЕЗ ISBN

Съдържа: Ханс Кристиан Андерсен, Максим Асенов, Ангел Каралийчев, Радой Цветков, Ран Босилек, Георги Русафов, Кръстьо

Станишев, Анастас Стоянов, Георги Струмски, Салис Таджер, Ернст Т. А. Хофман.

76. Хертлинг, Петер. Хофман или многоликата любов : Един романс / Прев. Ивета Милева ; Предг. Ернст Теодор. – София : Весела Люцканова, 2003. – 224 с.

ISBN 954-8453-99-1

II. 4. 2. Студии и статии в сборници, периодични и продължаващи издания

II. 4. 2. 1. ... на немски език

77. Nährlich–Slatewa, Elena. Die Rezeption von E. T. A. Hoffmann in Bulgarien. // E. T. A. *Hoffmann*-Jahrbuch (Berlin). – ISSN 0944-5277. – Bd. 6, 1998, S. 50-71.

78. Nährlich–Slatewa, Elena. „Was bannt mich da?“ : Franz Fühmanns Rezeption von E. T. A. Hoffmann. // *Wirkendes Wort* (Landau). – ISSN 0935-879X. – 45, 1995, N 1, S. 151-166.

II. 4. 2. 1. ... български език

79. Дьор, Фолкер К. Малкият Цахес, наречен Цинобър : въведение в приказката на Хофман. // *Култура* (София). – ISSN ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 8-9.

80. Енчев, Младен. „Лешникотрошачката” от Е. Т. А. Хофман. Игра и Романтизъм. // *Епископ-Константинови четения* (Шумен). – ISSN 1313-8286. – 13, 2008, с. 453-462.

81. Матеева, Боряна. Притча за трансформацията – „Цахес”. // *Кино* (София). – ISSN 0861-4393. – 2012, N 1, с. 11-13.

82. Москов, Теди Стефанов. Политическа Хофманиада : режисьорът Теди Москов в разговор с Ина Кънчева. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 4-6.

83. Симеонов, Иван. [Двеста и трийсет] 230 години от рождението на Ернст Теодор Амадеус Хофман. // *Аз Буки* (София). – ISSN 0861-3990. – 15, N 8, 22-28 февр. 2006, с. 14-15.

84. Симеонов, Иван. Под знака на немския романтизъм и сантиментализъм. // *Чуждоезиково обучение = Foreign language teaching* (София). – ISSN 0205-1834 – 25, 2009, N 2, с. 71-77.

85. Топалджикова, Анна. Цахес и Теди Москов : уродливото джудже заблуждава погледа вече 200 години. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 7. ISSN 0861-1408.

86. Черпокова, Светла. Смъртта на автора като производство на рецепцията (Вакенродер и Хофман). // *Науч. тр. Пловдивски унив. „Паисий Хилендарски“*. Филология. – ISSN 0861-0029. – 42, 2004, N 1, с. 353-358.

87. Черпокова, Светла. Е. Т. А. Хофман в България : рецепция и политика : юбилейни Паисиеви четения Университетът – академична карта на света, 3-4 ноември 2011, Пловдив. // *Науч. тр. Пловдивски унив. „Паисий Хилендарски“*. Филология. – ISSN 0861-0029. – Т. 49, 2011, N 1, ч. В, с. 286-300.

II. 5. Дисертации за Е. Т. А. Хофман

88. Nährlich–Slatewa, Elena. Goethe und E. T. A. Hoffmann im Lichte von Bachtins Konzept der Kultur des Karnevals und der karnevalisierten Literatur : Versuch einer Neulektüre ausgewählter Texte. – Jena, 1991. – 223 S.

Машинопис. – Die Habilitationsschrift wurde vorgelegt dem Wissenschaftlichen Rat der Friedrich-Schiller-Universität Jena und verteidigt im Januar 1991.

II. 2. ИЗВОДИ по II. Глава

II. 2. 1. Сравнителното изучаване на битуващите в е-пространството книги по творчеството на Е. Т. А. Хофман, вторично-документално моделирани в 13 е-каталога на библиотеки в България показва свод от 88 названия, които е ефективно да се систематизират в библиографска база по следните раздели:

- II. 1. 1. Събрани и избрани произведения на Е. Т. А. Хофман;**
- II. 1. 1. 1. Събрани съчинения на немски език (тритомник, издаден на немски език в Essen и Stuttgart [1-3]);**
- II. 1. 1. 1. Избрани произведения на български език (двухтомник [4-5] 1987 и еднотомник [6] 1994, издадени на български език);**
- II. 1. 2. Книги на Е. Т. А. Хофман:**
  - II. 1. 2. 1. ... на немски език (28 названия, публикувани в ГДР и Германия в периода от 1819 г. до наши дни [7-34]);**
  - II. 1. 2. 2. ... на френски език (1 название, отпечатано във Франция през 1960 г. [35]);**

- **П. 1. 2. 3. ... на български език** (17 названия, публикувани в България периода от 1882 г. до наши дни [36-52]);
- **П. 1. 2. 4. ... на руски език** (2 названия, публикувани в Русия през 1884 и 2013 г. [53-54]);
- **П. 1. 3. Сборници, в които са включени произведения на Е. Т. А. Хофман:**
  - **П. 1. 3. 1. ... на немски език** (2 названия, публикувани в Германия през 1991 и 1992 г. [55-56]);
  - **П. 1. 3. 2. ... на български език** (5 названия, публикувани в България през 1980-2018 г. [57-61]);
  - **П. 2. Произведения на Е. Т. А. Хофман, публикувани на български език в сборници, периодични и продължаващи издания** (3 названия, публикувани в България през 2007-2019 г. [62-64]);
  - **П. 3. Адаптации на произведения на Е. Т. А. Хофман, публикувани на български език във вид на самостоятелни издания** (3 названия, публикувани в България през 2006-2016 г. [65-67]);
- **П. 4. Публикации за Е. Т. А. Хофман:**
  - **П. 4. 1. Книги:**
    - **П. 4. 1. 1. ... на немски език** (5 названия, публикувани в Германия през 1986-1995 г. [68-74]);
    - **П. 4. 1. 2. ... на български език** (2 названия, публикувани в България през 1980-2003 г. [75-76]);
  - **П. 4. 2. Студии и статии в сборници, периодични и продължаващи издания:**
    - **П. 4. 2. 1. ... на немски език** (2 названия, публикувани в Германия през 1995-1998 г. [77-78]);
    - **П. 4. 2. 1. ... български език** (9 названия, публикувани в България през 2004-2019 г. [79-87]);
  - **П. 5. Дисертации за Е. Т. А. Хофман** (1 название, защитена в Германия през 1991 г. [88]).

III. ГЛАВА.
ПРИКАЗКАТА НА ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС ХОФМАН
„МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР”
(Компютърен набор на дипломанта по изд.:
Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Ернст Теодор
Амадеус Хофман ; прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р.
Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с. : с цв. ил.)

МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР

Първа глава

**Малкият урод. – Сериозна опасност за един свещенически нос. – Как княз
Пафнуциус въведе просвещението в своята страна и как феята Розабелверде
постъпи в пансион за възрастни благородни девици**

Недалеч от едно прелестно селце на сгратата от слънчевия пек земя, до самия път, беше легнала бедна дрипава селянка. Измъчена от глад, с пресъхнала от жажда уста, клетата жена беше се свлякла изнемошяла под тежестта на коша, напълнен догоре със сухи съчки, които с мъка беше събрала под дърветата и храстите в гората, и тъй като едва си поемаше дъх, си помисли, че вече умира – така щеше поне да дойде краят на отчайващата немотия. Все пак намери сили да разхлаби въжетата, придържачи коша на гърба ѝ, и бавно се довлече до тревницата, която растеше наблизко. И тук избухна в неудържими оплаквания :

— Само мен ли – заохка тя, – само мен и горкия ми мъж ли трябваше да сполетят всички тия мъки и лишения? Не сме ли единствените в цялото село, които въпреки всичкия си труд и проливана без мяра пот все си оставаме сиромаси, изкарваме едва колкото да не умрем от глад? Преди три години, когато мъжът ми прекопаваше градината и намери златни пари, помислихме, че щастието най-сетне е дошло при нас и

сега вече идват добри дни. Но какво стана? Крадци задигнаха парите, къщата и плевнята изгоряха над главите ни, градушката уби всичко на нивата и за да прелее чашата на мъките ни, небето ни наказа с този малък урод, когото родих за срам пред цялото село... На свети Лаврентий детето стана на две години и половина, а нито може да застане, нито да проходи на тънките си крачета и вместо да почне да приказва, само ръмжи и мяука като някакво коте. А пък яде, нещастното изродче, колкото здраво дете на седем-осем години, но нищо не му се лепи. Господ да пожали и него, и нас – ще трябва да го храним, докато порасне, само за наша мъка и за все по-голяма сиромашия, защото това дребосъче ще яде и ще пие все повече и повече, но до края на живота си няма да работи!... Не, не, това е повече, отколкото може да се издържи на тази земя!...

О, да можех да умра – само да умра!

И клетата жена започна да плаче и да ридае, докато мъката съвсем ѝ надделя и тя изтощена заспа...

С право се оплакваше жената от ужасното уродче, което бе родила преди две години и половина. Това, което на пръв поглед можеше да се вземе за някакво странно възлесто късче дърво, беше едно уродливо, едва две педи пораснало, момче, което, сложено напърно най-отгоре на коша, сега се бе смъкнало долу на земята и се търкаляше, ръмжейки, в тревата. Главата на това нещастно същество беше потънала дълбоко между раменете, вместо гръб то имаше някакъв израстък, подобен на тиква, а веднага под гърдите висяха две тънки като лешникови пръчки крачка, така че детето изглеждаше като разцепена ряпа. Едно по-ненаблюдателно око едва ли би открило нещо като лице, но след по-внимателно вглеждане би забелязало дълъг, заострен нос, стърчащ от чорлавата, четинеста черна коса, и две малки блестящи черни очички, които, особено на сбръчканото, съвсем старческо лице, напомняха сякаш малко алраунче*...

Докато жената, както казахме, изнемогнала от мъката си, дълбоко спеше, а нейното момченце се беше изгърколило до самата нея, случи се, че госпожица Фон Розеншон, една дама от близкия пансион за възрастни благородни девизи, мина оттук, завръщайки се от всекидневната си разходка. Тя се спря и тъй като по природа беше много добра и състрадателна, дълбоко се трогна, като видя такава злочестина.

— О, справедливо небе – изохка тя, – какви страдания и неволи има на тази земя! Горката нещастна жена! Зная, че още от съвсем малка е започнала да се труди свръх силите си, а ето че е съсипана от глад и грижи! Как болезнено чувствам своята бедност и безсилие!... О, да можех да помагам, както бих искала!... Но каквото ми е останало още – малкото дарове, които враждебната съдба не можа да ми отнеме, не можа да ми унищожи и които са все още на мое разположение, – изцяло и от сърце ще използвам, за да ограничавам страданията. Парите, ако имах още такива, няма никак да ти помогнат, бедна жено, а навярно само ще влошат положението ти. На теб и на мъжа ти не ви е дадено да бъдете богати, а на когото не е дадено да бъде богат, парите изчезват от джоба му, без сам да знае как. От тях той има само ядове и колкото повече пари му идват, повече обеднява. Но аз зная : повече от бедността, повече от лишенията яде сърцето ти това, че си родила такова малко чудовище, което като зло, ужасно бреме ти се е обесило на врата и ти трябва да го носиш цял живот... Да порасне, да се разхубави, да стане силно, разумно, това от детето не може да се очаква, но може би има възможност да му се помогне и по друг начин...

С тези думи госпожицата седна на тревата и взе малкия в скута си. Злото дребосъче се противеше, дърпаше се, ръмжеше, искаше да я ухапе за пръста, но тя каза: — По-спокойно, по-спокойно, малко майско бръмбарче – и го загали полека и нежно по главата от челото до тила. Постепенно, докато го милваше, щръкналата остра коса на малкия се загладяше и накрая се слегна на път на челото и се накъдри на хубави меки

вълни по високите рамене и гърбицата. Малкият все повече се успокояваше и накрая дълбоко заспа. Тогава госпожица Фон Розеншон го сложи внимателно до майка му на тревата, напръска жената с някакъв спирт от шишенцето си за освежаване, което извади от чантичката си, и с бързи крачки се отдалечи.

Когато наскоро след това жената се пробуди, тя се почувства странно ободрена и укрепнала. Сякаш хубаво се бе наобядвала и подкрепила с няколко глътки вино.

— Я гледай – извика тя – каква разтуха и бодрост ми докара мъничкото сън! Но слънцето скоро ще залезе зад планините, хайде да се прибираме вкъщи!

При тези думи тя понечи да метне на гърба си кошницата, но като погледна в нея, видя, че малкият го няма. В това време детето се изправи и жално заскимтя. Майката се озърна, плесна смаяно с ръце и извика :

— Цахес, мъничък Цахес, кой ти е сресал така хубаво косата? Цахес, мъничък Цахес, колко щяха да те красят тези къдрици, ако не беше тъй ужасно грозно дете! Хайде, ела в коша!

Тя поиска да го улови и да го сложи направо на дървата, но малкият Цахес зарита, ухили се на майка си и съвсем ясно измяука :

— Не искам!

— Цахес, мъничък Цахес – извика жената извън себе си от учудване, – кой те научи да приказваш? Е, щом си така хубаво вчесан, щом така добре приказваш, ти ще можеш и да ходиш.

Жената метна коша на гърба си, малкият Цахес се хвана за престилката ѝ и така двамата се запътиха към селото.

Те трябваше да минат край къщата на пастора. Случи се така, че пасторът стоеше пред къщната врата с най-малкото си момченце, тригодишно красиво русичко къдрокосо дете. Когато той видя жената с тежкия кош и малкия Цахес, който се клатушкаше до престилката ѝ, той ѝ извика:

— Добър вечер, госпожо Лиза, как сте, много сте се натоварили, едва ходите, елате, починете си на тази пейка пред вратата ми, моята прислужница ще ви донесе да пийнете нещо разхладително!

Госпожа Лиза не изчака втори път да я канят, свали тежкия кош на земята и тъкмо понечи да отвори уста и да се оплаче пред достопочтения божи служител за мъките и сиромашията си, когато при рязкото ѝ обръщане малкият Цахес загуби равновесие и полетя в краката на свещеника. Той бързо се наведе и вдигна малкия с думите :

— Я гледайте какво мило, хубаво момченце сте имали, госпожо Лиза. Това е истинска небесна благословия, да имате такова прелестно дете.

И той взе малкия на ръце, погали го и, изглежда, не забеляза, че невъзпитаното джудже грозно ръмжеше и мяукаше и дори се опитваше да ухапе носа на достопочтения господин. А госпожа Лиза стоеше като втрещена, гледаше го с широко разтворени, слисани очи и не знаеше какво да мисли.

— Ах, драги господин пасторе – започна тя най-после с плачевен глас, – божи човек като вас не се подиграва, разбира се, с една бедна, нещастна жена, която Господ, кой знае защо, е наказал с този ужасен урод!

— Какво говорите – възрази духовникът най-сериозно, – какво говорите, мила жено! Какви са тези безсмислици: подиграване, урод, божие наказание, аз просто не ви разбирам, знам само, че сте напълно заслепена, щом не обичате сърдечно такова прелестно момченце. Целуни ме, добро малко човече!

Пасторът прегърна Цахес, но детето изръмжа :

— Не ща! – и отново се опита да ухапе духовника за носа.

— Вижете го този урод – извика Лиза уплашено, но в този момент момченцето каза на пастора :

— Ах, мили татко, ти си толкова добър, така хубаво се отнасяш към децата, че те всички много те обичат!

— О, чувате ли – извика пасторът със светнали от радост очи, – чувате ли хубавото разумно дете, вашия мил Цахес, госпожо Лиза, за когото говорите толкова лошо. Виждам, че вие никога няма да можете да направите нещо от това момченце, колкото хубаво и разумно да е то. Слушайте, госпожо Лиза, дайте ми да отгледам и възпитам вашето толкова обещаващо детенце. При вашата угнетяваща немотия момченцето е само тежест за вас, а за мене ще бъде радост да го отгледам като мой собствен син!

От изумление Лиза не можеше да дойде на себе си и само повтаряше:

— Но, драги господин пасторе, драги господин пасторе, сериозно ли искате да вземете и да възпитате това малко чудовище и да ме освободите от мъката, която имам с този урод?

Но колкото и жената да сочеше ужасната грозота на малкото си изродче, пасторът държеше на своето: той все по-възбудено твърдеше, че в своето безумно заслепление тя не заслужава да бъде благословена от небето с такъв прелестен дар като това чудесно момченце, докато най-сетне, вече свършено ядосан, изтича с малкия Цахес на ръце вкъщи и заключи вратата отвътре.

Като гръмната остана госпожа Лиза пред вратата на пастора и не знаеше какво да мисли., „Какво, за Бога, е станало с нашия почтен господин пастор – каза си тя, – че толкова се е побъркал по моя мъничък Цахес и смята това глупаво дребосъче за хубаво и разумно дете? Е, Господ да му е на помощ на милия свят човек, той свали от плещите ми този товар и сам се нагърби с него, нека види сега как се носи той! Ехе, как ми олекна кошът с дърва, откакто малкият Цахес не е върху него и аз нямам вече тая грижа!“

И с коша дърва на гръб госпожа Лиза си тръгна развеселена и в добро настроение към къщи.

Макар и да бих предпочел да мълча засега по този въпрос, ти сигурно вече си се досетил, благосклонни читателю, че с госпожицата от пансиона за благородни девици Фон Розеншон, или както някои я наричаха – Фон Розенгрюншон, работите стоят доста особено. Защото очевидно поради тайнственото въздействие на нейното милване по главата на малкия Цахес добродушният пастор го беше сметнал за красиво и умно дете и веднага го беше приел като свой собствен син. Но ти би могъл, драги читателю, въпреки превъзходната си проникателност, да се насочиш към съвсем погрешни предположения или дори да почнеш да прелистваш, във вреда на историята, много съчинения, за да научиш веднага нещо повече за тайнствената госпожица, затова по-добре ще е още отсега да ти разкажа всичко, което зная за тази достойна дама.

Госпожица Фон Розеншон беше висока на ръст, с благородна, величествена външност и донякъде гордо, заповедническо държане. Лицето ѝ можеше без колебание да се нарече свършено красиво, ако не правеше малко странно и дори зловещо впечатление, особено когато се вторачваше, както обикновено, пред себе си. Това впечатление трябваше да се припише главно на особената, загадъчна бръчка между веждите, едва ли би могло да се каже, че тя може често да се види по челата на госпожиците в пансионите за възрастни благородни девици. Но много пъти, особено през ясни, слънчеви дни, по времето, когато цъфтят розите, в нейния поглед имаше толкова душевно очарование и миловидност, че всеки се чувстваше пленен от сладостната му, непреодолима магия. Когато за пръв и последен път имах удоволствието да видя уважаемата госпожица, тя изглеждаше в пълния си разцвет, в

зениа на своята красота, и аз смятах, че имам голямото щастие да видя дамата именно в този зенит и да изпитам едва ли не уплаха пред хубостта ѝ, нещо, което твърде скоро нямаше вече да се случва. Аз се заблуждавах. Най-старите хора в селото ме увериха, че познавали уважаемата госпожица, откакто се помнели, но тя никога не била изглеждала нито по-стара, нито по-млада, нито по-грозна, нито по-хубава от сега.

Времето, види се, нямало над нея никаква власт и на мнозина това вече изглеждаше твърде странно. Но имаше и други неща, които, след като се поразмисли сериозно, също така учудваха, и човек просто не можеше да се оправи. Така например стана напълно ясна родствената връзка на въпросната госпожица с цветята, чието име тя носеше. Защото не само че никой друг на света не умееше да отглежда такива чудесни хилядолитни рози като нейните, но и от всеки, дори и най-прост, сух трън, който тя бодваше в земята, пак изникваха изобилно, в целия си разкош, рози. Освен това нямаше съмнение, че при самотните си разходки в гората тя разговаря със странни гласове, които, изглежда, идваха от цветята, храстите, изворите и потоците. Дори един млад ловец я издебнал веднъж, когато стояла сред гъсталака в гората, а в това време необикновени птички с пъстри, блестящи пера, каквито по тези места не се въдели, летели около нея, галели я с крилцата си и с радостните си песни и чуруликане ѝ разказвали, изглежда, всевъзможни весели неща, а тя се смеела и радвала. Поради всичко това по времето, когато госпожица Фон Розеншон постъпила в пансиона, скоро привлякла вниманието на всички в околността. Приемането ѝ в пансиона за възрастни благородни девиги бе станало по заповед на княза, ето защо барон Претекстатус Фон Мондшайн, собственик на имението, в близост на което се намираще пансионът и чийто попечител беше той, не могъл да възрази нищо, въпреки че бил измъчван от ужасни съмнения. Напразни останали всичките му старания да открие в Рикснеровата „Книга на турнирите“ и други хроники фамилиното име Розенгрюншон. Навярно той се съмнявал в правото на госпожицата да постъпи в пансиона, тъй като не притежавала родословното дърво на трийсет и двама прадеди. Накрая, свършено сломен, със сълзи на очи я помолил да не се нарича, за Бога, Розенгрюншон, а поне Розеншон, защото това име все пак имало известен смисъл и допускало съществуването на някакви прадеди... И тя, за да му направи удоволствие, приела това име. Навярно ядът на засегнатия Претекстатус спрямо непритежаващата прадеди госпожица се е проявявал по един или друг начин и сигурно е дал първия повод за злословията по неин адрес, които все повече и повече се разпространявали из селото. Към ония тайнствени разговори в гората, в които само по себе си нямаше нещо лошо, сега вече се прибавяха всевъзможни съмнителни обстоятелства. Те се предаваха от уста на уста и представяха действителната природа на госпожицата в съвсем подозрителна светлина. Стрина Ана, жената на Шулце, твърдеше със сигурност, че винаги когато госпожицата кихнела по-силно от прозореца, млякото в цялото село се пресичало. Но едва това се бе потвърдило, и ето че се случило нещо ужасно.

Веднъж госпожицата сварила Михел, сина на учителя, когато скришом похапвал от пържените картофи в кухнята на пансиона. Тя усмихнато го заплашила с пръст и оттогава устата на момчето останала отворена, сякаш в нея постоянно имало горещ пържен картоф, та затова то носело сега шапка с широка и много издадена напред периферия, защото иначе дъждът щял да вали в устата на горкото момче. Наскоро можеше да се каже почти със сигурност, че госпожицата умее да заклина с огън и вода, да привлича бури и градоносни облаци, да сплита някак особено плитките си и какво ли още не и никой не се съмняваше в думите на овчаря, който с ужас видял посред нощ госпожицата да профучава във въздуха, възседнала метла, а пред нея летял огромен бръмбар рогач, между рогата на който се издигали високи сини пламъци!... Сега всички се развълнуваха, искаха да се нахвърлят на вещицата и селските съдии

направо решиха да задигнат госпожицата от пансиона и да я хвърлят във водата, за да я подложат на обичайната проверка на вещиците. Барон Претекстатус се правеше, че нищо не вижда, и с усмивка си казваше: „Така им се пада на простите хора без прадеди, които не са от такъв стар и добър род като Мондшайновци.”

Подразбрала за заплашващото я безчинство, госпожицата избяга в столицата и наскоро след това барон Претекстатус получи заповед от кабинета на княза на страната, с която му се известяваше, че вещици няма. Колкото до многознайните селски съдии, за тях– заради голямата им запаленост да проверят умението на една пансионска госпожица да плува– се нареждаше да бъдат хвърлени в затвора, а на останалите селяни и на жените им– да се внуши, под страх от сериозно телесно наказание, да не мислят вече лошо за госпожица Розеншон. Те се опомниха, стреснаха се от заплахата, че ще бъдат наказани, и почнаха да мислят с добро за госпожицата, което и за двете страни, за селото и за дамата Розеншон, имаше най-благодарни последици.

В кабинета на княза знаеха много добре, че госпожица Фон Розеншон не беше никоя друга, а прочутата, световноизвестна фея Розабелверде.

Работата всъщност беше следната. По цялата земя надлъж и шир едва ли имаше по-прелестна страна от малкото княжество, където се намираще имението на барон Претекстатус Фон Мондшайн и където госпожица Фон Розеншон живееше– с една дума, там, където се случи всичко онова, което възнамерявам по-подробно да ти разкажа, драги читателю.

Заградена от високи планини, тази малка страна с нейните зелени благоуханни гори, цъфнали морави, шумолящи реки и весело бълбукащи поточета приличаше на чудно хубава градина толкова повече, че там нямаше градове, а само приятни села и тук-там отделни дворци. В тази странна градина хората живееха за свое собствено удоволствие, без каквото и да било потискащо житейско бреме. Всеки знаеше, че в страната управлява княз Деметриус, никой обаче не забелязваше по нищо да е управляван и всички бяха напълно доволни. Онези, които държаха за пълна свобода в своите начинания, които обичаха красивите местности и хубавия климат, не можеха да си изберат по-добро място от това княжество, затова се случи така, че покрай другите в тази страна се заселиха и множество прекрасни феи, чиито топлота и свобода, както е известно, се отразяваха благотворно върху всичко наоколо. На тях навярно трябваше да се припише фактът, че почти във всяко село, най-вече обаче в горите, често се случваха чудни неща и че всеки, обзет от очарованието и от упоението им, вярваше напълно в чудеса и тъкмо поради това, без сам да съзнава, беше доволен и добър поданик.

Добрите феи, които си бяха уредили живота съвсем свободно– както в Джинистан,– на драго сърце биха отредили вечен живот и на Деметриус. Но това не беше в тяхната власт. Деметриус умря и властта премина в ръцете на младия Пафнуциус. Още докато баща му беше жив, Пафнуциус таеше дълбоко в сърцето си истинско огорчение, защото смяташе, че народът и държавата са ужасно занемарени, оставени без всякакви грижи. Той реши да управлява и веднага назначи за пръв министър в княжеството своя камериер Андрес, който веднъж, когато князът, тогава още само принц, беше забравил кесията си в една кръчма отвъд планините, му бе заел шест дуката и го беше избавил от голямо затруднение.

— Аз искам да управлявам, драги мой! – му извика Пафнуциус. Андрес, който четеше в очите на господаря си какво става в него, се хвърли в краката му и тържествено заговори :

— Сир! Тук, във вашите крака, ви умолява най-верният ви васал, говорещ от името на многохилядният беден, нещастен народ! Сир! Въведете в страната си просвещението!

Пафнуциус се почувства неописуемо потресен от възвишените мисли на своя министър. Той го повдигна от земята, притисна го бурно към гърдите си и каза разхълцан:

— Министър... Андрес... аз ви дължа шест дуката... нещо повече— щастието... държавата си! О, верни, мъдри служителю!...

Пафнуциус поиска да бъде напечатан веднага с едри букви един едикт, който да се разлепи по всички ъгли и да гласи, че от този час е въведено просвещение и всеки трябва да се съобразява с това.

— Скъпи сир!— извика обаче Андрес. — Скъпи сир! Така не може!

— Как да не може, драги?— рече Пафнуциус и като улови своя министър за илика на палтото му, въведе го в кабинета си и заключи вратата.

— Вижте— започна Андрес, когато седна на една малка табуретка срещу разположилия се в креслото си княз,— вижте, милостиви господарю, действието на вашия княжески едикт относно просвещението ще бъде може би по безобразен начин спънато, ако не свържем с него една мярка, която може да изглежда наистина малко строга, но която се налага от разума. Преди да започнем с прокарването на просвещението, тоест преди да изсечем горите, да направим реките плавателни, да засадим картофи, акации и тополи, да подобрим училищата в селата, да научим младежта да пее утринните и вечерните си песни на два гласа, преди да прокараме шосетата и въдворим имунизацията, необходимо е да изгоним от страната всички хора с опасни убеждения, които не се вслушват в никакъв разум и с явните си глупости подвеждат народа... Вие сте чели „Хиляда и една нощ”, скъпи княже! Зная, че светейшият ви покоен татко— Бог да дари мир на праха му— обичаше подобни гибелни книги и ви ги даваше в ръцете още във възрастта, когато яздехте пръчките като конче и ядяхте позлатени медени питки. И тъй, от оная напълно объркана книга вие знаете, милостиви господарю, за така наречените феи, но сигурно не подозирате, че много от тези опасни личности са се заселили в собствената ви страна, в непосредствена близост до двореца, и вършат всевъзможни поразии.

— Как?... Какво говориш?... Андрес! Министре! Феи тук, в моята страна?— извика князът, отпусайки се съвсем пребледнял в креслото.

— По-спокойно, милостиви господарю!— продължи Андрес.— Ние можем да бъдем спокойни, щом поведем мъдра война против тези врагове на просвещението!

Да!... Врагове на просвещението ги наричам аз, защото те именно, злоупотребявайки с добрината на вашия покоен татко, са виновни, задето милата ни държава се намира в пълен мрак. Те упражняват със своите чудеса опасен занаят и не се стесняват да разпространяват под името поезия една тайна отрова, която прави хората неспособни да служат на просвещението. Освен това те имат такива непоносими, недопустими навици, че и по тази причина не бива да се търпят в никоя културна държава. Така например тия безочливи същества не се свенят да се разхождат из въздуха с екипажи, в които впрягат гълъби, лебеди и дори крилати коне. Но питам аз, милостиви господарю, какъв смисъл има да съставяме и въвеждаме разумна акцизна тарифа, когато в държавата има хора, които са в състояние, щом поискат, да спускат през комина необмитени стоки на всеки лекомислен поданик? Затова, милостиви господарю, щом като просвещението е обявено, да махнем феите! Полицията ще обкръжи палатите им, опасното им имущество ще бъде отнето, а те самите като празносчитачи ще бъдат изгонени в отечеството им, което, както вие, милостиви господарю, сигурно вече знаете от „Хиляда и една нощ”, е малката страна Джинистан.

— Има ли поща до тази страна, Андрес?— попита князът.

— Засега още не— отговори Андрес,— но след като и те въведат просвещение, навярно ще може да се уреди и с тях полезна всекидневна връзка.

— Но, Андрес— продължи князът,— няма ли нашите мерки срещу феите да се сторят малко сурови? Няма ли разглезеният народ да недоволства?

— И против това— каза Андрес,— и против това зная средство! Ние няма да изпъдим всичките феи в Джинистан, милостиви господарю, а ще оставим няколко в страната, но ще ги лишим от всички възможности да бъдат вредни на просвещението, нещо повече, ще използваме целесъобразни средства, за да ги превърнем в полезни членове на просветената държава. Ако не пожелаят да сключат солидни бракове, те биха могли под строг надзор да вършат някоя полезна работа, например да плетат чорапи за войската, когато има война, или нещо друго от този род. Ще видите, милостиви господарю, хората много скоро ще престанат да вярват във феите, щом те заживеят сред тях, и това в случая е най-доброто. Така възможните недоволства ще стихнат от само себе си...

Що се отнася до собствеността на феите, всичко това ще постъпи в полза на княжеското съкровище, гълъбите и лебедите ще бъдат доставени в княжеската кухня за вкусно изпичане, с крилатите коне може да се направи опит да бъдат опитомени и дресирани, за да станат полезни животни, като им се отрежат например крилето и се вържат на ясли, каквито вероятно ще трябва да въведем едновременно със самото просвещение...

Пафнуциус остана крайно доволен от всички тези предложения на своя министър и взетите решения още на другия ден бяха приведени в изпълнение.

По всички ъгли бе разлепен едиктът за въвеждане на просвещението, по същото време полицията нахлу в палатите на феите, конфискува цялото им имущество и ги откара под стража.

Един Господ знае как стана така, че феята Розабелверде беше единствената, която няколко часа преди внезапното обявяване на просвещението подразбра какво се готви и използва това време, за да пусне лебедите си на свобода и да прибере на сигурно място магическите си пръчки от рози и други ценности. Освен това тя узна, че е избрана да остане в страната, с което, макар и с отвращение, се примири. Изобщо както Пафнуциус, така и Андрес не можеха да разберат защо феите, които се изселваха в Джинистан, проявиха прекалена радост и непрестанно уверяваха, че ни най-малко не съжаляват за имуществото, което оставят в страната.

— В края на краищата— каза Пафнуциус възмутен,— в края на краищата толкова ли Джинистан е по-хубава държава от моята, че се смеят и на мене, и на моя едикт, и на моето просвещение, което тепърва ще даде плодове? Веднага бе призван първият географ, както и първият историк в държавата, да дадат подробни сведения за тази страна.

И двамата единогласно потвърдиха, че Джинистан била една съвсем окаяна страна, без култура, просвещение, наука, акации и имунизации и всъщност тя изобщо не съществувала. А не можело да се случи нищо по-лошо на един човек, а толкова повече на цяла страна, от това изобщо да не съществува.

Пафнуциус се почувства напълно успокоен.

Когато хубавата, цъфтяща дъбрава, в която се намираше палатът на феята Розабелверде, беше изсечена и Пафнуциус сам ваксинира с кравешка ваксина всичките хлапетии в съседното село, феята издебна княза в гората, през която той се връщаше заедно с министъра Андрес в двореца си. С всевъзможни приказки, но най-вече с някои скривани от полицията зловещи фокуси тя до такава степен го постави натясно, че той я помоли да се задоволи, за Бога, с едно място в единствения и затова най-добрия в цялата страна пансион за възрастни благородни девизи, където тя, без да обръща внимание на едикта за просвещение, ще може да се разпорежда и да живее, както си ще.

Феята Розабелверде прие предложението и така дойде в пансиона за благородни девици, където, както вече бе казано, се нарече госпожица Розенгрюншон, а по-сетне – по настоятелната молба на барон Претекстатус Фон Мондшайн – госпожица Розеншон.

Втора глава

За непознатия народ, открит от учения Птоломеус Филадельфус при едно негово пътуване. – Университетът Керепес. – Как един чифт ботуши за езда прехвърчаха над главата на студента Фабиан и как професор Мош Терпин покани студента Балтазар на чай

В частното писмо, което световноизвестният учен Птоломеус Филадельфус отправи до приятеля си Руфин по време на едно свое далечно пътуване, се съдържа и следното забележително място:

Ти знаеш, драги Руфин, че аз от нищо на света не се боя толкова, колкото от палещите слънчеви лъчи през деня, които изтощават физическите ми сили и така отпускат и съсипват духа ми, че всичките ми мисли се сливат в някаква объркана картина и аз напразно се мъча да схвана, макар един-единствен ясен образ. Затова в горещините през деня обикновено почивам, а през нощта продължавам пътуването си. Така и миналата нощ бях пак на път. Моят кочияш обърка в голямата тъмнина истинския, мек и удобен път и се озова неочаквано на шосето. Макар че от резките сътресения поради твърдата настилка бях подхвърлян насам-натам в каретата и главата ми от многото подутини заприлича на торба, пълна с орехи, аз се пробудих от дълбокия си сън едва когато един ужасен тласък ме строполи от колата на твърдата земя. Слънцето грееше право в лицето ми и отвъд бариерата, пред която се бях озовал, видях високите кули на голям град. Кочияшът плачеше с глас, защото не само окът, но и едно от задните колела на колата се беше строшило от сблъскването ни с голям камък на сред шосето и, изглежда, почти никак не го бе грижа за мен. Аз въздържах, както подобава на един мъдрец, гнева си и само извиках благо на този негодник, че е проклет нехранимайко и трябва да има предвид, че Птоломеус Филадельфус, най-големият учен на времето, се е изтърсил на своя з... и затова да престане да ме занимава с някакви си там окове и колела. Ти знаеш, драги Руфин, каква власт упражнявам над човешките сърца, така че и този път кочияшът мигновено престана да се вайка и заедно със събирача на пътната такса, пред къщицата на когото се беше случила злополуката, ми помогна да се изправя на крака. За щастие не бях пострадал особено и можах да продължа пътя си по шосето, докато кочияшът мъкнеше с мъка строшената си карета зад мене. Недалеч от портите на града, който бях съзрял в синеещата се далечина, срещнах множество хора с такова странно държане и необичайно облекло, че просто потърках очи, за да се уверя, че съм действително буден и не съм жертва на див сън, който си играе с мене и ме кара да си мисля, че се намирам в кой знае каква чужда фантастична страна... Тия хора, които с право сметнах за обитатели на града, от чиито порти ги видях да излизат, носеха дълги, много широки панталони, скроени според носията на японците от скъп плат, кадифе, манчестер, фино сукно или пъстро изтъкан лен, богато обшити с ширити или хубави ленти и шнулове, и към тях късички детски дрешки, едва покриващи долната част на тялото.

Малцина бяха облечени в черно. Косата им висеше невчесана, в естествено, диво състояние, по рамената и гърба, а върху главите им беше кацнала мъничка чудновата шапчица. Шиите на някои бяха съвсем голи, както у турците и новогърците, други, напротив, носеха около врата и на гърдите си парче бял лен, доста напомнящо яка на риза, каквато ти, драги Руфин, сигурно си виждал по портретите на нашите прадеди.

Въпреки че тези хора изглеждаха, общо взето, твърде млади, гласът им беше басов и груб, всичките им движения бяха тромави, при някои се виждаше сенчица под носа, много наподобяваща мустачки. От късите дрешки на един стърчеше отзад дълга тръба, на която се люшкеше голям копринен пискюл. Други бяха извадили тия тръби пред себе си, прикрепили им бяха в долния край малки, по-големи, понякога и много големи, странно оформени порцеланови разширения, от които с помощта на тъничка тръбичка в горния край умело издухваха облаци дим във въздуха. Някои пък носеха блестящи широки саби в ръце, сякаш се готвеха да потеглят срещу врага. А други си бяха окачили или пристегнали на гърба малки резервоарчета от кожа или ламарина. Можеш да си представиш, драги Руфин, че аз, който винаги съм се старал чрез внимателно наблюдение на всяко ново за мен явление да обогатявам познанията си, веднага се спрях и мълком загледах тези хора. А те се струпаха около мен и се развикаха: „Филистер, Филистер!“**, като при това се разсмяха ужасно. Това ме ядоса. Защото има ли за един голям учен нещо по-обидно, драги Руфин, от това да бъде сметнат за член на този народ, който преди хиляди години е бил поразен с помощта на магарешка челюст?... Аз се овладях, както подобава на присъщото ми достойнство, и заговорих високо на странния народ около мене, че се надявам да съм в цивилизована страна и че ще се обърна към полицията и съда, за да потърся възмездие за проявената спрямо мен несправедливост. Тогава всички се развикаха, дори и тия, които дотогава не вдигаха пушек, извадиха от джобовете си определените за тая цел машини и всички задухаха в лицето ми гъсти облаци дим, който, както едва тогава забелязах, миришеше непоносимо и ме зашеметяваше. Сетне изрекоха по мой адрес ругатня, чиито думи поради тяхната страхотия, драги Руфин, не смея да повтора. Сега с най-голям ужас си спомням за тях. Най-после с презрителен смях ме оставиха и на мен ми се стори, че във въздуха отзвуча думата „подстрекател“. Моят кочияш, който виждаше и слушаше всичко това, чупеше ръце и ми говореше: „Ах, драги господине, стана то, каквото стана, ами поне не влизайте в този град. Там няма да ви бърснат за слива и току-виж, че ви и наби...“ Аз не оставих безсрамника да довърши и с колкото бе възможно по-бързи крачки се отправих към близкото село. Сега седя в уединената стаичка на единствената кръчма в това село и ти описвам всичко, драги ми Руфин! Доколкото е възможно, ще гледам да събера сведения за непознатия варварски народ, който обитава града. За неговите нрави и обичаи, за неговия език и пр. Вече ми разказаха доста чудни неща, които ще споделя добросъвестно и точно с тебе, и т.н. и т.н.

Ти виждаш, драги читателю, че човек може да бъде голям учен и пак да не е запознат с някои най-обикновени явления в живота и за най-общоизвестни неща да си съставя най-странни представи. Птоломеус Филадельфус беше следвал в толкова университети, а не познаваше студентите и когато беше седнал да пише на своя приятел за една случка, която в неговите представи се бе превърнала в необикновено приключение, не знаеше, че се намира в селото Хох Якобсхайм, разположено, както е известно, в непосредствена близост до прочутия университет Керепес. Добрият Птоломеус бе обзет от уплаха, когато срещна студенти, които в добро настроение се разхождаха за собствено удоволствие из околността на града. А колко ли щеше да се уплаши, ако беше пристигнал един час по-рано в Керепес и случаят го беше довел пред дома на професора по естествени науки Мош Терпин! Стотиците студенти, излизаци от дома му, щяха да го заобиколят, увлечени в шумни спорове и в какво ли не, и при вида на цялото това гъмжило и бъркотия в главата му щяха да се зародят още по-странни представи.

Специално лекциите на Мош Терпин бяха най-много посещавани в целия Керепес. Той беше, както казах, професор по естествени науки, обясняваше как вали дъждът, как гърми мълнията, как се святка, защо денем грее слънце, а нощем луна, как

и защо расте тревата и пр., и то така ясно, ме всяко дете можеше да го разбере. Той беше резюмирал цялата природа в един хубавичък кратък курс, така че можеше удобно да манипулира с нея всякога, когато пожелаеше, и за всеки въпрос да вади отговора като от чекмедже. Неговата слава почиваше преди всичко на това, че след много физични опити бе успял да установи, че тъмнината се дължи главно на липсата на светлина. Това, както и обстоятелството, че съумя да превърне с голяма сръчност тия опити в прелестни дяволии и дори в извънредно забавни фокуси, му докара невероятен приток на слушатели. Позволи ми, благосклонни читателю, тъй като ти познаваш студентите много по-добре от прочутия учен Птоломеус Филадельфус и не храниш неговите безпокойства пред въображаемите явления, позволи ми да те заведа пред къщата на професор Мош Терпин тъкмо когато той е завършил своята лекция. Един от излизашите студенти ще прикове веднага вниманието ти. Ще видиш строен младеж на двайсет и три– двайсет и четири години, чиито тъмни, блестящи очи ясно говорят за сериозен, буден, прекрасен дух. Погледът му би могъл да се нарече почти предизвикателен, ако някаква мечтателна скръб, излъчвана от бледото му лице, не прибулваше неговата пламенност. Дрехата му от хубаво черно сукно, изкусно гарнирана с кадифе, е скроена почти по старонемски, а изящната му снежнобяла дантелена яка, както и кадифената барета върху красивите кестеняви къдрици особено му прилягат. Това облекло му стои толкова добре, защото в своята същност, по своето държане, по чертите на лицето си този младеж принадлежи по-скоро към едно старо, хубаво, благолепно време и затова тук не може да става дума за някакво предвзето издокарване, каквото често се среща днес като маймунско подражателство на зле разбрани образци от миналото и също тъй зле разбрани изисквания на настоящето. Този млад човек, който от пръв поглед ще ти хареса, драги читателю, е именно студентът Балтазар, син на почтени заможни родители, разумен, прилежен младеж, за когото възнамерявам да ти разкажа доста неща в забележителната история, която съм се заел да напиша.

Сериозен, погълнат, както обикновено, от мислите си, Балтазар излезе от курса на професор Мош Терпин и се запъти към градските порти, за да отиде вместо във фехтовалната зала– в прелестната горичка, която се намираще само на няколко крачки от Керепес. Неговият приятел Фабиан, хубав момък, весел и жив на вид и със също такъв характер, изтича след него и го настигна при изхода на града.

— Балтазар!– извика Фабиан. – Балтазар, пак ли отиваш в гората, за да блуждаеш из нея като меланхоличен Филистер, докато свестните момчета мъжки се упражняват в благородна фехтовка! Моля те, Балтазар, остави най-после тая глупава мрачност и бъди пак бодър и весел, какъвто си беше по-рано. Ела! Нека опитаме двамата няколко хватки със сабите, а сетне, ако толкова искаш, и аз ще те придружа извън града.

— Ти ми мислиш доброто, Фабиан– отговори Балтазар,– ти ми мислиш доброто и затова не ти се сърдя, че понякога ме следваш на всяка крачка като сянка и често ме лишаваш от някои удоволствия, за които нямаш и понятие. Ти принадлежиш към странните хора, които обявяват всеки, който се разхожда самотен в гората, за меланхоличен глупак и искат да го обработят и излекуват според собствените си разбирания тъй, както онзи царедворец рекъл да излекува благородния принц Хамлет, а той, когато това човече го уверило, че не знае да свири на флейта, му дал добър урок. От това, драги Фабиан, аз ще те пощадя, обаче от сърце те моля да си избереш за благородното ти фехтуване с рапира и сабя някой друг партньор, а мене да ме оставиш на спокойствие да продължа пътя си.

— Не, не – извика засмян Фабиан,– ти няма да ми се изплъзнеш така лесно, скъпи приятелю! Щом не искаш да отидеш с мене в залата за фехтовка, аз ще дойда с

теб в гората. Дълг на верния ти приятел е да те развеселява, когато си тъжен. Да вървим тогава, драги Балтазар, да вървим, щом не искаш нещо друго.

При тези думи той хвана приятеля си под ръка и тръгна бодро с него към гората. Балтазар стисна зъби със затаено раздражение и остана мрачно умълчан, докато Фабиан не преставаше да му разказва една след друга весели истории. Между многото приказки бяха казани и много глупости, както се случва, когато непрестанно се разказват весели смешки.

Когато най-после навлязоха в прохладните сенки на благоухаещата гора и гъсталакът зашепна с копнеж, когато чудните мелодии на ромонещите потоци и песните на горските птички огласиха далечината, будейки ехото, което им отговаряше от планините, Балтазар внезапно се спря и извика, разперил ръце, сякаш искаше с любов да прегърне дървета и храсти :

— О, сега пак ми е добре, неопишимо добре!

Фабиан погледна приятеля си малко слисано, като някой, който не може да разбере какво приказва другият и не знае какво трябва да стори. Тогава Балтазар хвана ръката му и извика възхитен:

— Не е ли така, братко, не ти ли се разтваря и на тебе сърцето, не долавяш ли сега и ти блажената тайна на горската самота?

— Аз не те разбирам напълно, драги братко— отговори Фабиан,— но ако искаш да кажеш, че една разходка тук, в гората, ти действа добре, напълно споделям твоето мнение. Та не се ли разхождам и аз на драго сърце, особено в добра компания, в която човек може да води разумен, поучителен разговор? Например истинско удоволствие е да ходиш из полето с нашия професор Мош Терпин. Той познава всяко растение, всяка тревица и знае поименно към кой вид принадлежи, разбира всичко за вятъра, за времето...

— Спри— извика Балтазар,— моля ти се, спри!... Ти засягаш нещо, което би могло да ме подлуди, ако нямаше за това утеха. Начинът, по който този професор говори за природата, раздира душата ми. Или по-скоро край него ме обхваща ужасното усещане, че виждам умопобъркан, който в своята смахнатост се смята за цар и владетел и гали направената от самия него сламена кукла, мислейки, че прегръща царствената си годеница! Неговите така наречени опити ми изглеждат ужасна гавра със същността на природата, чието дихание ни облъхва отвред и буди дълбоко в нас най-чудни предчувствия. Често съм изкушен да изпотроша цялата стъклария, шишета, всичките му боклуци, спира ме само мисълта, че тази маймуна няма да се откаже да си играе с огъня, докато сама не си изгори лапите... Виж, Фабиан, такива са чувствата, които ме измъчват, които стягат сърцето ми по време на Мош-Терпиновите лекции, и тогава сигурно ви изглеждам по-замислен и по-саможив от всякога. Тогава чувствам, че къщите ще се съборят върху главата ми, неопишима тревога ме кара да избягам извън града. И тук, тук сладостен мир изпълва скоро душата ми. Легнал сред цветята на някоя поляна, аз се вглеждам в небесната синева, а над мене, над ликуващата гора, се носят златисти облаци като чудни блянове от един далечен свят, изпълнен с радости и блаженства! О, Фабиан, тогава в гърдите ми се надига някакъв дивен дух, долавям как той разменя тайнствени думи с храстите, с дърветата, с вълните на горската речица и просто не съм в състояние да ти опиша блаженството, което като сладостен, меланхолен копнеж изпълва в такъв момент цялото ми същество!

— Виж ти— извика Фабиан,— виж ти, та това е старата песен за меланхолия и блаженство, за говорещи дървета и горски потоци. Всички твои стихове са пълни с подобни неща, които звучат доста добре в ухото и не лошо могат да се използват, доколкото не търсим нещо повече зад тях. Но кажи ми, прекрасни мой меланхолико, щом лекциите на Мош Терпин толкова ужасно те дразнят и ядосват, кажи ми защо

тичаш тогава на всяка една, защо не пропускаш никоя и седиш там наистина занемял и вцепенен, със затворени очи като унесен?

— Не ме питай— отговори Балтазар,— не ме питай нищо, драги приятелю!... Някаква непозната сила ме тегли всяка сутрин към къщата на Мош Терпин. Предчувствам мъките, които ме чакат, и все пак не мога да устоя, някаква смътна съдба ме влече нататък!

— Ха-ха...— засмя се звънко Фабиан— ха-ха-ха, колко изтънчено, колко поетично, колко мистично! Непознатата сила, която те привлича в Мош-Терпиновата къща, се крие в тъмосините очи на хубавата Кандида! Че ти си влюбен до уши в сладката дъщеричка на професора, знаем отдавна всички и затова ти прощаваме твоите фантазии, твоето глупаво държане. С влюбените винаги е така. Ти си в първия стадий на любовната болест и в тия късни младежки години трябва да минеш през всичките лудории, които ние— аз и мнозина други— изживяхме, слава Богу, без голям наплив на публика още през училищните години. Но повярвай ми, сладка душо...

Междувременно Фабиан хвана отново приятеля си Балтазар под ръка и бързо тръгна с него напред. Сега те излязоха от гъсталака на широкия път, който пресичаше гората. В този момент Фабиан забеляза в далечината един кон без ездач, който сред облак прах приближаваше в тръс насам.

— Ехей!— извика той.— Тая проклета крапта се е подплашила и е хвърлила ездача си от седлото. Трябва да я хванем и след това да потърсим нещастника в гората.

И Фабиан застана насред пътя. Конят все повече приближаваше и тогава се видя, че от двете му страни се люшкат нагоре-надолу чифт ботуши за езда, а върху седлото се движи и поклаща нещо черно. Вече до самия Фабиан се чу продължително рязко, „тпrrr-тпrrr” и в същия миг чифтът ездачески ботуши изхвърчаха над главата на студента и нещо дребно, черно и странно се търкулна между краката му. Големият кон стоеше като закован и протегнал шия, само душеше дребничкото си господарче, което се търкаляше в прахта и с голяма мъка най-после се изправи. Мъничкият дребосък стуши глава между високите си рамена. С израстъците на гърдите и гърба, с късото си туловище и дългите си паяковидни крачка то приличаше на забодена на вилица ябълка, на която са издълбали някакво разкривено лице. Когато Фабиан съзря най-после това странно малко чудовище, той избухна във весел смях. Но малкото човече наложи гордо над очите баретката си, която грабна от земята, и пронизвайки Фабиан с бесни погледи, грубо, прегракнало запита:

— Този ли е пътят към Керепес?

— Да, господине— отговори меко и сериозно Балтазар и подаде на малкия ботушите, които беше вдигнал от земята. Всичките усилия на малкия да обуе ботушите останаха напразни, той се прекатури веднъж два пъти и накрая се търкулна, пъшкайки, в прахта. Балтазар постави двата ботуша изправени един до друг, издигна нежно малкия и внимателно го спусна, вдявайки тънките му крачка в тежките и широки кончове на ботушите. Сложил гордо едната ръка на хълбока, а другата на баретката, малкият извика: „Gratias***, господине!”, сетне отиде към коня и хвана юздите му. Но всичките му усилия да достигне стремето или да се изкатери на високото животно останаха пак напразни. Все така сериозен и благ, Балтазар пристъпи и вдигна малкото човече до стремето. Но то се изсили, види се, прекалено, защото прелетя над седлото и тупна пак на земята от другата страна.

— Не така буйно, любезни ми мосю!— извика Фабиан, като се изсмя отново с глас.

— Вървете по дяволите с вашия любезен мосю!— извика малкият, страшно разгневен, като изтърсваше прахта от дрехите си. — Аз съм студент и ако вие сте също

студент, предизвикателство е, че ми се смеете в очите като на някакъв страхливец. Утре в Керепес ще трябва да се дуелирате с мен!

— Дявол да го вземе— извика Фабиан все така със смях,— дявол да го вземе, това се казва студент на място, един път момък, що се отнася до куража и уставното държане.

И с тези думи той вдигна малкия въпреки ритането и противенето му и го сложи на коня, който, цвилейки весело, веднага потегли в тръс с малкия си господар, Фабиан се бе хванал за корема— щеше да се задуши от смях.

— Жестоко е — каза Балтазар— да се смееш на човек като този малък ездач, когото природата така ужасно е онеправдала. Ако той наистина е студент, ти трябва да се биеш с него, и то с пищови, макар да е против академичните обичаи, защото той няма да може да си служи нито с рапира, нито със сабя.

— Колко сериозно, колко мрачно взимаш всичко това, драги Балтазар — каза Фабиан.— Никога не съм си позволявал да се присмивам на някой урод. Но кажи ми, бива ли едно такова завързано дребосъче да се качва на кон, когато не може да погледне над шията му? Бива ли да нахлузва на крачетата си такива безбожно големи ботуши? Бива ли да облича такава пристегната куртка и да носи такава чудновата кадифена барета с хиляди шнурове и пискюли? Бива ли да се държи толкова надут и високомерно? Бива ли да се мъчи да говори с такъв варварски дебел и пресипнал глас? Бива ли да си позволява всичко това, питам те аз, след като всъщност е един страхливец?... Но аз трябва да побързам обратно, трябва да видя сензацията, когато този рицарски студиозус влезе в града, възседнал своя величествен кон! С теб и без това днес нищо не може да се захване... Бъди здрав!

И Фабиан хукна към града...

Балтазар напусна широкия път и навлезе в най-големия гъсталак. Там седна на една обрасла с мъх пейка, обзет от горчиви чувства. Може би наистина обичаше миловидната Кандида, но той беше скривал от всички, дори от себе си, дълбоко в душата си тази любов като нежна тайна. Когато Фабиан съвсем открито така лекомислено заговори за това, той почувства, като че груби ръце смъкват с безочлива дързост булото от светлия образ, който той не бе посмял да докосва. Струваше му се, че сега този образ вечно ще му се сърди. Той изживяваше думите на Фабиан като ужасно кошунство със собствената му същност, с най-сладостните му блянове.

— Значи— извика той с безмерно негодувание,— значи ти, Фабиан, ме смяташ за един влюбен глупак, за безумец, който тича на лекциите на Мош Терпин, само и само да постои час-два под един покрив с Кандида; който обикаля самотно из гората, за да измисля жалки стихове за любимата и още по-жалко да ги записва; който поврежда дърветата, като дълбае по гладката им кора инициали; който в присъствие на девойката не може да изрече нито една свята дума, а само пъшка и въздиша и прави плачевни физиономии, сякаш го боли коремът; който носи на голите си гърди увехналите цветя, с които тя се е кичила, или някоя ръкавица, която тя е загубила; който върши, с една дума, хиляди детински глупости!... Та за това ти, Фабиан, ме дразниш, затова навярно всички студенти ми се смеят, затова и аз заедно с вътрешния ми свят, който ми се е разкрил, съм може би вече предмет на подигравки. А милата, прелестната, очарователната Кандида...

Когато произнесе това име, сякаш остър нож прониза сърцето му. Ах, някакъв вътрешен глас ясно му шепнеше, че само заради Кандида отива той в къщата на Мош Терпин, че пише стихове за любимата, че дълбае нейното име по дървесната кора, че в нейно присъствие немее, въздиша и пъшка, че носи на гърдите си увехналите цветя, които тя е загубила, че с всичко това той наистина върши глупостите, които Фабиан можеше да му навира в очите... Едва сега той истински почувства колко неизразимо

силно обича хубавата Кандида, но заедно с това, че колкото и странно да е, дори най-чистата, най-дълбоката любов се проявява във външния свят доста глуповато, което трябваше да се припише навярно на бездънната ирония, която природата влага във всички човешки действия. Тук може би той беше прав, но никак не беше прав, че почна да се ядосва за това. Бляновете, които преди малко го обграждаха, бяха загубени, гласовете на гората му звучаха като присмех и подигравка – той изтича назад към Керепес.

— Господин Балтазар, mon cher**** Балтазар – извика го някой. Той вдигна поглед и остана като закован: срещу него идеше професор Мош Терпин, хванал под ръка дъщеря си Кандида. Кандида поздрави със свойствената си весела, приятелска свобода вцепенилия се като статуя Балтазар.

— Балтазар, mon cher Балтазар– викаше професорът,– вие сте наистина най-прилежният, най-любимият ми слушател! О, драги, аз виждам, вие обичате природата с всичките ѝ чудеса като мен, а аз съм побъркан на тая тема!... Сигурно пак сте ботанизирали в нашата горичка!... Намерихте ли нещо интересно?... Хайде да се опознаем по-отблизо... Посетете ме– всякога сте добре дошли... Можем заедно да експериментираме... Виждали ли сте моята въздушна помпа?... Хайде, mon cher, утре вечер у мен се събира един приятелски кръжец. Ще пийнем чай със сандвичи и ще се забавляваме с приятни разговори. Увеличете числото ни с вашето ценно присъствие... Ще се запознаете с един много приятен млад човек, който ми е особено препоръчан... Bon soir, mon cher, приятна вечер, драги, au revoir, довиждане... Ще дойдете утре на лекцията, нали? Е, mon cher, adieu!

И без да дочака отговор от Балтазар, професор Мош Терпин се отдалечи с дъщеря си.

В своето смущение Балтазар не беше посмял да вдигне очи, но погледите на Кандида горяха в гърдите му, той още чувстваше полъха от дъха ѝ и сладостен трепет пронизваше цялото му същество.

Изчезнало беше всякакво негодувание, очарован, той се загледа след Кандида, докато тя се изгуби в сводестата алея. След това бавно се върна в гората, за да мечтае още по-хубаво от всеки друг път.

Трета глава

Как Фабиан не знаеше вече какво да каже.– Кандида и младите момичета, които не трябва да ядат риба.– Литературният чай у Мош Терпин. – Младият принц

Пресичайки гората по една пряка пътека, Фабиан смяташе, че ще изпревари малкия странен дребосък, който бе заминал с коня преди него. Но той се лъжеше. Когато излезе от гората, видя в далечината, че един друг много представителен ездач се беше присъединил към малкия и че сега двамата навлизаха през градските порти в Керепес.

— Хм– каза си Фабиан,– макар и този дребосък на големия кон да е избързал вече преди мен, все пак и аз ще стигна навреме, за да присъствам на спектакъла, който ще се разиграе при неговото пристигане. Ако това странно човече действително е студент, хората ще го упътят към „Крилатият кон”. А спре ли той там със своето пискливо, „тпрр-тпрр!” и изхвърчат ли ботушите му преди него, а самият той след тях и започне ли да беснее и да се държи надут, хората наоколо ще се разсмеят и знаменитото представление е готово!

Когато стигна в града, Фабиан си мислеше, че по всички улици, които водят към „Крилатият кон”, ще среща само засмени лица. Но не беше така. Хората минаваха

край него спокойни и сериозни. Също така сериозно се разхождаха на площада пред „Крилатият кон” и мнозина академици, които се събираха тук на приказки, Фабиан беше убеден, че малкият още не е пристигнал, но като хвърли поглед през портата на странноприемницата, видя, че току-що отвеждаха в конюшната вече твърде познатия му кон. Той се втурна към първия познат, когото видя, и го запита дали тук не е пристигнало едно много странно дребосъче, яхнало голям кон. Запитаният, а също и хората наоколо не знаеха нищо и тогава Фабиан им разказа какво му се беше случило с дребосъка, който му бе заявил, че е студент. Всички много се смяха, но уверяваха, че такова човече, каквото той им описва, съвсем не е пристигнало. Наистина преди помалко от десет минути в странноприемницата „Крилатият кон” пристигнали двама много представителни ездачи на прекрасни коне.

— Не яздеше ли единият от тях кон, който току-що въведеха в конюшната?— попита Фабиан.

— Да— отговори му един.— Да, онзи, който яздеше този кон, беше донякъде по-дребен на ръст, но с изящно телосложение, приятни черти на лицето и с най-хубавата къдрава коса, каквата би могла да се види. При това той се прояви и като отличен ездач, защото скочи от коня с една пъргавина, с едно достолепие като пръв шалмайстер***** на нашия княз.

— А не си ли изгуби ботушите, не се ли търкулна в краката ви?— попита Фабиан.

— Нищо подобно— отговориха всички в един глас,— нищо подобно. Какво си мислиш, братко! Такъв отличен ездач като малкия! Фабиан не знаеше вече какво да каже. Тогава по улицата след него дойде и Балтазар. Фабиан се спусна към него, дръпна го настрана и му разказа как малкото джудже, което бяха срещнали извън града, същото, което бе паднало от коня, било току-що пристигнало тук, но всички виждали в него красив човек с изящно телосложение, и при това отличен ездач.

— Виждаш ли— отговори сериозно и спокойно Балтазар, — виждаш ли, братко Фабиан, че не всички се нахвърлят като теб с безжалостни подигравки на един нещастен, онеправдан от природата човек.

— Но, Боже Господи— прекъсна го Фабиан, — тук не става въпрос за някакви подигравки и безжалостност, а за това, дали едно три педи високо, доста приличащо на ряпа, човече може да се нарече красив, изящно сложен човек!

Колкото за ръста и външността на малкия студент, Балтазар потвърди думите на Фабиан. Другите обаче уверяваха, че дребничкият ездач бил красив, нежен човек, в отговор на което Фабиан и Балтазар продължиха да твърдят, че са видели едно съвсем безобразно дребосъче. Всички останаха на своето мнение и се разотидоха крайно озадачени.

Вечерта напредна, двамата приятели се упътиха към къщи. Тогава, кой знае как, Балтазар се изпусна и разказа как срещнал професор Мош Терпин, който го поканил в дома си на следната вечер.

— Виж ти, какъв щастливец— извика Фабиан, — виж ти, какъв наистина щастлив човек! Значи ти ще видиш своята любов, хубавата мамзел Кандида, ще я чуеш, ще говориш с нея.

Отново дълбоко засегнат, Балтазар се дръпна от Фабиан с намерение да продължи пътя си сам, но размисли, потисна раздражението си и каза :

— Може би ти си прав, драги братко, като ме смяташ за наивен влюбен глупак. Изглежда, аз наистина съм такъв. Но тази наивност е дълбока, болезнена рана, която, докосната непредвидено, ми причинява страшна болка и може да ме подтикне към всевъзможни безразсъдни постъпки. Затова, ако наистина ме обичаш, братко, не ми споменавай вече името на Кандида!

— Ти пак вземаш – отвърна Фабиан, – ти пак вземаш, драги приятелю Балтазар, нещата ужасно трагично, друго в твоето състояние не може и да се очаква. Но за да няма раздор помежду ни, обещавам ти, че името Кандида няма да излезе вече от устните ми, докато ти сам не ми дадеш повод за това. Единственото, което днес ще си позволя още да ти кажа, е, че предвиждам множество неприятности, в които твоята влюбеност ще те въввлече. Кандида е извънредно хубаво, прелестно момиче, но тя съвсем не подхожда на твоята меланхолична, мечтателна натура. Когато я опознаеш по-отблизо, нейното простодушие и весел нрав ще ти се сторят като липса на поетичност, каквато търсиш навсякъде. Ти ще затънеш във всевъзможни чудати мечти и всичко ще завърши с ужасни въображаеми страдания, с доста бурно отчаяние... Впрочем и аз като тебе съм поканен утре у нашия професор, който ще ни забавлява с много хубави експерименти!... Е, лека нощ, знаменити мечтателю! Върви да спиш, ако можеш да спиш в навечерието на такъв важен ден като утрешния!...

С тези думи Фабиан се раздели с приятеля си, който бе потънал в дълбок размисъл. Не без основание предвиждаше Фабиан какви ли не вълнуващи и зловещи моменти, твърде вероятни между Кандида и Балтазар. Защото изглеждаше, че и двамата по характер и природа си даваха достатъчно основание за подобни предположения. Кандида беше, това всеки трябваше да признае, чудно хубава девойка, с лъчисти, проникващи до сърцето очи и розови, малко обърнати навън устни. Дали нейните наистина хубави коси, чиито особено заплетени плитки тя умееше фантастично да наглася, бяха повече руси или повече кестеняви, вече съм забравил, едно обаче си спомням: колкото повече човек ги гледаше, толкова по-тъмни му се струваха те. Висока, стройна, с леки движения, девойката, особено в жизнерадостна среда, беше самата миловидност и грация и при толкова необикновен физически чар човек бе готов да не обръща внимание, че ръцете и краката можеха да бъдат и по-малки, и по-нежни. При това Кандида беше чела Гьотевия „Вилхелм Майстер“, Шилеровите стихове и „Вълшебният пръстен“ от Фуке, но почти всичко беше забравила, свиреше доста сносно на пиано и понякога при съпровода му дори пееше, танцуваше най-новите франсоази и гавоти и бележката за прането пишеше с много красив четлив почерк. Ако все пак у девойката трябваше да се изтъкнат някакви недостатъци, то бе това, че тонът на гласа ѝ беше може би малко нисичък, че много силно се пристягаше в кръста, че твърде дълго се радваше на всяка нова шапка и че си похапваше доста много сладки с чая.

Особено екзалтирани поети не одобряваха още много неща у хубавата Кандида, но какво ли не изискват те. Първо, те искаха от всичко, което произнасят, споменатата госпожица да изпада в сомнамбулен екстаз, да въздиша дълбоко, да преобръща очи, понякога дори и мъничко да припада или за някое време дори да ослепява като най-висока степен на женственост. Освен това споменатата госпожица трябваше да пее поемите на поета по мелодии, които да избликуват в момента от сърцето ѝ, но в същия миг и да примира, а и самата тя да пише стихове, но ужасно да се засрамва, когато то стане известно, макар сама да прави така, че стиховете ѝ, написани с изящни букви върху фина парфюмирана хартия, да попадат в ръцете на поета, а той от своя страна, възхитен от тях, трябваше също да примира, за което никак не го обвиняваме. Има и поетични аскети, които отиват още по-далеч и намират, че е напълно противно на женската нежност, ако една девойка се смее, яде и пие и се облича с вкус по модата. Те доста приличат на свети Йероним, който забранява на младите момичета да носят обици и да ядат риба. Те трябвало, така проповядва светецът, да се хранят с малко сварена тревица, да са винаги гладни, без да го чувстват, да се обличат с груби, лошо ушити дрехи, които да прикриват снагата им, но преди всичко да си избират за другарка личност, която е сериозна, бледа, тъжна и малко мръсничка.

Кандида беше весело, непринудено същество, затова предпочиташе пред всичко друго разговор, който да се носи на леките крила на безхитростния хумор. Тя от сърце се смееше на всичко забавно, никога не въздишаше, когато дъжделивото време ѝ разваляше някоя многоочаквана разходка или въпреки всички предпазвания новият ѝ шал получише някое петно. Нещо повече, у нея прозираше, стига действително да имаше повод за това, дълбоко чувство, което никога не стигаше до празно сантименталничене, така че ние с тебе, драги читателю, които не се числим към прекомерно придирчивите, бихме могли напълно да одобрим девойката... С Балтазар обаче нещата можеха много лесно да се стекат и иначе!... Но скоро вече ще се види дали предсказанието на прозаичния Фабиан беше правилно или не...

Балтазар цялата нощ не можа да спи от страшно вълнение, от неопишуемо сладостен копнеж, но нима можеше да има нещо по-естествено от това? Преизпълнен от образа на любимата, той седна при масата и написа доста много възхитително благозвучни стихове, които, разказвайки мистично за любовта на славея към пурпурната роза, описваха неговото състояние. Той щеше да ги вземе на чая у Мош Терпин и ако се удаде случай, да нападне с тях беззащитното сърце на Кандида. Фабиан се поусмихна, когато дойде да вземе в уречения час приятеля си Балтазар и го намери издокаран, както никога досега. Беше сложил чудесна яка от най-фина брюкселска дантела, късата му дреха с ръкави с разрез беше от кадифе. Към нея беше обул френски ботушки със сребърни ресни ѝ високи остри токове, сложил бе английска шапка от най-хубав кастор и шведски ръкавици. Така той се беше пременил съвсем по немски и този костюм му отиваше много, особено защото бе ходил да му накъдрят косата и беше грижливо вчесал късата си брадичка.

Сърцето на Балтазар потрепна от радост, когато в къщата на Мош Терпин го посрещна Кандида в старонемска носия на младо момиче, приветлива и чаровна с поглед и думи, с цялото си същество, както хората бяха свикнали винаги да я виждат.

— Моя мила госпожице!— въздъхна Балтазар от цялото си сърце, когато Кандида, самата сладка Кандида, му поднесе чаша горещ чай. А Кандида го погледна със светнали очи и каза :

— Тук има ром, мараскин, сухари и ръжен хляб, драги господин Балтазар, вземайте си, от което обичате!

Но вместо да погледне или да си вземе ром, мараскин, сухар или ръжен хляб, въодушевеният Балтазар не можеше да откъсне очи, изпълнени с мъчителна меланхолия и дълбока любов, от миловидната девойка и само търсеше думи, с които да изрази от цялата си душа онова, което в момента чувстваше. Но в това време професорът по естетика, един едър здравеняк, го сграбчи, завъртя го към себе си, така че чаят му се разплиска по пода повече, отколкото бе допустимо, и гръмогласно извика:

— Драги ми Лукас Крапах, не пийте тая мизерна вода, само ще си повредите здравия немски стомах— оттагък, в другата стая, нашият славен Мош е заредил отлични бутилки с екстра рейнско вино, трябва да ги пуснем в действие!

И той повлече със себе си горкия младеж, но от съседната стая излезе насреща им професор Мош Терпин. Той водеше за ръка едно дребно, много странно човече и извика :

— Представям ви, дами и господа, един надарен с най-редки качества младеж, на когото няма да бъде трудно да спечели вашето благоволение, вашата почит. Това е младият господин Цинобър, който едва вчера пристигна в нашия университет, за да следва правни науки!

Фабиан и Балтазар от пръв поглед познаха малкото чудато джудже, което вчера ги беше срещнало извън града и бе паднало от коня.

— Дали ще трябва– каза Фабиан тихо на Балтазар,– дали ще трябва да извикам това дребосъче на дуел с детска пушкалка или с обушарско шило? С друго оръжие не бих могъл да си послужа срещу този страшен противник.

— Засрами се– отвърна Балтазар,– засрами се, че се подиграваш с този онеправдан от природата човек, който, както сам чуваш, притежава редки достойнства и замества с духовни ценности физическите качества, от които природата го е лишила.

След това се обърна към малкия и каза :

— Надявам се, драги господин Цинобър, че вчерашното ви падане от коня не е имало лоши последици.

Но Цинобър се изправи на пръсти, подпря се отзад на малкото бастунче, което носеше, така че стигна почти до кръста на Балтазар, отхвърли глава назад и като замята бесни погледи нагоре, каза със странно гърлен, хъркащ глас :

— Аз не зная какво желаете и за какво говорите, господине! Да падна? Аз да падна от коня?... Вие, изглежда, не знаете, че аз съм най-добрият ездач, какъвто може да съществува, че аз никога не падам от коня, като доброволец при кирасирите взех участие в похода и съм давал в манежа уроци по езда на офицери и по-долни чинове. Хм, да падна от коня, аз да падна от коня!

При тези думи малкият поиска бързо да се обърне, но бастунът, на който се беше опрял, се хлъзна и дребосъкът се търкулна в краката на Балтазар. Балтазар посегна към малкия, за да му помогне да стане, и без да иска, докосна при това главата му. Малкият нададе пронизителен писък, който проеца из цялата зала, така че гостите подскочиха уплашени от столовете си. Всички заобиколиха Балтазар и един през друг го питаха защо, за Бога, така ужасно е изкрещял.

— Не се сърдете, драги господин Балтазар– каза професор Мош Терпин,– но това беше малко странна шега. Може би искахте да ни накарате да помислим, че някой е настъпил някаква котка по опашката!

— Котка, котка, изпъдете котката!– извика една дама със слаби нерви и веднага падна в несвят. С вик „Котка, котка!“ побягнаха и няколко стари господа, които страдаха от същата идиосинক্রазия.

Кандида, която бе изпразнила цялото си шишенце с амонячна сол, за да свестява припадналата дама, каза тихо на Балтазар :

— Каква суматоха създадохте с вашето пронизително и неприятно измяукване, драги господин Балтазар!

Балтазар просто не знаеше какво става с него. Изчервен до уши от негодувание и срам, той не можеше да промълви ни дума, не можеше да каже, че всъщност не той, а малкият господин Цинобър е измяукал така ужасно.

Професор Мош Терпин видя непоносимото смущение на младежа. Той се приближи към него и приятелски му каза :

— Хайде, хайде, успокойте се, драги господин Балтазар. Аз видях всичко. Приведен към земята, подскачайки на четири крака, вие отлично наподобявахте измъчван котарак. Аз обичам такива естественоисторически игри, но тук, на литературен чай...

— Но, уважаеми господин професоре– избухна най-после Балтазар,– та аз не бях...

— Добре, добре– прекъсна го професорът.

Кандида дойде при тях.

— Утеши– каза й той,– утеши добрия Балтазар, той е много смутен от тази неприятност, която се случи.

Добродушната Кандида истински съжали горкия Балтазар, който стоеше объркан, с наведен поглед пред нея. Тя му подаде ръка и му прошепна с прелестна усмивка :

— Но и хората, които се боят от котки, са също много смешни, нали?

Балтазар притисна пламенно устни към ръката на Кандида. Той беше на седмото небе и не мислеше вече за Цинобър и за котешкия писък... Суматохата беше отминала, спокойствието се възстанови. Слабонервната дама седеше на чайната маса и унищожаваше значително количество сухари, които топеше в ром, уверявайки, че по този начин заплашената от враждебни сили душевност най-добре се подкрепяла и след внезапната уплаха идвал вече обнадеждаващ копнеж!...

И двамата възрастни господа, между краката на които действително бе притичал един бягащ навън котарак, се завърнаха успокоени обратно и потърсиха, както мнозина други, масата за игра на карти.

Балтазар, Фабиан, професорът по естетика и други млади хора седнаха при жените. Междувременно господин Цинобър си беше придърпал едно столче за крака и с негова помощ се бе изкатерил на канапето, където, настанен между две дами, хвърляше горди, искрящи погледи около себе си.

Балтазар сметна, че сега моментът е твърде подходящ да се прояви със своите стихове за любовта на славея към пурпурната роза. Затова с полагащата се свенливост, обичайна за младите поети, той заяви, че ако не се боял, че ще предизвика отегчение и досада, и ако можел да се надява на благосклонната снизходителност на почитаемото събрание, той би се осмелил да прочете една поема, най-новото произведение на неговата муза.

Понеже жените достатъчно бяха разисквали по всичко, което се бе случило в града, а и девойките порядъчно се бяха наприказвали за последния бал у президента и дори бяха стигнали до общо мнение относно нормалния фасон на най-новите шапки, а мъжете не можеха да разчитат за по-малко от два часа напред на по-нататъшно ядене и пиене, Балтазар беше поканен единодушно да не лишава присъстващите от това прекрасно удоволствие. Той извади преписаната на чисто поема и зачете.

Неговото собствено произведение, избликнало с истинска мощ, с пълна жизненост от една действително поетична душа, все повече и повече го въодушевяваше. Четенето му, все по-страстно и по-страстно, издаваше вътрешен плам на любещо сърце. Той трепваше от възторг, когато някоя въздишка, някое тихо женско „Ах“, някой мъжки глас, „Прелестно, отлично, божествено!“ го убеждаваха, че стиховете му увличаха всички.

Най-после той завърши. Тогава всички завикаха:

— Каква поезия! Какви мисли! Каква фантазия! Какви прекрасни стихове! Какво благозвучие! Благодарим, благодарим ви, драги господин Цинобър, за божествената наслада...

— Как? Какво?— извика Балтазар. Но никой не му обръщаше внимание. Всички се спуснаха към Цинобър, който се надуваше като малък пуяк на канапето и с противен глас похъркваше:

— Моля... моля ви се... щом ви задоволява!... То е една дреболия, която надрасках набързо миналата нощ!

Но професорът по естетика извика :

— Превъзходни, божествени Цинобър! Скъпи приятелю, освен мен ти си първият поет, който съществува сега на земята!... Ела на моите гърди, прекрасна душо! С тези думи той грабна малкия от канапето, вдигна го към себе си, прегърна го и го целуна. Цинобър се отнесе към това съвсем невъзпитано. Той зарита с малките си крачета професора по корема и изписка :

— Пусни ме, пусни ме, причиняваш ми болка, ох, боли, ще ти издраскам очите, ще ти отхапя носа!

— Не!– извика професорът, като слагаше малкия на канапето.– Не, мили приятелю, стига с тая твоя прекалена скромност!
Мош Терпин също беше дошъл от масата за игра, той улови ръчичката на Цинобър, стисна я и каза извънредно сериозно :

— Прекрасни млади човече, никак не бе преувеличено, напротив, съвсем недостатъчно е това, което беше казано за изключителния гений, който ви одухотворява!

— А коя– извика пак въодушевен професорът по естетика,– коя от вас, млади девойки, ще възнагради с целувка нашия прекрасен Цинобър за неговото стихотворение, изразяващо тъй живо дълбоките чувства на най-чистата любов? Тогава Кандида стана, приближи се с пламнали страни до малкия, коленичи и го целуна по синкавите устни на отвратителната му уста.

— Да– извика сега и Балтазар, обзет сякаш от внезапно безумие,– да, Цинобър, божествени Цинобър, ти си съчинил дълбокомислените стихове за славея и пурпурната роза, на теб се пада чудната награда, която получи!...

При тези думи той отвлече Фабиан в съседната стая и каза:

— Бъди така добър, погледни ме хубаво и ми кажи съвсем честно, аз ли съм студентът Балтазар, или не съм, ти ли наистина си Фабиан, в дома на Мош Терпин ли се намираме, сънуваме ли някакъв сън, полудели ли сме– ощипи ме по носа или ме разтърси, за да се събудя от този проклет кошмар!

— Как можеш– отговори Фабиан,– как можеш от чиста ревност, да се държиш като луд само защото Кандида целуна малкия? Трябва сам да признаеш, че стиховете, които той прочете, бяха наистина прекрасни.

— Фабиан – извика Балтазар дълбоко смаян,– какво говориш?

— Ами да– продължи Фабиан,– да, стиховете на малкия бяха превъзходни и на мене не ми се зловиди, че Кандида го целуна. Изобщо в това странно човече изглежда се крие нещо, което е по-ценно от една хубава фигура. Но що се отнася и до фигурата му, тя дори съвсем не ми изглежда така отвратителна сега, както в началото. Докато той четеше поемата си, вътрешното въодушевление разхубави чертите на лицето му и на мене ми се струваше, че той е един прелестен, строен младеж, при все че едва се подаваше над масата. Остави безполезната си ревност и се сприятели с него като поет!

— Какво– изкрещя Балтазар, задушаваш се от гняв,– какво? Аз да се сприятеля с този проклет урод, когото бих удушил с ей тези ръце?

— Значи ти се отказваш да чуеш гласа на разума. Нека се върнем тогава в залата, където става, изглежда, нещо ново, защото чувам възгласи на одобрение.

Балтазар машинално последва приятеля си в залата.

Когато влязоха, професор Мош Терпин стоеше сам сред залата. Още държеше в ръка инструментите, с които бе извършил някакъв физически експеримент, и на лицето му се четеше замръзнало изражение на почуда. Всички се бяха струпали около малкия Цинобър, а той, подпрян с бастун отзад и изправен на пръсти, приемаше с горд поглед живите одобрения, които му се изказваха от всички страни. Хората отново се обърнаха към професора, който извършваше някакъв друг, твърде интересен опит. Но едва той завърши, и всички пак обградиха малкия и завикаха :

— Чудесно, превъзходно, драги господин Цинобър!

Накрая и Мош Терпин се спусна към малкия и десетократно по-силно от другите извика :

— Чудесно, превъзходно, драги господин Цинобър!

Сред гостите беше и малкият княз Грегор, който учеше в местния университет. Князът имаше най-хубавата външност, каквато човек можеше да си представи, а държането му беше толкова благородно и непринудено, че по него явно личеше високият произход и навикът му да се движи във висшето общество. Сега княз Грегор не се отделяше от Цинобър и не преставаше да го възхвалява като възхитителен поет и опитен физик.

Странна беше групата, която двамата заедно образуваха. До прекрасно сложения Грегор ярко контрастираше дребното човече, което, вирнало нос, едва се крепеше на тънките си крачка. Но всички погледи на жените бяха насочени не към княза, а към малкия, който ту се изправяше на пръсти, ту пак се отпускате, така че се издигаше и спадаше, напомняйки картезианско дяволче.

Професор Мош Терпин отиде при Балтазар и рече :

— Какво ще кажете за моя фаворит, за моя мил Цинобър? Има много качества у този човек и сега, като го гледам, започвам да се досещам за действителното му положение. Проповедникът, който го е отгледал и ми го препоръча, се изказа много тайнствено за неговия произход. Вижте обаче благородното му държане, непринудените му достойни обноски. Той положително е с княжеска кръв, а може да е дори и царски син!

В този момент съобщиха, че вечерята е сложена. Залитайки тронаво, Цинобър докрета до Кандида, улови непохватно ръката ѝ и я поведе към трапезарията. Като бесен се втурна нещастният Балтазар към дома си през бурния вятър и дъжда в тъмната нощ.

Четвърта глава

Как италианският цигулар Сбиока заплаши, че ще хвърли господин Цинобър в контрабаса, а стажантът Пулхер не можа да постъпи във външното министерство. – За митничаря и задържаните за домашно употреба чудеса. – Вълшебството, упражнено върху Балтазар от топката на един бастун

Балтазар седеше усамотен в гората, на една покрита с мъх издадена скала и потънал в мисли, се вглеждаше в низината, където един поток се пенеше и шумеше между скалните блокове и гъсталаците. Тъмни облаци се приближаваха към него и отминаваха зад планините. Шумоленето на дърветата и на водите звучеше като глухо стенание, към него се примесваше и крясъкът на хищните птици, които излитаха от мрачината на горските пущинаци и се носеха в безбрежния въздушен простор след бързо отдалечаващите се облаци...

На Балтазар му се струваше, че в чудните гласове на гората се долавя безутешната жалба на природата, струваше му се, че той трябва да угасне сред тази жалба, че целият негов живот е само дълбока, от нищо неуталожваща се болка. Сърцето му се късаше от скръб и докато сълзите капеха от очите му, духовете на горската речица сякаш поглеждаха към него и протягаха от вълните белоснежни ръце, за да го привлекат в хладното си лоно.

Тогава от далечината долетяха ясни радости звуци на рог и утешително погалиха гърдите му, у него се пробуди копнежът, а заедно с него и сладката надежда. Той се огледа наоколо и докато рогът продължаваше да звучи, видя, че зелените сенки на гората вече не са толкова тъжни, че воят на вятъра, шепотът на листата вече не е тъй жаловит. И заговори.

— Не— извика той, като скочи прав и със светнал поглед се вгледа в далечината,— не, не е изчезнала още всякаква надежда! Явно някаква мрачна тайна, някаква зловеща

магия се намесва разрушително в живота ми, но аз ще разваля тази магия, ако ще и да загина. Когато, увлечен, овладян от чувството, което щеше да пръсне гърдите ми, признах най-после любовта си на милата, сладка Кандида, не прочетох ли в нейните погледи, не почувствах ли при стискането на ръката ѝ блаженство? Но щом проклетото мъничко чудовище се зададеше отнякъде, цялата ѝ любов се насочваше към него. В този ненавистен урод се вперват очите на Кандида и въздишки на копнеж се изтръгват от гърдите ѝ, щом това тромаво мъниче се приближи до нея или докосне ръката ѝ.

Около него витае някаква мистерия и ако вярвах в наивните детински приказки, щях да твърдя, че този дребосък е омагьосан и може, както се казва, да взема ума на хората. Не е ли съвсем налудничаво, че най-напред всички се подиграват и смеят над това уродливо и напълно онеправдано от природата човече, но появи ли се малкият някъде, същите хора започват да го превъзнасят като най-разумния, най-учения, дори най-добре сложения студент от всички, които се намират сред нас? Но какво приказвам – не става ли и с мене почти същото, не ми ли се струва често и на мен, че Цинобър е умен и хубав? Само в присъствието на Кандида тази магия губи силата си над мене, тогава господин Цинобър е и си остава едно глупаво, отвратително дребосъче... Не! Аз ще се противопоставя на тази враждебна сила, някакво смъртно предчувствие тлее в гърдите ми, нещо неочаквано ще ми даде оръжие в ръката, за да се боря с това чудовище!...

Балтазар тръгна назад към Керепес. Докато вървеше по една от пътеките, забеляза по шосето малка, натоварена с много багаж пътническа кола, от която някой приятелски му махаше с бяла кърпичка. Той се приближи и позна господин Винченцо Сбиока, световноизвестен цигулар виртуоз, когото извънредно ценеше заради прекрасното му прочувствено свирене, от две години той вземаше от него и уроци.

— Добре, че ви срещнах – извика Сбиока, като скочи от колата.

— Добре, че ви срещнах, драги господин Балтазар, мой скъпи приятелю и ученико, добре, че тук ви срещнах, за да се сбогувам сърдечно с вас.

— Как, господин Сбиока – извика Балтазар, – не е възможно да напускате Керепес, където всички толкова ви почитат и уважават, тук всички ще чувстваме липсата ви!

— Да – отговори Сбиока и лицето му пламна от вътрешен гняв, – да, господин Балтазар, аз напускам това място, където хората масово пощуряха, този град заприлича на същинска голяма лудница... Вчера вие не бяхте на моя концерт, защото сте отсъствали от града, иначе щяхте да вземете моята страна срещу разбеснелия се народ, на който станах жертва!

— Какво се е случило, какво се е случило, за Бога? – извика Балтазар.

— Свирих – продължи Сбиока – извънредно трудния концерт на Виоти. Той е моята гордост, моята радост. Вие сте го слушали, той винаги ви е въодушевявал. Вчера бях, това мога положително да твърдя, в особено добро настроение – *anima*, искам да кажа, с ведър дух – *spirito alato*, искам да кажа. Никой цигулар в целия свят, дори самият Виоти, не би могъл да го изсвири като мене. Когато завърших, ръкоплясканията избухнаха неудържимо – *furore*, искам да кажа, както впрочем се и очакваше. С цигулката под мишница излязох, за да благодаря на публиката. Но какво трябваше да видя, какво трябваше да чуя! Никой не ми обръща ни най-малко внимание, всички се блъскат към един ъгъл в залата и крещат: „Браво, брависимо, божествени Цинобър! Какво изпълнение, какво държане, каква изразителност, какво съвършенство!” Затичвам се и аз нататък, пробивам си път... Там застанало някакво три педи високо, гърбаво човече и хъхри с отвратителен глас: „Моля ви се, свирих, доколкото можах, сега вече съм, разбира се, най-добрият цигулар в Европа и в останалите познати части на света.” „По дяволите – изкрещях аз, – кой свиреше тук, аз или оня червей там?”

И когато малкият продължи да хърка: „Моля, моля ви се!“, аз се спуснах към него и щях да го сграбча за гърлото с тия пет пръста. Но всички се нахвърлиха върху мен и заприказваха какви ли не безумни работи за ревност, завист и недоброжелателство. Между това някой извика: „И каква композиция!“, и всички в един глас закрещяха: „И каква композиция, божествени Цинобър! Изключителен композитор!“ Още по-страшно отпреди аз изревах: „Всички ли тук полудяха, всички ли пощуряха? Концертът е от Виоти и аз, аз, световноизвестният Винченцо Сбиока, го изсвирих!“ Но тогава те ме сграбчват, заговарят за италиански бяс – *rabbia*, искам да кажа, за налудничави пристъпи, вкарват ме насила в една съседна стая и се отнасят с мене като с болен, като с умопобъркан. Не минава много, ето че и синьора Брагаци се втурва при мене и пада в несвяст. С нея се беше случило същото, каквото и с мене.

Щом завършила арията си, залата гръмнала от викове: „Браво, брависимо, Цинобър“, и всички викали, че нямало друга такава певица на света като Цинобър, а оня пак хъркал своето проклето, „Моля, моля!“ Синьора Брагаци лежи в треска и скоро ще издъхне. Аз от своя страна се спасявам с бягство от този луд народ. Сбогом, добри ми господин Балтазар. Ако случайно видите Цинобър, кажете му, моля ви се, да не се мярка вече на никой концерт, в който вземам участие. Защото непременно ще го хвана за бръмбаровите крачета и ще го запокитя през дупките в контрабаса, нека цял живот свири оттам концерти и пее арии колкото си ще. Сбогом, скъпи Балтазар, не изоставяйте цигулката!

С тези думи господин Винченцо Сбиока прегърна слисания Балтазар и се качи в колата, която веднага потегли.

— Не бях ли прав— каза си Балтазар,— не бях ли прав, че това зловещо човече Цинобър е омагьосано и взема ума на хората!

В този момент един млад човек изтича край него— блед, разстроен, безумие и отчаяние се четеше по лицето му. Балтазар се развълнува. Стори му се, че разпозна в младежа един от своите приятели. Затова забърза след него в гората. Не минал още двайсет-трийсет крачки, той съзря стажанта Пулхер, който стоеше под едно голямо дърво с насочен към небето поглед и говореше :

— Не, не мога да понасям повече този позор!... Всички надежди в живота ми са разбити! Бъдещето ми е само в гроба. Прощавай, живот, свят, надежда, любима...

И отчаяният стажант извади от вътрешния джоб на дрехата си пистолет и го допря до челото си.

Балтазар се спусна светкавично към него, отне пистолета от ръката му, захвърли го надалеч и извика :

— Пулхер, за Бога, какво става с теб, какво правиш!

Няколко минути стажантът не можа да дойде на себе си. Полузагубил съзнание, той се свлече на тревата. Балтазар седна до него и му заговори утешителни думи, каквито му идваха наум, без да знае причината за отчаянието на Пулхер.

Много пъти Балтазар запитваше стажанта какво тъй страшно му се е случило, та да стигне до черната мисъл за самоубийство. Най-после Пулхер въздъхна дълбоко и започна :

— Ти знаеш, драги приятелю Балтазар, моето притеснено положение, знаеш, че цялата ми надежда е да получа службата на таен експедитор при министъра на външните работи, която стои незаета; знаеш с какво старание, с какво усърдие съм се подготвял за нея. Бях представил своите писмени работи, които за моя радост получили пълното одобрение на министъра. С каква увереност се явих днес преди обяд за устен изпит! В стаята беше дошло и едно дребно, уродливо човече, което ти сигурно познаваш под името господин Цинобър. Легационният съветник, който щеше да проведе изпита, ме посрещна много радушно и каза, че за същата служба, която желая

да заема, се е явил и господин Цинобър, затова щял да ни изпитва и двамата. После ми прошепна тихо на ухото: „Няма какво да се страхувате от вашия конкурент, драги стажанте. Работите, които малкият Цинобър е представил, са жалки.“ Изпитът започна, на всички въпроси, зададени ми от съветника, аз отговорих. Цинобър не знаеше нищо, абсолютно нищо. Вместо да отговаря, той хъхреше и писукаше нещо неясно, което никой не можеше да разбере, два-три пъти падна от стола, като риташе капризно с крака, така че трябваше да го вдигам и слагам на стола. Сърцето ми трепереше от задоволство, приятелските погледи, които съветникът хвърляше към малкия, аз схващах като най-горчива ирония... Изпитът завърши. Как да ви опиша своя ужас, сякаш внезапен гръм ме порази и заби дълбоко в земята, когато съветникът прегърна малкия и му каза: „Прекрасни човече! Какви познания, какво разбиране, какво остроумие!“ И сетне на мене: „Много ме разочаровахте, Пулхер, та вие не знаете нищо! И не ми се сърдете, но начинът, по който сте събрали кураж, за да се явите на изпит, е против добрия тон, против всяко приличие!... Вие не можехте да се държите на стола, падахте и господин Цинобър трябваше да ви вдига. Хората от дипломатията трябва да са винаги трезви и благоразумни... Сбогом, господин стажант!“ Аз все още смятах всичко за някаква невероятна заблуда. Реших се и отидох при министъра. Той не ме прие, нареди да ми кажат, че е дързост от моя страна да го безпокоя с посещението си след начина, по който съм се държал на изпита – той знаел всичко! Постът, за който съм кандидатствал, бил вече даден на господин Цинобър!... Така някаква адска сила ме лиши от всякаква надежда и аз искам доброволно да се откажа от един живот, който е жертва на мрачна съдба!... Остави ме!...

— Никога! – извика Балтазар. – Най-напред ме изслушай!

И той му разказа всичко, което знаеше за Цинобър още от първата му поява пред вратите на Керепес, какво му се беше случило с малкия в дома на Мош Терпин, какво беше научил преди малко от Винченцо Сбиока.

— Ясно е – каза накрая той, – че зад всяко действие на този злощастен урод се крие нещо тайнствено, и повярвай ми, приятелю Пулхер, ако тук е намесена някаква адска магия, ние сме длъжни с твърда воля да ѝ се противопоставим, победата е сигурна, стига да има у нас мъжество... Затова никакво отчаяние, никакво прибързано решение. Нека с общи сили нанесем удара си на това омагьосано човече!

— Омагьосано човече! – извика стажантът въодушевен. – Да! Омагьосано, проклето омагьосано човече е малкият, в това няма съмнение!... Но, братко Балтазар, какво става с нас, нима сънуваме? Магии, вълшебства – не е ли всичко това отдавна отминало? Не въведе ли още преди много години княз Пафнуциус Велики просвещението и не прогони ли всички фантазмагории, всичко необяснимо във от страната? А ето че всичко това се е промъкнало като дяволска контрабанда пак у нас! Проклетие! Това трябва да се съобщи на полицията и на митническия чиновник!... Но не, не! Само безумието на хората, или както се опасявам, огромен подкуп е причината за нашето нещастие... Проклетият Цинобър трябва да е невероятно богат. Напоследък той стоял пред монетния двор и хората го сочели с пръст и викали: „Вижте го този мъничък хубав папа! Негово е всичкото злато, което се сече вътре!“

— Мълчи, приятелю – възрази Балтазар, – мълчи, не със злато постига целите си това чудовище, нещо друго се крие зад тия неща! Вярно, княз Пафнуциус въведе просвещението за благото на своя народ и на идните поколения, но някои чудесии, някои необясними неща все пак са останали. Искам да кажа, че някои хубавички чудеса са запазени за домашна употреба. Например все още от нищо и никакви семенца израстват най-високи, прекрасни дървета и различни плодове и житни растения, с които се храним. Все още е позволено на пъстрите цветя, на насекомите да имат чудни багри по листенцата и крилете си, позволено им е да носят върху себе си най-странните

рисулки, за които никой не може да каже масло ли са или гуаш, или акварел и никой майстор на писмото не може да разчете изящното им курсивно писмо, а още по-малко да го копира!... Охо, приятелю, та у мен, казвам ти, стават понякога чудни неща... Аз оставям лулата си и крача нагоре-надолу из стаята, а един странен глас ми нашепва, че самият аз съм едно чудо, вълшебникът микрокосмос действа в мен и ме подтиква към всевъзможни чудатости!... Тогава аз изтичвам, приятелю, вглеждам се в природата и разбирам всичко, което цветята и водите ми говорят, и ме обзема небесно блаженство!

— Ти бълнуваш като трескав!– извика Пулхер.

Но без да му обръща внимание, обхванат сякаш от горещ копнеж, Балтазар протегна ръце към далечината.

— Чуй, чуй само, приятелю– извика той,– чуй каква небесна музика звучи във вечерния вятър, който бучи в гората! Чуваш ли как изворите започват своята песен? Как и гъсталакът, и цветята запяват със сладостен глас!...

Стажантът се послуша, за да чуе музиката, за която Балтазар говореше.

— Наистина– каза той– в гората се носят тъй приятни, тъй хубави звуци– такива досега не съм чувал в живота си, те проникват дълбоко в душата ми. Но това не е вечерният вятър, не е гъсталакът, не са цветята, които пеят така. По-скоро ми се струва, като че ли някой дълбоко докосва в далечината пластинките на някоя хармоника. Пулхер беше прав. Действително пълнозвучните, все по-засилващи се акорди, които все повече и повече се приближаваха, приличаха на тонове от хармоника, чиято големина и сила обаче трябваше да е невероятна. Когато приятелите навлязоха по-навътре в гората, пред очите им се разкри толкова вълшебно зрелище, че вцепенени от изумление, те останаха като заковани на мястото си. През гората досами тях минаваше бавно кола, в която седеше човек, облечен почти по китайски, само че на главата си имаше голяма бухната барета, украсена с дълги пера. Колата приличаше на разтворена мида от блестящ кристал, двете високи колела изглеждаха като направени от същия материал. При тяхното въртене се разнасяха чудните тонове на хармоника, които приятелите бяха чули в далечината. Два снежнобели еднорога в златна сбруя теглеха колата, на която вместо кочияш седеше един сребърен фазан, хванал с клюна си поводите на златните юзди. Отзад пък седеше голям златен бръмбар, който, трептейки с крилата си, вееше, изглежда, прохлада на странния човек в мидата. Минавайки край приятелите, той им кимна приветливо. В този момент един лъч от бляскавата топка на дългия бамбуков бастун, който човекът държеше, падна върху Балтазар. Той усети изгарящо пробождане в гърдите си, извика глухо „Ах”и потрепера...

Човекът го изгледа, усмихна се и кимна още по-приветливо. Когато вълшебната колесница се скри в гъстите храсти и нежните тонове на хармониката почнаха да заглъхват, Балтазар, извън себе си от опиянение и възторг, се хвърли на шията на приятеля си и извика:

— Пулхер! Ние сме спасени! Това е човекът, който ще разруши магията на нечестивия Цинобър!

— Не зная– каза Пулхер,– не зная какво ми е в този миг, не зная буден ли съм, или сънувам, но едно е сигурно: някакво непознато чувство на блаженство ме изпълва и влива нова утеха и надежда в душата ми.

Петта глава

Как княз Барзануф закусваше с лайпцигски чучулиги и данцигска златна ракия, при което получи мазно петно на панталоните си и повиши тайния секретар Цинобър в таен специален съветник. – Книгите с илюстрации на доктор Проспер

Алпанус. – Как един портierer ухапа студента Фабиан за пръста и как Фабиан понесе дреха с шлейф и стана за смях на хората. – Бягството на Балтазар

Не бива повече да премълчаваме, че министърът на външните работи, при когото господин Цинобър постъпи на работа като таен експедитор, беше потомък на онзи барон Претекстатус Фон Мондшайн, който напразно бе търсил в книгите за турнирите и хрониките родословното дърво на феята Розабелверде. И той, както своя родоначалник, се казваше Претекстатус Фон Мондшайн, беше изтънчено образован и с отлично държане, никога не казваше „имам го на предвид” вместо „имам предвид”, пишеше името си на латиница и както всичко – извънредно четливо, и понякога работеше дори сам, особено когато времето беше лошо. Княз Барзануф, потомък на великия Пафнуциус, го обичаше нежно, защото на всеки въпрос той имаше готов отговор, играеше през свободните часове кегли с княза, разбираше от парични сделки и нямаше равен на себе си в гавота.

Веднъж барон Претекстатус Фон Мондшайн беше поканил княза на закуска с лайпцигски чучулиги и чашка данцигска златна ракия. Когато пристигна в Мондшайновия дом, той намери във вестибюла сред множеството господа от дипломатическото тяло и малкия Цинобър, който, опрян на бастуна си, го стрелна с очичките си и без да му обръща повече внимание, напъха в устата си една печена чучулига, която току-що беше откъмнал от трапезата. Щом съгледа малкия, князът му се усмихна милостиво и каза на министъра :

— Мондшайн! Кой е този дребничък, приятен, интелигентен човек? Той навярно изготвя добре стилизираните и красиво написани доклади, които получавам напоследък от вас?

— Действително, милостиви господарю – отговори Мондшайн. – Доведе ми го съдбата като най-буден, най-опитен работник в бюрото ми. Името му е Цинобър и аз особено препоръчвам този хубав младеж на вашето благоволение и милост, драги княже! Той е от няколко дни при мене.

— Тъкмо затова – каза един красив млад човек, който междувременно се бе приближил, – тъкмо затова, както ваше превъзходителство ще ми позволи да забележа, моят малък колега още нищо не е изпращал. Докладите, които са имали щастието да бъдат забелязани с одобрение от вас, светлейши княже, са изготвени от мене.

— Какво искате вие! – сряза го гневно князът.

Цинобър се беше промъкнал до самия княз и мяскайки, поглъщаше с апетит чучулигата. Докладите наистина бяха съставяни от този млад човек, но князът извика:

— Какво искате вие? Вие не сте дори похващали перото! И това, че ядете до самия мен печени чучулиги, така че за мое крайно неудоволствие трябва да забележа едно мазно петно, което сте направили на новите ми панталони, и че същевременно така непоносимо мяскаете – всичко това достатъчно показва пълната ви непригодност за каквато и да е дипломатическа кариера! Вървете си веднага и вече да не сте ми се мярнали пред очите, освен ако ми донесете подходящ сапун за вадене на лекета, за да се изчисти петното от новия ми панталон... Тогава ще си възвърна може би благоволението към вас!

И после, обръщайки се към Цинобър, продължи:

— Такива младежи като вас, драги ми Цинобър, са истинска украса за държавата и заслужават да бъдат отличени по достойнство! Повишавам ви в таен специален съветник, любезни мой!

— Крайно благодаря – захъхри Цинобър, като преглъщаше последната си хапка и бършеше с две ръце муцуната си, – крайно благодаря, ще се справя с тая работа, както ми подобава.

— Чудесна самоувереност – рече князът на висок глас, – чудесна самоувереност, тя свидетелства за вътрешните сили, които трябва да притежава достойният държавник! С тези думи князът гаврътна чашка златна данцигска ракия, поднесена му лично от самия министър, и тя много му се услади. Новият съветник трябваше да седне между княза и министъра. Той поглъщаше огромно количество чучулиги, пиеше чаша след чаша малага и данцигска ракия, хъхреше и мърмореше през зъби и работеше дейно с ръчички и крачка, тъй като едва стигаше с острия си нос до ръба на масата.

Когато закуската завърши, двамата – и князът, и министърът – се провикнаха :

— Истински английски джентълмен е този таен специален съветник!

— Ти изглеждаш тъй радостен – каза Фабиан на своя приятел Балтазар, – погледът ти свети особено пламенно. Чувстваш се щастлив? Ах, Балтазар, ти може би се унасяш в хубави сънища, но аз трябва да те разбудя, дълг на приятеля е...

— Какво говориш, какво се е случило? – попита Балтазар изумен.

— Да – продължи Фабиан, – да, трябва да ти го кажа! Запази само спокойствие, приятелю!... Знай, че никоя злополука на света не ни поразява по-болезнено и все пак никоя не се преодолява по-леко от тази... Кандида...

— Господи! – извика Балтазар ужасен. – Кандида! Какво се е случило с Кандида? Да не би да е... умряла?

— Успокой се – каза Фабиан, – успокой се, приятелю! Кандида не е умряла, но за тебе все едно че е умряла! Трябва да ти кажа, че малкият Цинобър е станал таен специален съветник и е почти сгоден за хубавата Кандида, която, един Господ знае как, била просто луда по него.

Фабиан мислеше, че Балтазар ще избухне в несдържани, отчаяни жалби и клетви.

Вместо това той каза със спокойна усмивка :

— Ако е само това, то не е нещо, което много ще ме натъжи.

— Ти не обичаш вече Кандида? – запитва смаян Фабиан.

— Аз обичам това божествено дете – отговори Балтазар, – обичам тази прелестна девойка с целия си плам, с цялото увлечение, което може да се разгори в гърдите на един младеж! И зная, ах, зная, че Кандида продължава да ме обича, че една нечестива магия я е оплела, но аз скоро ще разкъсам мрежите на този вешер, скоро ще унищожа това чудовище, което заслепява горкото момиче...

И Балтазар разказа подробно на приятеля си за чудния човек, когото беше видял в странната кола в гората. Завърши с уверението, че щом един лъч от дръжката на бастуна на това магическо същество го улучил в гърдите, у него възникнало твърдото убеждение, че Цинобър не е нищо друго, освен едно омагьосано човече, чиято сила ще бъде унищожена именно от онзи човек.

— Но как могат да ти минават през ума такива съвършено смахнати глупости, Балтазар! – извика Фабиан, когато приятелят му завърши. – Човекът, когото смяташ за вълшебник, не е никой друг, а доктор Проспер Алпанус, който живее във вилата си недалеч от града. Вярно е, че за него се носят най-странни слухове, така че някои искат да го изкарат едва ли не втори Калиостро, но за това сам си е виновен. Той обича да се обгръща в мистична неяснота, да се прави на човек, запознат с най-дълбоките тайни на природата, разполагащ с непознати сили, а при това има и най-чудновати приумици. Неговата кола например е направена така особено, че човек, надарен с по-жива, по-пламенна фантазия като тебе, приятелю, може да сметне всичко това за явление от някаква фантастична приказка. Чуй ме и разбери: неговият кабриолет има формата на раковина и е целият посребрен, между колелата му е прикрепена латерна, която, щом колата потегли, започва да свири. Това, което си взел за сребърен фазан, е бил сигурно неговият дребен, облечен в бяло жокей, а платната на разперения му чадър ти си сметнал за криле на някакъв златен бръмбар. Той е наредил да завинтят на главите на

белите му кончета по един голям рог, за да изглеждат съвсем фантастични. Впрочем вярно е, че доктор Алпанус носи хубав бамбуков испански бастун с чудесен блестящ кристал като дръжка на горния край, за вълшебното действие на който се разказва или по-право измисля какво ли не. Лъч от този кристал не можело никое око да понесе. Покриел ли го докторът с тънко було и вгледал ли се някой неотклонно в него, образът на лицето, за което човекът непрестанно мисли, се появявал бавно като в някакво вдлъбнато огледало.

— Наистина ли? – прекъсна го Балтазар. – Така ли разказват? Какво се говори още за доктор Алпанус?

— Ах– отговори Фабиан,– не искай сега от мен да ти приказвам за всичките тия щуротии и глупости. Много добре знаеш, че все още има чудновати хора, които противно на здравия разум вярват във всички така наречени чудеса от глупавите детски приказки.

— Трябва да ти призная– каза Балтазар, – че и аз съм принуден да се присъединя към тези чудновати, лишени от здрав разум хора. Посребреното дърво съвсем не изглежда като блестящ прозрачен кристал, латерната не звучи като хармоника, сребърният фазан не е в никакъв случай жокей, нито пък чадърът е златен бръмбар. Или странният човек, когото срещнах, не е бил доктор Проспер Алпанус, за когото говориш, или докторът владее наистина изключителни тайни.

— За да те излекувам от твоите странни бълнувания – каза Фабиан, – най-добре ще е просто да те заведа при доктор Проспер Алпанус. Тогава сам ще почувстваш, че докторът е един напълно обикновен лекар и съвсем не се разхожда с еднорози, сребърни фазани и златни бръмбари.

— Ти изказа– отговори с блеснали очи Балтазар,– ти изказа горещото ми желание, приятелю. Нека веднага отидем при доктора.

Те скоро стигнаха пред заключената решетъчна врата на парка, в средата на който се намираше вилата на доктор Алпанус.

— Как ли ще влезем? – почуди се Фабиан.

— Мисля, че като похлопаме– отговори Балтазар и хвана металното чукче, прикрепено до бравата на вратата.

Щом той вдигна чукчето, се разнесе подземен тътен като от далечна гръмотевица, заглъхваща постепенно на голяма дълбочина. Решетестата врата бавно се отвори, те влязоха и тръгнаха по дълга, широка алея, в дъното на която съгледаха вилата.

— Усещаш ли тук– попита Фабиан– нещо необикновено, магьосническо?

— Мисля– отговори Балтазар,– че начинът, по който решетъчната врата се отвори, не беше чак толкова обикновен, и не знам как, но тук всичко ми изглежда тъй странно, тъй магическо! Виждал ли си някъде такива прекрасни дървета като тези в тоя парк? Някои от тях и някои храсти с блестящите си стъбла и смарагдови листа произхождат сякаш от далечни, неизвестни страни...

Фабиан забеляза две необикновено големи жаби, които, подскачайки от двете им страни, ги придружаваха още от решетъчната врата.

— Хубав парк, в който се въдят такива гадини! – извика той и се наведе да вземе камък, с който да измери веселите жаби.

Двете жабки се скриха в храсталака, откъдето го загледаха със светещи човешки очи.

— Чакайте, чакайте!– извика Фабиан, прицели се в едната и хвърли по нея камъка. В същия миг една дребна, грозна жена, седнала край пътя, изписка:

— Грубиян! Какво замерваш честните хора, които с тежък труд изкарват тук, в парка, насъщния си хляб!

— Върви, върви – промърмори Балтазар ужасен, защото бе забелязал как жабата се бе превърнала в стара женица. Като погледна в хрусталака, той се убеди, че другата жаба бе станала малко човече, което сега плевеше бурени...

Пред вилата се простираше хубава, широка поляна, на която пасяха двата еднорога, докато из въздуха се разнасяха чудни акорди.

— Виждаш ли, чуваш ли? – рече Балтазар.

— Не виждам нищо повече от две малки бели кончета, които пасат трева, а това, което така звучи във въздуха, са сигурно окачени по дърветата еолови арфи.

Простата и приятна архитектура на умерено голямата едноетажна вила очарова Балтазар. Той дръпна шнура на звънеца, вратата се отвори веднага и една голяма, подобна на щраус златиста птица застана като портиер пред приятелите.

— Я му виж – каза Фабиан на Балтазар, – я му виж само ливреята. Ако човек рече после да му даде нещо за почерпка, ще има ли този юнак ръка, за да пхне парата в джоба на жилетката си?

При тези думи той се обърна към щрауса, докопа го за меките лъскави пера, които се ежеха на шията му под клюна като разкошно жабо, и му каза:

— Събщи за нас на господин доктора, очарователни ми приятелю!

Но щраусът каза само едно „кrrr” и ухапа Фабиан за пръста.

— По дяволите! – извика Фабиан. – Този юначага бил в края на краищата наистина само една проклета птица!

В същия миг се отвори една вътрешна врата и сам докторът излезе да посрещне приятелите. Това беше дребен блед човек! На главата си носеше малка кадифена шапчица, под която на дълги къдрици се спускаше хубава коса, облечен беше с дълга жълтеникава индийска роба и малки червени високи обувки с връзки, обточени с кожа или с птичи пух – това не личеше ясно. По лицето му се четеше спокойствие и истинско добродушие, странно беше само, че когато човек го погледнеше съвсем отблизо, съвсем внимателно, струваше му се, че от лицето му го гледа още едно по-малко личице като иззад стъкло.

— Аз ви съгледах от прозореца, господа – каза тихо и малко протяжно, с приятна усмивка Проспер Алпанус, – и знаех от по-рано поне що се отнася до вас, драги господин Балтазар, че ще дойдете при мене. Бъдете така добри да ме последвате!...

Проспер Алпанус ги въведе в кръгла стая с висок таван. По всички стени висяха небесносини завеси. Светлината падаше от прозорец горе в купола и се отразяваше в блестящо полираната, носена от един сфинкс, мраморна маса сред стаята. Иначе в уредбата на помещението нямаше нищо особено.

— С какво мога да ви услужа? – запита Проспер Алпанус.

Тогава Балтазар се съсредоточи и разказа какво се бе случило с малкия Цинобър от самото му появяване в Керепес, като завърши с уверението, че у него е възникнало твърдото убеждение, че именно той, Проспер Алпанус, е благодетелният маг, който ще сложи край на порочното, ужасно вълшебство на Цинобър.

Проспер Алпанус не каза нищо и се замисли дълбоко. Най-после, след като минаха няколко минути, той заговори със сериозен и дълбок глас :

— Според всичко, което ми разказахте, Балтазар, не подлежи на никакво съмнение, че у малкия Цинобър има нещо много тайнствено... Но най-напред трябва да опознаем врага, с когото искаме да се справим, трябва да разберем причините, чиито следствия се налага да премахнем. Изглежда, че малкият Цинобър е някаква алрауна*****. Но нека веднага проверим.

При тези думи Проспер Алпанус дръпна един от копринените шнулове, които висяха наоколо от потона на стаята. Една завеса се разтвори с шум на две страни, зад

нея се разкриха рафтове с големи фолианти, целите в позлатени подвързии, и една изящна, лека като перце стълба от кедрово дърво се дотъркаля при тях. Проспер Алпанус се покачи по нея, взе от най-горния рафт един фолиант и го сложи на мраморната маса, след като грижливо го почисти от прахта със снопче паунови пера.

— В това произведение – каза той – се разглеждат всевъзможни видове алрауни. Тук всички са дадени. Може би ще откриете сред тях и вашия враждебен Цинобър и тогава той е вече в ръцете ни.

Когато Проспер Алпанус запрелиства книгата, приятелите видяха множество чисто изработени цветни гравюри, представящи най-чудновати уродливи човечета с най-невъобразими муцуни, каквито човек може да си представи. И щом Проспер докосваше на страницата някое от тези човечета, то оживяваше, изскачаше от книгата, полюшваше се, подскачаше много забавно по мраморната маса, щракаше с пръстчетата, правеше чудесни пируети и антраши с кривите си крачка, през това време пееше „квирр-квап-пирр-пап“, докато Проспер го хванеше за главата и отново сложеше в книгата, където то веднага се сплескваше и заглаждаше в съответната цветна рисунка.

По този начин бяха прегледани всички илюстрации в книгата, но тъкмо когато Балтазар беше готов да извика: „Това е той, това е Цинобър!“, ясно виждаше, вгледал се вече по-добре, че човечето съвсем не бе Цинобър.

— Това е доста чудно – каза Проспер Алпанус, когато затвори и последната страница от книгата. – Но може пък Цинобър да е земен дух – продължи той. – Я да видим!

И с рядка пъргавина той се изкачи отново по кедровата стълбичка, взе друг фолиант, почисти го основно от прахта, сложи го на мраморната маса, разтвори го и каза:

— Това произведение разглежда земните духове, може би ще хванем Цинобър в тази книга.

Приятелите пак видяха множество цветни, чисто изработени гравюри, представящи отвратителни, грозни жълто-кафяви страшилища. И щом Проспер ги докоснеше, те започваха жално да писукат и да се оплакват, накрая изпъзляваха тремаво от книгата, търкаляха се, ръмжейки и пъшкайки, по мраморната маса, докато докторът не ги пхнеше отново в книгата.

И между тях Балтазар не откри Цинобър.

— Чудно, много чудно – каза докторът и потъна в дълбок, безмълвен размисъл.

— Да е царят на бръмбарите – каза след известно време той – е невъзможно.

Царят на бръмбарите, както зная с положителност, сега е зает на друго място.

Маршалът на паяците също не е, защото маршалът наистина е грозен, но много разбран и ловък и живее от собствен труд, без да си присвоява заслугите на другите. Чудно, много чудно...

Той пак помълча няколко минути, така че през това време можаха ясно да се чуят разни странни гласове, които прозвучаваха ту като отделни тонове, ту като мощно усилващи се акорди.

— У вас навсякъде звучи много хубава музика, драги господин докторе – забеляза Фабиан.

Проспер Алпанус, изглежда, съвсем не обърна внимание на Фабиан. Той не изпускаше от очи само Балтазар, най-напред протегна към него ръце, после раздвижи срещу него крайчетата на пръстите си, сякаш го пръскаше с невидими капки. Най-после докторът хвана Балтазар за двете ръце и му каза с дружеска сериозност:

— Само пълното съзвучие на психическото начало в закона на дуализма благоприятства за операцията, която ще предприема сега. Следвайте ме!

Приятелите последваха доктора през множество стаи, в които освен няколкото животни, които се занимаваха с четене, писане, рисуване и танци, нямаше нищо особено. Най-после те стигнаха до една двукрила врата, която се разтвори пред тях, и приятелите се озоваха пред плътна завеса. Проспер Алпанус изчезна зад нея, като остави Балтазар и Фабиан в пълна тъмнина. Завесата прошумоля, разтваряйки се на две страни, и приятелите се видяха сред яйцевидна зала, където цареше магичен полумрак. Когато човек се взреше в стените, струваше му се, че погледът му се губи в необозрими зелени гори и разцъфтели тучни ливади, в които бълбукаха извори и потоци. Тайнствен дъх на непознато ухание се носеше на вълни по всички посоки и, изглежда, разнасяше сладостни звуци на хармоника. Проспер Алпанус се появи облечен като брамин, цял в бяло, и постави в средата на залата голямо кръгло кристално огледало, върху което метна един воал.

— Елате – каза той глухо и тържествено, – елате пред това огледало, Балтазар, съсредоточете мислите си върху Кандида и поискайте, но – поискайте – с цялата си душа, тя да ви се яви в този миг, който съществува сега във времето и пространството...

Балтазар направи това, което се искаше от него, а Проспер Алпанус застана отзад и започна да описва с две ръце кръгове около него. Не минаха няколко секунди и някакво синкаво изпарение започна да се излъчва от огледалото и Кандида, милата Кандида, се появи в прелестния си образ и с цялата си жизненост! Но край нея – до самата нея – седеше отвратителният Цинобър и стискаше ръцете ѝ, целуваше ги, а Кандида беше прегърнала това чудовище с едната си ръка, а с другата го милваше!... Балтазар искаше да извика високо, но Проспер Алпанус го хвана здраво за двете рамена и викът заглъхна в гърдите му.

— Спокойствие – каза Проспер тихо, – спокойствие, Балтазар! Вземете този бастун и нанасяйте удари срещу малкия, но без да мърдате от мястото си. Балтазар направи така и за своя радост видя как малкият се сгърчи, катурна се назад и се затъркаля по земята! Разярен, той се втурна напред, но образът се разсея като мъгла и Проспер Алпанус дръпна побеснелия Балтазар към себе си, като извика :

— Стойте! Ако строшите магическото огледало, всички сме загубени! Да отидем на светло!

По повелята на доктора приятелите напуснаха залата и влязоха в една съседна светла стая.

— Да благодарим на небето – извика Фабиан, поемайки с мъка дъх, – да благодарим на небето, че се магнахме от проклетата зала. От задушния въздух сърцето ми щеше без малко да се пръсне, а на всичко отгоре и тия детински фокусничества, които мразя от цялата си душа...

Балтазар искаше да му отговори, но в стаята влезе Проспер Алпанус.

— Сега вече е сигурно – каза той, – че уродливият Цинобър не е нито алрауна, нито земен дух, а обикновен човек. Но тук е намесена някаква тайна магьосническа сила, която досега още не съм успял да разкрия, и затова именно не мога още да ви помогна... Посетете ме скоро пак, Балтазар, тогава ще видим какво би могло да се направи по-нататък. Довиждане!

— Значи – каза Фабиан, пристъпвайки до самия доктор, – значи вие, господин докторе, сте магьосник и въпреки цялото си магьосническо изкуство не можете да се справите дори с малкия жалък Цинобър?... Знаете ли, че аз ви смятам с всичките ви шарени картинки, куклички и магически огледала, с всичките ви идиотски боклуци за един изпечен, несъмнен шарлатанин?... На Балтазар – той е влюбен и пише стихове, – на него вие можете да втъпявате тия глупости, но при мене те не минават! Аз съм просветен човек и не признавам никакви чудеса!

— Смятайте ме— отговори Проспер Алпанус, като се разсмя така силно и сърдечно, както човек не би очаквал от характер като неговия,— смятайте ме за каквото си искате. Но макар и да не съм точно магьосник, аз все пак разполагам с някои хубави фокуси...

— От Виглебовото ръководство по магия или други някои! – извика Фабиан. – Е, тогава ще намерите в нашия професор Мош Терпин по-голям майстор и от вас, с него вие не можете да се сравнявате, защото почтеният човек ни сочи винаги, че всичко става напълно естествено, и той съвсем не се заобикаля с такива тайнствени шуротии като вас, господин докторе. Позволете ми да се сбогувам!

— Охо – каза докторът, – няма да ви оставя да си отидете толкова разгневен от мен!

При тези думи той прекара длани по двете ръце на Фабиан от рамената до китките, така че Фабиан се почувства съвсем особено и притеснен извика:

— Но какво правите, господин докторе?

— Вървете си, господа– каза докторът. – Надявам се, господин Балтазар, да ви видя много скоро. Помощта скоро ще бъде намерена!

— Ти все пак няма да получиш нещо за почерпка, приятелю – извика на излизане Фабиан на златистия портиер, като го сграбчи за жабото. Но портиерът каза пак само „кррр” и отново го ухапа по пръста.

— Проклето животно! – извика Фабиан и бързо побягна.

Двете жаби пак придружиха учтиво двамата приятели до решетестата врата, която с приглушен гръм се отвори и после затвори.

— Не знам – каза Балтазар, докато вървеше по пътя след приятеля си,— никак не знам, братко, каква е тая странна дреха с такива дълги пешове и къси ръкави, дето си я облякъл днес.

За свое немалко учудване Фабиан също видя, че късата му дрешка се бе удължила отзад до земята, а иначе доста дългите му ръкави се бяха свили до лактите.

— По дяволите, какво е това! – извика той и задърпа, заопъва надолу ръкавите, като мърдаше рамена. Това сякаш помогна малко, но когато навлязоха в града, ръкавите вече се бяха свили така, а пешовете– удължили така, че въпреки всички дърпания и движения ръкавите на Фабиан бяха вече до самите рамена, оставяйки голите му ръце на показ, а скоро зад него се повлече и един шлейф, който все повече и повече се удължаваше. Всички хора се спираха и високо се смееха, уличните хлапетии тичаха с весели крясъци подир дългата мантия, обикаляха от всички страни Фабиан и когато той пак се огледа, шлейфът все тъй си стоеше и дори още повече се беше удължил! Смехът, веселието, крясъците ставаха все по-лудешки и неудържими, докато най-последно, почти обезумял, Фабиан не се втурна през отворената врата на една къща. И шлейфът веднага изчезна.

Балтазар нямаше време много да се чуди над странното омагьосване на Фабиан, защото стажантът Пулхер го улови, завлече го в една странична улица и заговори :

— Как можеш да се въртиш още тук и да се показваш пред хората, когато стражата те търси със заповед за арестуване!

— Какво е станало, за какво говориш? – запита смаян Балтазар.

— Безумната ти ревност те е докарала дотам, че си нарушил неприкосновеността на жилището, нахълтал си със сила в къщата на Мош Терпин, нахвърлил си се върху Цинобър пред годеницата му и почти си пребил от бой този уродлив дребосък.

— Но моля ти се– извика Балтазар, – та аз през целия ден не бях в Керепес, това са долни лъжи.

— О, мълчи, мълчи – прекъсна го Пулхер, – лудешката, необмислена идея на Фабиан да облече дреха с шлейф те е отгървала. Сега никой не ти обръща внимание...

Избегни засега позорното арестуване, останалото ще уредим. Ти не бива да се прибираш в жилището си! Дай ми ключовете си, аз ще ти изпратя нещата. Бягай в Хох Якобсхайм!

И по отдалечени улички стажантът повлече през градските порти Балтазар към селото Хох Якобсхайм, където прочутият учен Птоломеус филаделфус пишеше забележителната си книга за непознатото племе на студентите.

Шеста глава

Как тайният специален съветник Цинобър беше фризиран и взе баня в росата на градината си.– Орденът „Тигър със зелени петна”. – Щастливото хрумване на един театрален шивач.– Как госпожица Фон Розеншон се заля с кафе и Проспер Алпанус я увери в своето приятелство

Професор Мош Терпин плуваше в блаженство.

— Можеше ли да ми се случи нещо по-щастливо – говореше си той – от това чудесният таен специален съветник да влезе в моя дом като студент? Той ще се ожени за дъщеря ми, ще стане мой зет, чрез него аз ще постигна благоволенieto на превъзходния княз Барзануф и ще се изкачвам все по-високо по обществената стълба след моя прелестен Цинобърчо. Вярно е, че и на мене самия често ми е непонятно как едно момиче като Кандида може така да се влюби в малкия. Иначе момичето държи, струва ми се, повече на хубавата външност, отколкото на особените умствени качества, а като гледам специално това човече, понякога съм с впечатлението, че той не би могъл да се нарече особено хубав, дори е bossu*****, но – млък! Шт! Шт! И стените имат уши – той е любимец на княза, ще се издига все по-високо, все по-високо – и е мой зет!...

Мош Терпин беше прав. Кандида проявяваше несъмнена склонност към малкия и подхвърлеше ли от време на време някой, неомаян от странната магия на Цинобър, че тайният специален съветник е всъщност едно противно уродливо същество, тя веднага заговаряше за прекрасната коса, с която природата го е надарила.

Никой обаче не се усмихваше по-жлъчно, когато Кандида заговореше тъй, от стажанта Пулхер. Той следеше Цинобър на всяка крачка и в това предано го подпомагаше тайният секретар Адриан, онзи именно млад човек, когото магията на Цинобър едва не прогони от бюрото на министъра и който бе успял отново да спечели благоволенieto на княза само благодарение на отличното сапунче за чистене на петна, което той верноподанически му беше поднесъл.

Тайният специален съветник живееше в хубава къща с още по-хубава градина, сред която известно пространство, засадено с чудни рози, беше обградено с гъст храсталак. Хората бяха забелязали, че всеки девети ден Цинобър ставаше тихо в зори, обличаше се, колкото и трудно да му беше то, без помощта на прислугата, слизаше в градината и изчезваше в храстите, които заобикаляха това място.

Подозирайки някаква тайна и научили от камериера на Цинобър, че преди девет дена той е ходил на това място, Пулхер и Адриан решиха една нощ да прескочат градинската ограда и да се скрият в храстите. Едва се бе зазорило, когато те съзряха малкия да крета натам, пръхтейки и кихайки, тъй като минаваше през една цветна лека и росните стръкове и вейчици го шибаха по носа. Когато той дойде на поляната с розите, в храстите повея сладостно звучен полъх и дъхът на розите се почувства по-силно. Една хубава забулена жена с криле на рамената долетя долу, седна на изящния стол, който стоеше сред розите, взе с думите: „Ела, мое мило дете”, малкия Цинобър в скута си и започна да сресва със златен гребен дългата му коса, която падаше на вълни

по гърба му. Това доставяше, види се, голямо удоволствие на малкия, защото той мигаше с оченца, изопваше крачка и мъркаше също като котарак. Това трая може би към пет минути, тогава вълшебната жена прекара пръста си надлъж по темето на малкия и Пулхер и Адриан забелязаха една тясна огненочервена блестяща ивичка коса на главата на Цинобър. Тогава жената каза: „Сбогом, мое сладко дете! Бъди ми разумно, бъди ми разумно колкото е възможно повече!” Малкият каза: „Сбогом, мамичко, аз съм достатъчно разумен, няма защо постоянно да ми го повтаряш.” Жената се издигна бавно и изчезна във висините...

Пулхер и Адриан се слисаха от изненада. Но когато Цинобър щеше вече да се отдалечи, стажантът изскочи пред него и извика високо:

— Добро утро, господин таен специален съветник, охо, колко хубаво са ви фризирали!

Цинобър се огледа и като видя стажанта, понечи бързо да избяга. Но неловък и слаб в крачката, какъвто си беше, той се препъна и падна във високата трева, така че стръковете ѝ се склучиха над него и той целият се окъпа в росата. Пулхер се спусна към него и му помогна да стане на крака, но Цинобър му изхъхри: „Господине, какво търсите в моята градина, махайте се по дяволите!”, и се затича, колкото можеше, с клатушкане към къщи.

Пулхер писа на Балтазар за тази необикновена случка и обеща да удвои бдителността си над малкото магьосническо чудовище. От произшествието, което го беше сполетяло, Цинобър беше неутешим. Остави се да го сложат в леглото и така стенеше и пъшкеше, че вестта за внезапното му заболяване стигна скоро до министъра Мондшайн и княз Барзануф.

Княз Барзануф изпрати веднага своя личен лекар при малкия си любимец.

— Мой несравними таен специален съветнико— каза придворният лекар, след като измери пулса му,— вие жертвите живота си за държавата. Напрегнатата работа ви повали болен на легло, непрекъснатото мислене ви е докарало неопишуемо страдание, което навярно усещате. На лице изглеждате твърде блед, с хлътнали бузи, а скъпоценната ви глава гори ужасно!... Я гледай, дано не е възпаление на мозъка! Нима благо на държавата е причинило подобно усложнение? Едва ли е допустимо... позволете...

Придворният лекар беше забелязал, изглежда, на главата му червения кичур коса, който Пулхер и Адриан бяха открили. След като опита няколко магнетични движения с ръцете отдалеч и дъхна по различни начини към болния, от което той измякуваше и каканижеше, лекарят поиска да прекара ръка по главата му и неволно докосна червения кичур. Цинобър веднага скочи, разпенен от яд, и зашлеви на придворния лекар, който тъкмо се беше навел над него, такава плесница с костеливата си ръчичка, че проеча по цялата стая.

— Какво искате от мене – изкрещя Цинобър,— какво шарите с пръсти по главата ми! Аз съвсем не съм болен, аз съм здрав, напълно здрав, веднага ще стана и ще отида на конференцията при министъра. Махайте се отук!...

Изплашен, придворният лекар побърза да се оттегли. А когато разказа на княз Барзануф какво е трябвало да понесе, князът извика очарован :

— Какво усърдие за благо на държавата! Какво достойнство, какво величие в държането! Какъв човек е този Цинобър!...

— Мой скъпи таен специален съветнико – каза министър Претекстатус Фон Мондшайн на малкия Цинобър,— колко чудесно е, че без да обръщате внимание на болестта си, идвате на конференцията. Аз скицирах по важния спор с какатукския двор един меморандум – сам аз го скицирах и ви моля вие да го докладвате на княза, защото

вашият интелигентен начин на докладване ще повиши значението на целия меморандум, за чийто съставител князът ще трябва после да ме признае. Меморандумът, с който Претекстатус искаше да блесне, беше съставен обаче не от някой друг, а от Адриан.

Министърът се отправи с малкия при княза. Цинобър извади от джоба си меморандума, който му бе дал министърът, и започна да чете. Но тъй като от четенето му не излизаше нищо и той само мъкнаше и мърмореше съвсем неразбрано, министърът взе от ръцете му хартията и продължи четенето сам.

Князът изглеждаше напълно очарован, той даваше да се разбере, че одобрява всичко, като непрестанно се провикваше:

— Хубаво, добре казано, чудесно, много на място!...

Щом министърът завърши, князът отиде право към малкия Цинобър, издигна го нагоре, притисна го към гърдите си, тъкмо там, където беше забодена голямата звезда на ордена на тигъра със зелени петна, и хълцайки и проливайки изобилно сълзи, заговори :

— Не – такъв човек – такава дарба – такава усърдие – такава любов – това е премного– премного!

После, вече поовладял се :

— Цинобър, аз ви въздигам в мой министър! Бъдете верен и предан на отечеството, останете все такъв доблестен служител на Барзануфите, които ви уважават... и обичат!

И след това се обърна с неприязнен поглед към министъра:

— Забелязвам, драги бароне Фон Мондшайн, че от известно време силите ви отпадат. Почивка във вашите имения ще ви се отрази целебно!... Сбогом!...

Министър Фон Мондшайн се отдалечи, като мълвеше през зъби нещо неясно и хвърляше святкащи погледи към Цинобър, който, подпрян отзад по обичая си на своето бастунче, се надигаше високо на пръсти и гордо и дръзко се оглеждаше наоколо.

— Трябва– продължи князът,– трябва, драги ми Цинобър, веднага да ви отличя за високите ви заслуги. Приемете затова от моите ръце ордена на тигъра със зелени петна!

Князът искаше начаса да му окачи лентата на ордена, която бързо му бе подадена от камердинера. Но поради уродливото телосложение на Цинобър лентата не искаше да седи нормално: ту неподобаващо се плъзгаше нагоре, ту провисваше неподходящо надолу.

В тази, както и във всяка друга работа, засягаща най-непосредствено благото на държавата, князът се придържаше строго към точността. Знакът на ордена на тигъра със зелени петна трябваше да седи между тазобедрената става и опашната кост, три шестнайсети от цола косо нагоре. Но сега това не можеше да се постигне.

Камердинерът, три пажа и самият княз какво ли не правеха, но всички усилия оставаха напразни. Коварната лента се смъкваше ту насам, ту натам и Цинобър започна недоволно да скимти :

— Какво си играете така безобразно над тялото ми, оставете тази глупава лента да виси, както си ще, аз съм си вече министър и си оставам министър!

— За какво ми са тогава съветниците на ордена, щом и за лентите съществуват такива глупави наредби, които пречат на моите желаниа?... Потърпи, милички ми министър Цинобър! Скоро работата ще се оправи.

По заповед на княза веднага бе свикан орденският съвет, към който бяха причислени и двама философи, както и един природоизпитател, току-що завърнал се от Северния полюс. Съветът трябваше да обсъди по какъв най-умел начин трябва да се прикрепят на министър Цинобър лентата на тигъра със зелени петна. За да съберат нужните сили за това важно съвещание, на всички членове на съвета бе наредено една

седмица преди това да не мислят. Но за да могат по-добре да изпълняват това нареждане и все пак да вършат нещо полезно за държавата, беше им предписано през това време да се занимават със сметководството. Улиците пред палата, където орденските съветници, философите и природоизпитателят трябваше да заседават, бяха настлани с дебел пласт слама, за да не бъдат тези мъдри мъже смущавани от тропота на колите. Все със същата цел беше забранено и всяко биене на барабани, всякаква музика и дори високият говор в близост до палата. А в палата всички се движеха с дебели плъстени терлици и се разбираха помежду си само със знаци.

Седем дни подред, от ранна сутрин до късна вечер, траеха заседанията и все пак не можеше и да се мисли за стигане до някакво решение. Загубил всякакво търпение, князът изпращаше час по час хора да им кажат, че те трябва, ако щат да вървят и по дяволите, но в края на краищата да измислят нещо свястно. Обаче това никак не им помагаше.

Природоизпитателят беше изследвал, доколкото бе възможно, тялото на Цинобър, беше си отбелязал височината и ширината на гръбния му израстък и бе представил най-точни изчисления по това на орденския съвет. Той беше и онзи, който накрая предложи към съвета да бъде привлечен и театралният шивач. Колкото и странно да изглеждаше това предложение, в паниката и безизходицата, в която всички се намираха, то беше прието единогласно.

Театралният шивач, господин Кеес, беше извънредно обигран и хитър човек. Щом му изложиха трудността на случая, щом прегледа изчисленията на природоизпитателя, той можа веднага да посочи най-чудесното средство за поставянето на орденската лента в нормално положение. На гърдите и гърба трябваше значи да се пришият известен брой копчета и орденската лента да бъде закопчана с тях. Опитът се оказа повече от сполучлив.

Князът беше във възторг и одобри предложението на орденския съвет орденът на тигъра със зелени петна да се разделя на различни класи според броя на копчетата, с които той щеше да се дава. Например орден на тигъра със зелени петна с две копчета, с три копчета и т.н. Министър Цинобър в знак на особено отличие, каквото никой друг не можеше да изисква, получи ордена с двайсет брилянтни копчета, защото тъкмо двайсет копчета изискваше странната форма на тялото му.

Шивачът Кеес получи ордена на тигъра със зелени петна с две златни копчета и беше въздигнат заради сполучливата си идея в действителен таен велик модист на княза, макар че самият княз го смяташе за лош шивач и никога не си шиеше дрехи при него...

От прозореца на своята вила доктор Проспер Алпанус се вглеждаше замислен надолу, към своя парк. Той беше работил през цялата нощ, за да състави хороскопа на Балтазар, и беше успял да установи някои неща, които се отнасяха до малкия Цинобър. Най-важното обаче беше това, което се бе случило с малкия в градината, когато бил наблюдаван от Адриан и Пулхер. Проспер Алпанус тъкмо се канеше да извика своите еднорози да му докарат раковината, защото искаше да прескочи до Хох Якобсхайм, когато една кола изтрополи и спря пред решетъчната врата на парка. Съобщиха, че госпожицата от пансиона за възрастни благородни девици Фон Розеншон желае да види доктора.

— На драго сърце, да заповяда— каза Проспер Алпанус и дамата влезе при него. Тя беше облечена в дълъг черен костюм и носеше гъст воал като матрона. Обзет от странно предчувствие, Проспер Алпанус взе тръстиковия си бастун и остави бляскавите лъчи на дръжката да паднат върху дамата. Тогава около нея засъскаха ярки светкавици и тя застана цялата в бяло прозрачно облекло с блестящи крилца на водно конче на рамената и бели и червени рози, вплетени в косата. „Охо!“ – прошепна Проспер и

прибра бастуна под домашната си дреха. Веднага дамата се оказа пак в предишния си костюм.

Проспер Алпанус любезно я покани да седне. Госпожица Фон Розеншон заяви, че отдавна желала да посети господин доктора във вилата му, за да се запознае с човека, когото цялата околност слави като високонадарен и благодетелен мъдрец. Той сигурно щял да изпълни молбата ѝ да вземе под лекарския си надзор съседния пансион за благороднички, тъй като възрастните дами в него често боледували и не получавали помощ отникъде. Проспер Алпанус отговори учтиво, че той наистина отдавна е изоставил практиката, но по изключение ще посещава дамите от пансиона, когато възникне нужда, и после попита дали самата тя не страда от нещо. Госпожицата го увери, че чувствала само от време на време ревматични болки в ставите, когато понастинела от утринния въздух, но в момента била напълно здрава. Тъй като беше още ранна сутрин, Проспер я попита дали няма да вземе чашка кафе. Розеншон отговори, че дамите от пансиона никога не се отказвали от подобно удоволствие. Кафето беше поднесено, но колкото и Проспер да се старал да го налее, чашките оставаха празни, въпреки че кафето течеше от каната.

— Виж ти какво проклето кафе! – усмихна се Проспер Алпанус. – Не бихте ли налили по-добре вие кафето, мила госпожице?

— На драго сърце – отговори госпожицата и пое каната. Но макар че от каната не изтичаше дори капчица, чашката се напълни, препълни, кафето се разля по масата и заля дрехата на госпожицата. Тя бързо сложи каната на масата и кафето веднага изчезна безследно. Двамата – Проспер Алпанус и госпожицата от пансиона – се възряха за известно време мълком един в друг с особен поглед.

— При влизането ми вие, господин докторе, навярно бяхте зает с твърде интересна книга – започна дамата.

— Действително – отговори докторът – тази книга има забележително съдържание.

При тези думи той понечи да разтвори малката книга с позлатена подвързия, която лежеше пред него на масата. Но това беше съвсем напразен опит. С едно звучно „клинг-клап“ книгата постоянно сама се затваряше.

— Охо – рече Проспер Алпанус, – опитайте вие тогава с тази своенравна вещ, драга госпожице!

Той подаде на дамата книгата и щом тя я докосна, книгата от само себе си се отвори. Но всички листове започнаха един по един да се отделят, да нарастват до размерите на грамадно фолио и да се въртят из цялата стая. Изплашена, госпожицата се дръпна назад. Тогава докторът затвори насила книгата и всички листове моментално изчезнаха.

— Но какво си губим времето с празни фокуси, мила уважаема госпожице – каза Проспер Алпанус с блага усмивка, като ставаше от мястото си, – защото това, което досега вършехме, бяха само обикновени фокуси, по-добре да минем към по-значителни неща.

— Аз искам да си отида! – извика госпожицата и стана от мястото си.

— О – каза Проспер Алпанус, – това май няма да може да стане без мое съгласие, защото трябва да ви кажа, уважаема, че сега сте напълно в моя власт.

— Във ваша власт – извика гневно госпожицата, – във ваша власт ли, господин докторе?... Глупава самомнителност!

С тези думи тя разпери копринената си дреха и полетя като прекрасна траурна мантия към тавана на стаята. Но и Проспер Алпанус веднага профуча след нея като голям бръмбар рогач. Съвсем изтощена, траурната мантия се свлече на пода и из стаята се разтича малко мишле. Но бръмбарът рогач измяука и пръхтейки, се спусна след

мишлето като сив котарак. Сега мишлето литна като блестящо колибри, тогава около вилата зазвучаха всевъзможни странни гласове и най-различни чудновати насекоми долетяха с бръмчене от гората и изплетоха златна мрежа на прозорците. Тогава изведнъж посред стаята застана с целия си блясък и величие Розабелверде в ослепително бяло одеяние, препасана с искрящ диамантен пояс и с бели и червени рози, вплетени в тъмните ѝ къдрици. А пред нея се изправи магът със златна мантия, със сияйна корона на главата и бастун с огненолъчиста дръжка в ръка.

Розабелверде пристъпи към мага, но в този момент от косата ѝ падна един златен гребен и се счупи като стъкло на парчета на мраморния под.

— О, горко ми, горко ми!— извика феята.

Но внезапно в следващия момент зад масата с кафето седеше пак госпожица Фон Розеншон с черно дълго облекло, а срещу нея – доктор Проспер Алпанус.

— Мислех – каза съвсем спокойно Проспер Алпанус, като наливаше без всякаква трудност в китайските чашки ароматна мока, – мислех, мила уважаема госпожице, че и двамата знаем достатъчно добре как стоят работите с нас. Много съжалявам, че хубавият ви гребен се счупи на моя твърд под.

— Само несръчността ми е виновна за това – отговори госпожицата, пийки с удоволствие кафето.– Човек трябва да се пази да не изгърве нещо на този под, защото, ако не се лъжа, плочите са изписани със странни йероглифи, които на някои биха изглеждали обикновени мраморни жилки.

— Вече изхабени талисмани, уважаема – каза Проспер, – вече изхабени талисмани са тия плочи и нищо повече.

— Но, драги докторе– извика госпожицата, – как е било възможно ние да не се познаваме от най-ранни времена и нито веднъж да не сме се срещали по нашите пътища!

— Различното ни възпитание, мила госпожице– отговори Проспер Алпанус, – само различното ни възпитание е причина за това! Докато вие като многообещаваща девойка в Джинистан сте могли да се отдавате изцяло на богатата си натура, на щастливия си гений, аз бях печален, затворен в пирамидите студент и слушах лекции при професор Зороастър, един стар мърморко, обаче със страшни познания. По време на владичеството на достойния княз Деметриус аз се заселих в тази малка прелестна страна.

— Как– каза госпожицата,– не бяхте ли прогонен, когато княз Пафнуциус въведе просвещението?

— Съвсем не– отговори Проспер,– аз успях напълно да прикрия своето собствено аз, като се постарях да проявя по отношение на просвещението особени знания с всевъзможните съчинения, които разпространявах сред народа. Аз доказвах например, че без волята на княза не бива никога да се святка и да се гърми, че ние дължим хубавото време и добрата родитба единствено на благородната му натура и на неговите старания, които биват мъдро обмисляни във вътрешните покои, докато простият народ оре и сее във нивата. Тогава княз Пафнуциус ме въздигна в таен върховен президент по просветата, един пост, който отхвърлих като обременителен товар заедно с обвивката си, когато бурята отмина. Доколкото можех, аз тайно принасях полза. Искам да кажа това, което _ние_, аз и вие, смятаме наистина за полза. Знаете ли, мила госпожице, че _аз_ бях този, който ви предупреди за предстоящото нахълтване на просветната полиция, _аз_ бях този, комуто дължите притежанието на още някои хубави неща? Боже мой, та погледнете от тези прозорци, мила госпожице! Не познавате ли вече този парк, където тъй често сте се разхождали и разговаряли с приятелски духове, които живееха в хрусталаците, цветята, изворите? Този парк успях да спася благодарение на науката си. Той си е още такъв, какъвто беше и по времето на

Деметриус. Княз Барзануф, слава Богу, не го е грижа много за магическите неща, той е добросърдечен господар, оставя всеки да вълшебства, колкото си ще, стига всичко това да не бие на очи и всички да си плащат редовно данъците. Така живея аз тук, както и вие, мила госпожице, във вашия пансион, щастливо и без особени грижи!

— Докторе – извика госпожицата с бликнали от очите сълзи, – докторе, какво говорите! Какво прояснение! Да, аз си спомням тази дъбрава, в която съм вкусувала такива радости! Докторе, благородни човече, на когото дължа толкова много, и вие можете така жестоко да преследвате моя мъничък любимец?

— Увлечени от вашата вродена доброта, мила госпожице, вие разпилявате своите дарове за едно съвършено недостойно лице – отговори докторът. – Цинобър е бил и е, въпреки добросърдечната ви помощ, един малък уродлив безочливец, който сега, след счупването на златния гребен, е вече напълно в моите ръце.

— Имайте милост, докторе!– помоли госпожицата.

— Но бъдете така добра да погледнете тук– каза Проспер, като показваше хороскопа на Балтазар, който беше съставил.

Госпожицата се вгледа и извика с болка :

— Да, щом нещата стоят така, ще трябва да отстъпя пред по-висшата сила... Горкият Цинобър.

— Признайте, мила госпожице– каза докторът усмихнат,– че жените често обичат да вършат най-чудновати неща: приумицата, породена в даден момент, те преследват неспирно, безогледно, без да обръщат внимание на болезнените съприкосновения с другите обстоятелства!... Цинобър ще трябва да понесе съдбата си и после вече, макар и незаслужено, ще бъде зачетен. С това ще засвидетелствам своята почит към вашата мощ, вашата добрина, вашата добродетел, уважаема милостива госпожице!

— Чудесни, превъзходни човече– извика госпожицата,– бъдете мой приятел!

— Винаги– отговори докторът.– Моето приятелство, моята дълбока симпатия към вас, прелестна фею, няма никога да изчезнат. Обръщайте се спокойно към мене във всички бъдещи съмнения случаи в живота и... идвайте да пиете кафе при мене винаги когато почувствате нужда.

— Сбогом, достойни маг, никога не ще забравя вашето благоразположение, вашето чудесно кафе– каза госпожицата с дълбоко вълнение и стана да си върви. Проспер Алпанус я изпрати до решетъчната врата, а през това време всички чудни звуци на гората огласяха околността по най-приятен начин. Пред входа вместо колата на госпожицата стоеше докторовата кристална раковина с еднорозите, зад която беше разперил блестящите си крилца златният бръмбар. На капрата седеше сребърният фазан. Хванал златните поводи с клюна си, той поглеждаше госпожицата с умните си очи.

Когато колата се понесе с чудни звуци през благоуханната гора, дамата от пансиона се почувства отново като фея в стария си блажен живот.

Седма глава

Как професор Мош Терпин изследваше природата в княжеския зимник. – Mucetes Beelzebub. – Отчаянието на студента Балтазар. – Благоприятното влияние на едно добре уредено имение върху семейното щастие. – Как Проспер Алпанус подари на Балтазар кутия от костенурка и замина Балтазар, който се криеше в селото Хох

Якобсхайм, получи от стажанта Пулхер писмо от Керепес със следното съдържание :

Работите ни, драги приятелю Балтазар, отиват все по на зло и по на зло. Нашият враг, отвратителният Цинобър, стана министър на външните работи и получи големия орден на тигъра със зелени петна с двайсет копчета. Той се е издигнал до любимец на княза и прокарва всичко, което поиска. Професор Мош Терпин съвсем се е самозабравил, просто ще се пръсне от глупава гордост. С посредничеството на бъдещия си зет той получи службата главен директор на всички природни богатства в държавата – един пост, който му носи много пари и всякакви други облаги. В качеството си на главен директор той цензурира и ревизира слънчевите и лунните затъмнения, както и предвещаването на времето в разрешените от държавата календари и изследва природата, особено в столицата и нейните околности. Във връзка с тези си занимания той получава от княжеските гори най-рядък дивеч и птици, които изпича и изяжда, за да изследва природата им. Също така пише (поне си дава вид, че пише) една студия относно въпроса, защо виното има различен вкус от водата и проявява друго въздействие. Тази студия той възнамерява да посвети на своя зет. Цинобър е издействал Мош Терпин да прави във връзка със студията си всекидневни проучвания в княжеската изба с вината. Вече е проучил половин буре старо рейнско вино, както и няколко дузини бутилки шампанско и сега е минал на една бъчва аликанте... Управителят на избата чупи ръце от отчаяние!...

Такава подкрепа има професорът, който, както знаете, е най-големият чревоугодник на света, и той би водил най-приятния живот на земята, ако не трябваше често, когато някоя градушка опустоши нивята, да тръгва неочаквано из страната, за да обяснява на княжеските арендатори защо е ударил град, та да получат и тия глупаци малко наука и да се предпазват в бъдеще от подобни произшествия, за да не искат постоянно опрощаване на арендата заради нещо, за което никой не им е виновен, освен те самите.

Министърът не може да се примири с порцията бой, която ти му друсна. Заклел се е да ти отмъсти. Ти не бива да се показваш повече в Керепес. Той преследва и мене, защото узнах тайнствения му начин да се фризира от една крилата дама... Докато Цинобър е любимец на княза, аз няма да мога да кандидатствам за някоя редовна служба. Моята злощастна съдба прави така, че винаги да попадам около този урод, когато най-малко очаквам, и то по начин, който става фатален за мен. Напоследък министърът в пълния си блясък, с шпага, звезда и орденска лента, посети зоологическата сбирка и се спря, подпрян отзад на бастуна и повдигнат по обичая си на пръсти, пред витрината с най-редките американски маймуни. Чужденците, които разглеждаха сбирката, се приближиха и един от тях, виждайки това малко уродче, възкликна високо :

— О, каква мила маймуна! Какво сладко животинче! Украса на цялата сбирка! Как се казва това хубаво маймунче? От коя страна е?

Тогава надзирателят на сбирката докосна рамото на Цинобър и съвсем сериозно каза :

— Това е един много хубав екземпляр, чудесен бразилианец, така нареченият *Mycetes Beelzebub – Simia Beelzebub Linnei – niger, barbatus, podiis caudaque apice brunneis****** – ревяща маймуна.

— Господине... – изпръхтя малкият към надзирателя – господине, струва ми се, че сте луд или нещо ви прихваща! Аз не съм никакъв *Beelzebub caudaque*, никаква ревяща маймуна, аз съм Цинобър, министър Цинобър, рицар на тигъра със зелени петна с двайсет копчета!

Аз бях наблизил и избухнах в гръмогласен смях – дори да ме убиеха на място, не можех да се удържа.

— А, и вие ли сте тук, господин стажант?— изхърка той към мене, а очите му мятаха мълнии.

Кой знае как, но чужденците продължиха да го смятат за най-хубавата рядка маймуна, каквато бяха виждали, и на всяка цена държаха да го нахранят с фъстъци, които вадеха от джобовете си. Цинобър вече така побесня, че напразно се мъчеше да си поеме дъх, крачката отказаха да му служат. Извиканият камердинер трябваше да го вземе на ръце и да го изнесе и сложи в каретата.

Не мога да си обясня защо, но тази история ми вдъхва някаква искрица надежда. Това е първият лош номер, който се изиграва на това абсурдно омагьосано същество. Във всеки случай се знае едно и то е, че тия дни Цинобър се прибрал рано сутринта от градинката съвсем разстроен! Крилатата жена, изглежда, не беше дошла, защото хубавите къдрици вече ги няма. Косата му виси на гърба, чорлава и сплъстена, и княз Барзануф бил казал :

— Не занемарявайте така тоалета си, драги министри, аз ще ви пратя моя фризьор!

В отговор Цинобър много учтиво заявил, че ще накара веднага да изхвърлят този тип от прозореца, ако само се мерне.

— Велика душо! На вас не може да се угоди – казал князът и плакал много. Бъди здрав, драги ми Балтазар, не губи надежда и се укривай добре, за да не те пипнат!...

Напълно отчаян от това, което приятелят му пишеше, Балтазар изтича в гората и избухна в жалби.

— Трябва ли да се надявам— извика той, – трябва ли да се надявам още, когато всяка надежда е загубена, когато всички звезди са помръкнали и мен, безутешния, ме обгръща мрачна, мрачна нощ? Нещастна съдба! Аз съм сразен от някаква тъмна сила, която се намеси разрушително в живота ми... Безумие е да чакам спасение от този Проспер Алпанус, който ме примами с адските си изкуства и ме прогони от Керепес, като направи така, че боят, който нанесох на огледалния образ, да се струпа действително върху гърба на Цинобър!... Ах, Кандида!... Да можех да те забравя, божествено дете!... Но у мен все по-силно, по-мощно пламти искрата на любовта!... Навсякъде пред очите ми е милият образ на любимата, който със сладка усмивка протяга с копнеж към мене ръце!... Та нали зная, ти ме обичаш, мила, сладка моя Кандида, и тъкмо това безнадеждно, убийствено ме измъчва – че не мога да те спася от ужасната магия, която ти отне свободата!... Измамник Проспер! Какво съм ти сторил, че така жестоко се подигра с мен!...

Вечерният мрак настъпваше, всички цветове на гората бяха погълнати от сумрачната сивота. Тогава изведнъж някакво особено сияние като припламнали вечерни лъчи проникна през дърветата и храстите и хиляди насекоми се понесоха в луд танц из въздуха и бръмнаха с трептящите си крилца. Блестящи златни бръмбари кръжаха наоколо, сред тях пърхаха пъстри пеперуди, ръсейки дъхав цветен прашец.

Шепотът и жуженето скоро се превърнаха в нежна, сладостно нашепваща музика, която се стелеше утешително върху разкъсаните от мъка гърди на Балтазар. Над него сиянието все повече се засилваше. Той погледна нагоре и учуден видя Проспер Алпанус, долитащ на едно великолепно насекомо, много наподобяващо блестящо, прелестно обагрено водно конче.

Проспер Алпанус кацна на земята и седна до младежа, а водното конче отлетя в гъсталака и се присъедини към общата песен, която огласяше цялата гора. Той докосна челото на младежа с чудно сияещите цветя, които държеше в ръката си, и в душата на Балтазар мигновено се разгоря нова решителност за борба.

— Ти си много несправедлив към мене, драги Балтазар – каза Проспер Алпанус, – като ме упрекваш в жестокост и измяна тъкмо в момента, когато успях да надделея над магията, разстройваща живота ти, и когато, за да те намеря по-бързо и да те утеша, възседнах моето любимо пъстрокрило водно конче и долетях, снабден с всичко необходимо за твоето благополучие... Но няма нищо по-горчиво от любовната мъка, нищо не може да се сравни с нетърпението на едно отчайващо се в любов и копнежи сърце... Аз ти прощавам – и с мен не беше по-различно, когато преди около две хиляди години обичах една индийска принцеса на име Балзамина и в отчаянието си отскубнах брадата на най-добрия си приятел, вълшебника Лотос, поради което, както виждаш, аз не нося брада, за да не се случи подобно нещо и с мене... Но да ти разказвам подробно всичко това сега, не е уместно, защото всеки влюбен иска да слуша само за своята любов, тъй като смята, че единствено тя заслужава да се говори за нея, както и всеки поет слуша с удоволствие само своите стихове. Затова да минем към онова, което ни интересува. Знай, че Цинобър е онеправдано от природата уродливо дете на бедна селянка и се нарича всъщност Цахес. Само от суетност е взел той гордото име Цинобър. Госпожица Фон Розеншон, сиреч прочутата фея Розабелверде, е в действителност дамата, която е намерила това малко страшилище. Тя сметнала, че ще може да замести всичко, което мащехата природа е отказала на малкия, като го надари с тайнствената си странна способност, с помощта на която всичко хубаво, което някой мисли, казва или прави, да минава за негова сметка, нещо повече – в обществото на образовани, умни и духовити хора и той да минава за образован, умен и духовит и изобщо да бъде смятан за най-съвършения от всички, с които се сблъсква в живота.

Тази особена магия е заложена в три огненочервени косъма на темето на малкия урод. Всяко докосване до тези косми, както и изобщо до главата, е болезнено, дори гибелно за малкия. Затова феята направила неговата по рождение рядка, шръкнала коса да пада на гъсти къдрици, те предпазвали главата му, прикривали червения кичур и засилвали магията. Всеки девети ден феята сама фризираше малкия със златен магически гребен и тази фризура унищожавала всяко действие, насочено към разваляне на магията. Но този гребен беше също унищожен от един мощен талисман, който съумях да подпъхна на добрата фея, когато тя ме посети.

Сега всичко се свежда до това, тези три косъма да се изскубнат, и тогава Цинобър ще изпадне отново в своето предишно нищожество!... На теб, драги ми Балтазар, е отредено да премахнеш магията. Ти си смел, силен и сръчен, ти ще свършиш както трябва тази работа. Вземи това шлифовано стъкло, приближи се до малкия Цинобър, където го видиш, насочи през това стъкло острия си поглед към главата му и веднага ще видиш трите червени косъма, които растат на темето му. Хвани го здраво, не обръщай внимание на пронизителния котешки крясък, който той ще издаде, отскубни отведнъж трите косъма и на самото място ги изгори. Необходимо е обаче космите да се изскубнат наведнъж и веднага да се изгорят, иначе, те могат да предизвикат всевъзможни гибелни последици. Затова особено внимавай да хванеш умело и здраво космите, но изненадай малкия, когато наблизко има огън или някоя свещ.

— О, Проспер Алпанус – извика Балтазар, – колко малко заслужавам тази добрина, това благородство след моето недоверие... Как чувствам сега дълбоко в себе си, че идва краят на моето страдание, че небесното щастие разкрива златните си порти за мен.

— Аз обичам младежите – каза Проспер Алпанус, – обичам младежите като теб, Балтазар, в чиито чисти сърца има копнеж и любов, а в душите им звучат ония чудни акорди, които изхождат от далечната страна на божествените чудеса – страната, която е моя родина. Надарените с тази вътрешна музика щастливци са единствените, които могат да се нарекат поети, въпреки че мнозина са набедени за такива, защото докопват

първия попаднал им контрабас, започват да търкат лъка о него и считат обърканото дрънчене, което излиза от охкащите изпод ръката им струни, за чудна музика, изхождаща от собствените им гърди... На тебе, знам това, мили Балтазар, ти се струва понякога, че разбираш ромона на изворите, шумоленето на дърветата, че дори и вечерните пламтящи зари ти говорят на разбираем език!... Да, Балтазар, в такива моменти ти наистина разбираш чудните гласове на природата, защото в твоята собствена душа звучи божественият тон, възбуден от вълшебната хармония, залегнала дълбоко в същината на света. Тъй като свириш на пиано, поете, ти знаеш, че когато удариш един тон, родствените тонове откликват... Този природен закон е нещо повече от просто сравнение!... Да, поете, ти си нещо много по-добро от това, което мнозина си мислят. Пред тях ти четеш своите опити да нанесеш с перо и мастило върху хартията музиката, която звучи у тебе. Тези твои опити са доста отскоро. Погледнато исторически, действително беше сполука, когато ти с прагматична широта и точност описа любовта на славея към пурпурната роза. Тази история се случи пред моите очи...

Това беше едно прелестно творение.

Проспер Алпанус замълча. Балтазар го гледаше смаян, с широко отворени очи, той просто не знаеше какво да каже, когато Проспер обяви за исторически опит стиховете, които бе смятал за най-фантастичните, написани някога от него.

— Може би— продължи Проспер Алпанус и омайна усмивка озари лицето му, — може би ти се учудваш на моите думи, може би някои неща ти изглеждат изобщо странни у мен. Имай предвид обаче, че според мнението на всички разумни хора аз съм личност, която може да се явява само в приказките, и ти знаеш, драги Балтазар, че такива личности се държат странно и приказват смахнати неща, щом им се удаде случай, особено когато зад всичко това има обстоятелства, които не са толкова за пренебрегване... Но да продължа!... Ако феята Розабелверде се е заела така ревностно с уродливия Цинобър, ти пък, Балтазар, си мой, покровителстван от мене, любимец. Затова чуй какво възнамерявам да сторя за теб!... Вълшебникът Лотос ме посети вчера, донесе ми много поздравии, но и много жалби от принцеса Балзамина, която се е пробудила от своя сън и сред най-сладостните тонове на Чарта Бхад, онази прелестна поема, която беше нашата първа любов, протяга копнеещи ръце към мене. Също и старият ми приятел, министърът Юхи, ми кима и зове дружески от Полярната звезда... Аз трябва да замина за далечната Индия!... Не бих желал да видя в други ръце, освен в твоите имението си извън града, което напускам. Утре отивам в Керепес. Ще поискам издаването на документ за дарение, в който аз ще бъда посочен като твой вуйчо. Щом магията на Цинобър бъде премахната и ти се явиш пред професор Мош Терпин като собственик на отлично имение, на едно значително състояние и поискаш ръката на хубавата Кандида, той с голяма радост ще се съгласи с всичко. Но не само това! Отидеш ли да живееш с твоята Кандида в моето имение, щастието в брака ти е осигурено. Отвъд хубавите дървета расте всичко, от което едно домакинство има нужда. Освен чудесни плодове там ще намериш най-хубавото зеле и изобщо всички вкусни зеленчуци, каквито никъде другаде не се срещат. Жена ти ще има винаги първата салата, първите аспержи. Кухнята е така устроена, че тенджерите никога не изкипяват и никое ядене не прегаря дори и да закъсняваш понякога с цял час за обяд. Килимите, тапицировката на столовете и канапетата имат такова свойство, че дори и при най-голямо неумение от страна на прислугата е невъзможно да се направи петно върху тях, също и порцеланът и стъклениите предмети никога не се чупят, колкото и слугите да се мъчат да строшат нещо, като го хвърлят и върху най-твърдия под. Всеки път, когато жена ти нареди да се пере, на голямата поляна зад къщата ще грее най-хубавото слънце дори наоколо да вали, да гърми и да се святка. С една дума, Балтазар,

взети са всички мерки твоето семейно щастие с милата Кандида да протича спокойно и несмущавано от нищо!...

Като каза това, Проспер изсвири веднъж-дваж на водното конче, което веднага долетя. Той му сложи юздата и се метна на седлото. Но вече тръгнал, внезапно се спря и се обърна към Балтазар.

— Без малко— каза той — щях да забравя приятеля ти Фабиан. В пристъп на шеговито настроение аз го наказах твърде сурово за неговото многознайничество. Тази кутийка съдържа онова, което ще го утеши.

Проспер подаде на Балтазар добре полирана кутийка от костенурка, която той прибра заедно с малкия лорнет, получен от Проспер за развалянето на магията на Цинобър.

И Проспер Алпанус отлетя през горския гъсталак, чиито гласове зазвучаха още по-силно и по-приятно.

Балтазар се върна в Хох Якобсхайм със сърце, преизпълнено с блаженство и възторжени сладки надежди.

Осма глава

Как Фабиан беше сметнат заради дългите си пешове за сектант и размирник. – Как княз Барзануф се скри зад паравана на камината и уволни главния директор на природните богатства.– Бягството на Цинобър от къщата на Мош Терпин. – Как Мош Терпин яхна една пеперуда и поиска да стане император, но после отиде да си легне

Рано в зори, когато пътищата и улиците бяха още пусти, Балтазар се промъкна в Керепес и веднага изтича при своя приятел Фабиан. Когато почука на вратата на стаичката му, един болен, отпаднал глас извика :

— Влез!

Бледен, изменен, с безнадеждна болка в лицето, Фабиан лежеше в леглото.

— За Бога, приятелю, говори— извика Балтазар, – какво се е случило с тебе?

— Ах, приятелю— каза Фабиан със сломен глас, като се изправи с мъка, – свършено е с мене, направо свършено. Проклетата магия, която – знам аз – отмъстителният Проспер Алпанус ми направи, просто ме погубва!

— Как е възможно?— запита Балтазар. – Магьосничество, вълшебство, та ти не вярваш в такива неща!

— Ах – продължи с плачевен глас Фабиан,– сега вярвам във всичко, във вълшебници и магьосници, в земни и водни духове, в царя на мишките и в алраунни корени– във всичко, каквото искаш. На когото се е струпвало на главата това, което се струпа на мене, той се предава... Ти си спомняш за адския скандал с дрехата ми, когато се връщаме от Проспер Алпанус! О, да беше се свършило само с това!... Поогледай се малко в стаята ми, драги Балтазар!...

Балтазар се огледа и видя по стените много фракове, палта, куртки с всевъзможни кройки и цветове.

— Как – извика той,– да не искаш да отвориш вехтошарски магазин, Фабиан?

— Не се подигравай– отговори Фабиан. – Не се подигравай, драги приятелю. Всички тия облекла аз си уших при най-прочутите шивачи, като все се надявах да се отърва най-после някак от това фатално проклятие, постигнало дрехите ми, но напразно. Щом облечех и най-хубавата дреха, която ми стоеше като излята, и я поносех

само няколко минути, ръкавите ми се плъзваха към рамената, а пешовете ми се повличаха шест лакти дълги зад мене като опашка. В отчаянието си поръчах ей онова якенце с безкрайни ръкави като на пиеро. Свят ли се ръкавите, мислех си аз, удължат ли се пешовете, всичко ще стане по мярка. Но същото, както с другите дрехи, стана в няколко минути и с якето! Цялото изкуство и усилия на най-добрите шивачи се оказаха безсилни срещу проклетата магия! Аз, естествено, бях предмет на присмех и подигравки, където и да се покажех, но моята, не по собствена вина, упоритост да се показвам все в такава дяволски проклетата дреха предизвика наскоро и съвсем други реакции. Сравнително най-дребното беше, че жените ме сметнаха за безгранично суетен и лишен от вкус, тъй като противно на всички обичаи съм решил да се показвам със съвсем голи ръце, считайки ги навярно за особено красиви. Богословите обаче се разкрещяха, че съм бил сектант, спореха само дали съм от сектата на късоръкавниците или от сектата на дългопещците, но бяха напълно единодушни, че и двете секти са крайно опасни, защото и двете проповядват пълна свобода на волята и се одързостяват да мислят каквото си щат. Дипломатите пък ме смятаха за безогледен подстрекател. Твърдяха, че с дългите си пешове съм искал да възбудя недоволството сред народа и да го разбунтувам против правителството, че принадлежа към някакъв таен съюз, чиято емблема била късият ръкав. От дълго време вече се срещали тук-там следи от късоръкавници, които били толкова опасни, колкото и йезуитите, дори повече, защото гледали да въвеждат навсякъде, във всяка държава, вредна поезия, а освен това се съмнявали и в непогрешимостта на князете. Накратко: работата ставаше все по-сериозна и по-сериозна, докато най-после и ректорът ме повика да се явя при него. Предвиждах нещастieto си, ако облека дреха, затова се явих по жилетка. От това ректорът ужасно се разгневи, помисли, че искам да се подигравам с него, и се нахвърли върху мен. Нареди в срок от една седмица да се явя прилично облечен пред него, в противен случай щял без всякаква милост да ме изключи... Днес този срок изтича!... О, нещастният аз!... О, този проклетник Проспер Алпанус...

— Спри, драги приятелю Фабиан, не укорявай моя мил вуйчо, който ми подари цяло имение. И на теб той не мисли злото, макар че, трябва да призная, доста сурово те наказва за дръзкото ти държане към него... Но аз ти нося лек. Той ти изпраща тази кутийка, която ще сложи край на всичките ти страдания. Балтазар извади от джоба си малката кутийка от костенурка, която беше получил от Проспер Алпанус, и я подаде на безутешния Фабиан.

— Какво може да ми помогне тази глупава дреболия? Как може една малка кутийка от костенурка да окаже влияние върху оформянето на дрехите ми?

— Това не зная— отговори Балтазар, — но моят мил вуйчо не може и няма да ме излъже, имам пълно доверие в него. Затова отвори кутийката, драги Фабиан, нека видим какво съдържа.

Фабиан постъпи така— и от кутийката изскочи чудесно ушит фрак от най-фино сукно. И двамата, Фабиан и Балтазар, не можеха да сдържат своя вик на крайно учудване.

— Ха, разбирам те, скъпи мой Проспер, драги ми вуйчо!— извика Балтазар. — Тази дреха ще дойде по мярка и ще развали магията...

Без да се бави, Фабиан облече фрака и действително стана това, което Балтазар предвиждаше. Прекрасната дреха прилегна на Фабиан както никоя друга и за скъсяване на ръкавите и удължаване на пешовете не можеше да става и дума. Извън себе си от радост, Фабиан реши веднага да изтича с новата си, добре прилягаща дреха при ректора, за да уреди всичко.

Сега вече Балтазар разказа на приятеля си Фабиан с подробности всичко, което му се беше случило с Проспер Алпанус и как той му посочил средството да се сложи

край на ужасните безчинства на уродливия дребосък, Фабиан, станал вече съвсем друг, тъй като съмнението го беше напуснало напълно, възхвали голямото благородство на Проспер и предложи своята помощ при разомагьосването на Цинобър. В този миг Балтазар съгледа от прозореца приятеля си, стажанта Пулхер, който унило се готвеше да свие незабелязано зад ъгъла.

По искане на Балтазар Фабиан подаде глава от прозореца и извика на стажанта да бъде така добър да се качи при него.

Щом влезе, Пулхер веднага извика:

— Какъв чудесен фрак си облякъл, драги Фабиан!

Но Фабиан каза, че Балтазар ще му обясни всичко, и изтича при ректора.

Когато Балтазар разказа на стажанта подробно всичко, което се беше случило, той рече:

— Тъкмо е време да се справим с това отвратително чудовище. Днес той празнува годиша си с Кандида, по този случай суетният Мош Терпин дава голям прием, на който е поканил дори княза. Ще проникнем на това тържество в къщата на професора и ще нападнем малкия. В залата ще горят достатъчно свещи, за да можем мигновено да изгорим зловещите косми...

Приятелите обсъдиха и уговориха още някои неща, когато Фабиан влезе със сияещо от радост лице.

— Силата на дрехата, която изскочи от кутийката от костенурка, се прояви блестящо. Щом влязох при ректора, той се усмихна доволен. „Ха – заговори ми той, – виждам, драги ми Фабиан, че сте се оправили от вашето заблуждение! Но да! Буйни глави като вашата лесно се увличат от крайностите! Никога не съм смятал почина ви за религиозен фанатизъм. Това беше по-скоро погрешно разбран патриотизъм, склонност към необикновеното, осланяне на примери на героите от древността. Но ето това ми харесва, какъв хубав, добре ушит фрак! Щастие за държавата, щастие за света е, когато такива благородни младежи ходят така добре облечени, с ръкави и пешове, ушити съвършено по мярка. Останете верен, Фабиан, останете верен на тая добродетел, на този доблестен стремеж, това е източникът на всяко истинско героично величие!” Ректорът ме прегърна със сълзи на очи. И не зная как стана, че извадих кутийката, от която бе изскачил фракът и която бях сложил в джоба си. „Ще позволите ли?” – каза ректорът и протегна палец и показалец. Без да зная има ли вътре тютюн, отворих кутийката. Ректорът бръкна, смръкна, хвана ръката ми, стисна я здраво, сълзи се зарониха по страните му. Дълбоко развълнуван, той каза: „Благородни младежо! Чудесно е нфие! Всичко е простено и забравено, елате днес на обяд у дома!” Виждате ли, приятелю! Моите страдания са свършени и ако днес успеем, а друго не може да се очаква, в разомагьосването на Цинобър, то и за вас ще настанат щастливи дни!

В осветената със стотици свещи зала стоеше малкият Цинобър в аленочервени бродирани дрехи, с лентата на великия орден на тигъра със зелени петна с двайсет копчета, с шпага на бедрото и шапка с пера под мишница. До него прелестната Кандида, булчински разкрасена, сияеща с цялата миловидност на младостта. Цинобър беше хванал ръката ѝ, която притискаше от време на време към устните си, като много противно се хилеше и подсмивваше, и всеки път Кандида цяла се изчервяваше и поглеждаше малкия с израз на най-сърдечна любов. Гледката беше просто ужасна и само заслепението, в което всички бяха изпаднали от магията на Цинобър, беше причина гневът поради гнусното оплитане на Кандида да не беше подтикнал още хората да хванат малкия вещер и да го хвърлят в огъня на камината. В кръг около двойката, на почтително разстояние, се бяха събрали гостите. Само княз Барзануф стоеше край Кандида и се мъчеше да хвърля наоколо важни, благосклонни погледи, на които впрочем никой не обръщаше особено внимание. Всички гледаха само двойката и трепетно очакваха какво ще рече Цинобър, който изхърхряше от време на време по

няколко неразбрани думи, последвани всеки път от възхитеното „Ах!“ на събралото се общество.

Беше настанало времето, когато годежните пръстени трябваше да бъдат разменени. Мош Терпин влезе в кръга с табличка, на която блестяха годежните пръстени. Той се поизкашля, Цинобър се изправи колкото е възможно повече на пръсти и стигна почти до лакътя на годеницата... Всички стояха в напрегнато очакване... Но изведнъж – чуват се непознати гласове, двукрилата врата се разтваря шумно, в залата се втурва Балтазар, а с него Пулхер и Фабиан, те проникват в кръга от гости.

— Какво е това, какво искат тези чужди хора? – викат един през друг всички. Княз Барзануф изкрещява ужасен: „Метеж, бунт, караул!“, и се скрива зад паравана на камината... Мош Терпин разпознава Балтазар, който е стигнал вече до самия Цинобър, и крясва:

— Господин студиозус! Обезумяхте ли? Да не сте луд? Как си позволявате да нахълтвате тук на годежа!... Хора, гости, прислуга, изхвърлете оттук този грубиян!... Но без да му обръща каквото и да е внимание, Балтазар изважда лорнета на Проспер и насочва твърдо погледа си през стъклото му върху главата на Цинобър. Като ударен от електрически ток Цинобър извреснява пронизително като котка, така че викът му еква из цялата зала. Кандида пада на един стол в несвяст: тесният кръг на гостите се пръска на всички страни... Балтазар вижда ясно пред очите си огненочервения кичур косми, хвърля се върху Цинобър, сграбчва го. Цинобър ритва с крачка, противи се, драска, хапе...

— Дръжте го, дръжте го! – вика Балтазар. Фабиан и Пулхер стисват малкия, така че да не може да мръдне, Балтазар улавя сигурно и внимателно червените косми, отскубва ги изведнъж, спуска се към камината, хвърля ги в огъня, те лумват, чува се оглушителен гръм, всички се пробуждат като от сън... Там стои малкият Цинобър, който с мъка се е изправил на крака, пени се, ругае, заповядва веднага да се залови и хвърли в затвора дръзкия смутител на спокойствието, осмелил се да посегне на свещената личност на първия министър в държавата! Но всички се питат един друг :

— Откъде се взе това премятащо се човече? Какво иска това малко чудовище?

И когато човечето продължава да беснее, да тропа с крак и да вика: „Аз съм министър Цинобър, аз съм министър Цинобър, тигър със зелени петна с двама копчета!“, всички избухват в луд смях, заобикалят малкия, мъжете го вдигат нагоре и си го подхвърлят като топка. Копчетата на ордена отхвъркват едно след друго, той загубва шапката, шпагата, обувките си... Княз Барзануф излиза иззад паравана на камината, пристъпва сред безредно струпалите се гости. Малкият крещи :

— Княз Барзануф, ваша светлост, спасете вашия министър, вашия любимец, помощ, помощ, помощ, държавата е в опасност, тигърът със зелени петна, ох, олеле!... Князът хвърля сърдит поглед към малкия и се отправя към вратата. Мош Терпин му пресича пътя, князът го хваща, дръпва го в ъгъла и казва с пламнали от гняв очи:

— Как си позволявате да разигравате тук на вашия княз, на бащата на отечеството, такава комедия?... Вие ме каните на годежа на вашата дъщеря с моя достоен министър Цинобър, а тук вместо своя министър намирам някакъв отвратителен урод, когото сте напъхали в такива блестящи дрехи!... Господине, знаете ли, че тази шега е държавна измяна, която щях строго да накажа, ако не бяхте такъв глупак, на когото мястото е в лудницата... Аз ви снемам от поста главен директор на природните богатства и ви забранявам всякакви по-нататъшни проучвания в моята изба!... Сбогом!

И си отиде.

А Мош Терпин се хвърли разтреперан от гняв върху малкия, сграбчи го за дългата остра коса и изтича с него към прозореца.

— Сега ще те хвърля– изкрещя той,– сега ще те хвърля, безобразен, проклет уроде, задето така безсрамно ме измами и разби щастието и живота ми!

Той щеше да хвърли през отворения прозорец малкия долу на улицата, но надзирателят на зоологическата сбирка, който също присъстваше, се спусна светкавично, улови малкия и го изтръгна от ръцете на Мош Терпин.

— Стойте– каза той,– стойте, господин професоре, не посягайте на княжеската собственост. Това не е никакъв урод, това е *Mycetes Belzebub*, *Simia Belzebub*, която е побягнала от музея.

— *Simia Belzebub*, *Simia Belzebub*! – екна от всички страни сред гръмки смехове. Но щом вдигна на ръце малкия и внимателно го огледа, надзирателят се провикна с досада:

— Какво виждам? Това не е *Simia Belzebub*, а най-жалка и грозна алрауна! Пфу! Пфу!...

И захвърли малкия сред залата. Сподирен от подигравателните смехове на гостите, малкият с квичене и ръмжене изтича надолу по стълбите и оттам незабавно към къщи, без нито един от слугите му да го забележи.

Докато в залата ставаше всичко това, Балтазар се беше отделил в кабинета, където, както бе забелязал, бяха отнесли припадналата Кандида. Той се хвърли в краката ѝ, притисна ръцете ѝ към устните си, назовавайки я с най-сладки имена. Най-после тя се пробуди с дълбока въздишка и когато съгледа Балтазар, извика възхитена:

— Дойде ли, дойде ли най-после при мене, мили ми Балтазар! Ах, аз съм почти загинала от копнеж и любовна мъка! В мен непрестанно звучи песента на славея, кръвта от сърцето на ранената от нея пурпурна роза изтича!

И забравяйки всичко, всичко наоколо, тя му разказа как някакъв лош, ужасен сън я оплел, как ѝ се струвало, че някакво грозно чудовище е легнало на сърцето ѝ и тя трябвало да му отдаде любовта си, защото не можела да стори друго. Чудовището съумяло да се престори, че изглежда като Балтазар. И когато живо си представяла Балтазар, тя знаела наистина, че чудовището не е Балтазар, но необяснимо защо, струвало ѝ се, че трябва да обича чудовището именно заради самия Балтазар. Балтазар ѝ обясни доста неща дотолкова, доколкото беше възможно, без да я обърка повече. После, както е обичайно между влюбени, последваха хиляди уверения, хиляди клетви за вечна любов и вярност.

Чупейки ръце и вайкайки се, в кабинета влезе Мош Терпин, с него дойдоха Пулхер и Фабиан, които неспирно, но напразно го утешаваха.

— Не – викаше Мош Терпин, – не, аз съм напълно сразен човек!... Нито директор на природните богатства в държавата... Нито проучвания в княжеската изба... и в немилост пред княза... а смятах да стана кавалер на ордена на тигъра със зелени петна с пет копчета... Всичко отиде по дяволите! Какво ще каже негово превъзходителство достойният министър Цинобър, когато чуе, че един жалък урод, някаква *Simia Belzebub cauda prehensili* или кой знае какво, съм сметнал за него самия! О, господи, сега и неговата омраза ще се струпа върз мен!... Свърши се! Свърши се!

— Но, драги професоре– утешаваха го приятелите, – уважаеми главен директоре, разберете, че вече няма министър Цинобър! Вие съвсем не сте сгрешили, уродливото джудже благодарение на магическата си дарба, получена от феята Розабелверде, бе заблудило и вас, както и всички ни!...

Тогава Балтазар разказа от самото начало всичко, каквото се беше случило. Професорът слушаше, слушаше, докато Балтазар завърши, и тогава извика:

— Буден ли съм още? Не сънувам ли? Вещици, вълшебници, феи, магически огледала, склонности– как мога да вярвам на подобни глупости!...

— Ах, драги господин професоре – прекъсна го Фабиан, – ако бяхте поносили, макар и за малко, дреха с къси ръкави и дълъг шлейф като мене, щяхте да вярвате на всичко!

— Да – извика Мош Терпин, – да, така е, едно омагьосано чудовище ме е измамило, аз не стоя вече на краката си, а летя към тавана, Проспер Алпанус идва да ме вземе, аз заминавам, яхнал една пеперуда, аз се оставям на феята Розабелверде, на госпожица Фон Розеншон, да ме фризира и ставам министър, цар, император!...

И той се затича из стаята, като крещеше и ликуващо се провикваше, така че всички започнаха да се опасяват за разсъдъка му, докато той, напълно изтощен, се отпусна най-сетне в едно кресло. Тогава към него се приближиха Кандида и Балтазар. Те му заговориха колко дълбоко и безмерно се обичат, как не могат вече да живеят един без друг и това беше наистина тъй тъжно да се слуша, че Мош Терпин малко си поплака.

— Направете всичко каквото искате, мили деца – каза той разхълцан. – Оженете се, обичайте се, гладувайте заедно, защото аз няма да дам на Кандида нито грош зестра...

Колкото се отнасяло до гладуването, каза му Балтазар усмихнат, той се надявал да убеди господин професора, че за това не можело да става дума, тъй като неговият вуйчо Проспер Алпанус достатъчно се е погрижил за него.

— Направи това – каза професорът уморено, – направи това, мили ми синко, и то утре, защото, ако не искам да се побъркам, ако не искам да ми се пръсне главата, трябва още сега да отида и да си легна!...

И той наистина стори това веднага.

Девета глава

Затруднението на един верен камердинер. – Как старата Лиза подкладе бунт и министър Цинобър се изплъзна с бягство. – По какъв необикновен начин личният лекар на княза обясни скоропостижната смърт на Цинобър. – Как княз Барзануф скърбеше, как ядеше лук и как загубата на Цинобър остана непоправима

Колата на министър Цинобър стоя напразно почти цялата нощ пред дома на Мош Терпин. Вече неведнъж уверяваха кочияша, че негово превъзходителство отдавна е напуснал приема. Той обаче държеше на своето, че това е свършено невъзможно, тъй като негово превъзходителство не би си отишъл в дъжда и бурята пеш вкъщи. Когато най-сетне всички светлини бяха угасени и вратите заключени, кочияшът трябваше вече да потегли с празна кола, но в къщата на министъра веднага събуди камердинера и запита прибрал ли се е и по какъв начин, за Бога, се е прибрал министърът вкъщи.

— Негово превъзходителство – отговори камердинерът тихо на ухото на кочияша – пристигнаха късно през нощта, това е съвсем сигурно... сега са в леглото и спят... Но как, по какъв начин!... О, добри ми приятелю, аз ще ти разкажа всичко, но никому нито дума – иначе съм загубен: ако негово превъзходителство научат, че аз съм бил в тъмния коридор, със службата ми е свършено, защото негово превъзходителство са дребни на ръст, но много лесно кипват, побесняват веднага и в гнева си съвсем се забравят. Вчера беше, когато подгониха с гола сабя една гнусна мишка, която си беше позволила да претича през спалнята на негово превъзходителство – те цялата я накълцаха... Та така!... Снощи в тъмнината слагам аз наметката си и тъкмо искам тихичко да се измъкна до кръчмичката насреща за една игра на табла, изведнъж чувам, че някой се тътри по стълбата нагоре към мене, изтичва в тъмния коридор между краката ми, строполява се на пода, надава пронизителен котешки вресък и грухти,

както... о, господи, коларю, да не се изпуснеш да кажеш нещо, човече, загубен съм, ела по-близо– грухти, както негова милост нашето превъзходителство грухти, когато готвачът е прегорил телешкия бут или иначе нещо в държавата не е в ред.

Последните думи камердинерът прошепна с ръка до устните на ухото на кочияша. Кочияшът се дръпна назад, лицето му изрази съмнение, той извика:

— Възможно ли е?

— Да – продължи камердинерът, – това беше без съмнение нашето превъзходителство, той претича между краката ми. Чух много добре как се блъскаше в столовете по стайте, как отваряше една след друга вратите, докато стигна до спалнята. Не посмях да тръгна след него, но като минаха няколко часа, промъкнах се до вратата на спалнята и се ослушах. Вътре милото превъзходителство си хъркаше по същия начин, по каквото обикновено хърка, когато ще става нещо голямо... Коларю, на небето и по земята има много повече неща, отколкото нашите знания си въобразяват, това чух да го казва в театъра един нажален, облечен целият в черно принц, който много се боеше от друг един, покрит от горе до долу със сива мукава, човек... Коларю, нещо изумително трябва да се е случило вчера, то е накарало негово превъзходителство да се върне бързо къщи. Князът е бил у професора, той може да се е изказал за едно или друго – за някоя хубавичка реформа, да речем – и тогава министърът веднага е напуснал годежа, върнал се е и е започнал да работи за благото на управлението... Аз го разбрах веднага по хъркането. Да, голямо, решително нещо се готви да стане!... О, коларю, дали рано или късно няма пак да си пуснем косата на плитки отзад! Но да отидем, драги приятелю, горе и да послушаме като верни слуги на вратата на спалнята дали негово превъзходителство почиват още в леглото и дълбоко обработват мислите си. Двамата, камердинерът и кочияшът, отидоха на пръсти при вратата на спалнята и се ослушаха. Цинобър хъркаше, издаваше звуци на орган, свиркаше в различни тоналности. Слугите стояха обзети от нямо страхопочитание. Дълбоко трогнат, камердинерът каза :

— Голям човек е негова милост, нашият господин министър!...

Още рано на другата сутрин долу, в къщата на министъра, се вдигна голям шум... Една стара селянка с отдавна избеляла, жалка празнична носия се беше вмъкнала вътре и сега се препираше с портиера да я отведе веднага при синчето й, при малкия Цахес. Портиерът я вразумяваше, че тук, в къщата, живее негово превъзходителство господин министър Фон Цинобър, кавалер на тигъра със зелени петна и с двайсет копчета, и че никой от прислугата не се казва малкия Цахес, нито има такъв прякор. Тогава жената бясно се разкрещя, че тъкмо господин министърът Цинобър с двайсетте копчета бил нейният син, малкият Цахес. На крясъците на жената и гръмките ругатни на портиера се бяха стекли всички от къщата и врявата ставаше все по-страшна и по-страшна. Когато камердинерът слезе, за да разгони хората, които така безсрамно смущаваха утринната почивка на негово превъзходителство, току-що бяха изхвърлили навън жената, която всички смятаха за луда.

Жената седна върху каменните стъпала на отсрещната къща и се разрида и завайка, че лошите хора оттатък не искали да я пуснат при милия й син, при малкия Цахес, който е станал сега министър. Малко по малко около нея се събра голяма тълпа, на която тя все повтаряше, че министър Цинобър не е никой друг, а нейният син, който в детството си се бил наричал малкия Цахес, така че хората накрая не знаеха вече да смятат ли жената за луда, или трябва все пак да допуснат, че зад всичко това има някаква истина.

Жената не откъсваше очи от прозорците на Цинобър. Изведнъж тя високо се разсмя, плесна с ръце и извика ликуващо :

— Ето го, там е моето човеченце, моето малко дяволче, добро утро, малкия ми Цахес!

Хората погледнаха нагоре и когато съгледаха на прозореца малкия Цахес с аленочервени бродирани дрехи и лента на тигъра със зелени петна, която висеше до пода, така че през голямото стъкло се виждаше ясно цялата му фигура, всички неудържимо се разсмяха, зашумяха и се развикаха:

— Малкият Цахес, малкият Цахес! Ха, вижте го този малък изконтен павиан, този невъзможен урод, това алраунче, малкия Цахес, малкия Цахес! Портиерът, всички слуги на Цинобър изтичаха навън, за да видят на какво така без мярка се смее и крещи народът. Но щом съгледаха своя господар, те още по-неудържимо и от народа се разсмяха и развикаха :

— Малкият Цахес, малкият Цахес, уродчето, дребосъчето!... Министърът сякаш едва сега забеляза, че лудешкият шум на улицата се отнася не до някой друг, а до него. Той гневно разтвори прозореца: хвърли яростен поглед надолу, разкрещя се, побесня, заподскача чудато от яд, заплашваше с караул, с полиция, със затвор, със заточение...

Но колкото повече негово превъзходителство беснееше, толкова по-страшна ставаше безредицата, толкова по-силен смехът, към нещастния министър полетяха камъни, гнили плодове, зеленчуци— каквото попадеше на хората подръка...

— Боже Господи!— извика камердинерът ужасен.— От прозореца на негово превъзходителство погледна някакво малко отвратително страшилище, какво е това, как се е озовал този малък вешер в стаята?

И той изтича нагоре по стълбите, но както и преди намери спалнята на министъра заключена. Той се осмели тихо да похлопа... Никакъв отговор!... Между това, кой знае как, из народа се разнесе мътва, че смешното малко страшилище там горе бил наистина малкият Цахес, който си присвоил гордото име Цинобър и чрез всевъзможни срамни лъжи и измами успял да се издигне до министър. Гласовете ставаха все по-раздразнени и по-раздразнени.

— Долу, долу малкият изверг, отупайте прахта от министерската дреха на малкия Цахес, затворете го в кафез, показвайте го срещу пари по панаирите, облепете го с варак и го дайте за играчка на децата! Да се качим горе, да се качим горе!

И народът шурмува къщата.

Камердинерът чупеше отчаяно ръце.

— Метеж, бунт, ваше превъзходителство, отключете, спасявайте се! – викаше той. Но— никакъв отговор, дочу се само някакво тихо стенание. Входните врати бяха разбити, народът затрополи с диви смехове нагоре по стълбите.

— Друг изход няма!— каза камердинерът, засили се и налетя срещу вратата на спалнята, така че тя с дрънчене изскочи от пантите... Но в стаята не се виждаше никакво превъзходителство, никакъв Цинобър!...

— Ваше превъзходителство, ваша милост, не чувате ли бунта? Ваше превъзходителство, къде сте се... Господи, прости ми греха, къде благоволявате да бъдете!

Така викаше камердинерът в крайно отчаяние и тичаше из стаята. Но никакъв отговор, никакъв звук, от мраморните стени се отзоваваше само насмешливо ехо. Безследно, беззвучно Цинобър беше изчезнал.

Навън беше станало по-тихо, камердинерът дочу дълбокия звучен глас на някаква жена, която говореше на народа, и когато погледна от прозореца, видя, че хората, мърморейки нещо помежду си, малко по малко напускаха къщата, но погледите им, насочени към прозорците, не бяха много успокоителни.

— Бунтът, изглежда, се размина— си каза камердинерът,— сега негово превъзходителство ще изскочи сигурно от някой скришен ъгъл. Той се върна в спалнята, допускайки, че в края на краищата министърът все пак ще бъде там. Като оглеждаше всичко наоколо, той забеляза, че от един хубав сребърен съд с дръжка, който стоеше винаги до тоалетната, защото министърът особено го ценеше като скъп подарък от княза— стърчаха две малки тънки крачета.

— Господи!— извика ужасен камердинерът. — Господи! Ако очите не ме лъжат, това там са крачката на негово превъзходителство господин министъра Цинобър, милостивия мой господар!

Той пристъпи по-наблизо, погледна разтреперан от ужас в гърнето и извика:

— Ваше превъзходителство, ваше превъзходителство, какво правите, за Бога, тук вътре!...

Но тъй като Цинобър не отговаряше, камердинерът схвана опасността, в която превъзходителството се намираше, и разбра, че е време да се остави всякакво уважение настрана. Той хвана Цинобър за краката и го измъкна от гърнето!... Ах, мъртво, мъртво беше вече малкото превъзходителство! Камердинерът избухна в гръмки ридания. Слугите, кочияшът дотичаха, веднага пратиха за личния лекар на княза. Междувременно камердинерът изсуши с чисти кърпи своя клет, нещастен господар, положи го на леглото, покри го с копринени възглавници, така че остана да се вижда само малкото съсухрено лице.

В стаята влезе госпожица Фон Розеншон. Тя беше успокоила, Бог знае как, народа. Сега тя пристъпи към бездиханния Цинобър, след нея дойде старата Лиза, родната майка на малкия Цахес. Цинобър изглеждаше всъщност по-хубав в смъртта си, отколкото когато и да било през целия си живот. Малките му очички бяха затворени, нослето съвсем бледо, устните незабележимо отпуснати в нежна усмивка, но най-главното, тъмнокафявата коса пак падаше на прекрасни къдрици назад. Госпожицата поглади главата на малкия и в същия миг там матово заблестя един червеникав кичур коса.

— О — извика госпожицата с радостен блясък в очите, — о, Проспер Алпанус, велики учителю, ти съдържаш думата си!... Изкупено е неговото проклятие и заедно с това и неговият позор!

— Ах— каза и старата Лиза,— ах, Господи, та това не е моят малък Цахес, толкова хубав никога не е изглеждал. Напразно съм била значи път до града, много зле ме посъветвахте вие, уважаема госпожице!

— Не роптай, старо— отвърна госпожицата,— ако беше следвала точно съвета ми и не беше влязла насила тук преди мене, всичко щеше да се нареди по-добре за теб... Повтарям ти: малкият, който лежи мъртъв на леглото, е наистина, извън всяко съмнение, твоят син, малкият Цахес!

— Тогава— извика старата и очите ѝ светнаха,— тогава, ако негово превъзходителство тук е моето дете, аз трябва да наследя всички хубави неща, които стоят наоколо, цялата къща с всичко, което е в нея?

— Не — каза госпожицата,— това вече не може да стане, ти пропусна подходящия момент да спечелиш пари и имот. Аз още навремето ти го казах, на тебе не ти е отредено да бъдеш богата.

— Тогава може ли — каза жената и сълзи бликнаха от очите ѝ,— може ли да взема моето бедно малко човече в престилката си и да го отнеса вкъщи? Нашият господин пастор има толкова хубави препарирани птички и катерички, той ще поръча да ми препарират и моя мъничък Цахес, за да си го сложа за спомен на шкафа, така както си е, с червени дрехи, широка лента и голяма звезда на гърдите?

— Това пък— каза госпожицата почти разсърдена, — това пък е съвсем глупава мисъл, то вече е съвсем, съвсем невъзможно!...

Тогава жената се разрида, започна да се оплаква, да се вайка:

— Каква ми е ползата— каза тя,— че моят малък Цахес е стигнал до висок чин, до голямо богатство?... Ако си беше останал при мене, щях да си го гледам в моята сиромашия и той нямаше да падне в онова проклето сребърно гърне, щеше да си живее и аз бих видяла може би радост и добри дни покрай него. Щях да си го нося в коша за дърва, хората щяха да изпитват жалост към мене и щяха да ми подхвърлят по някоя и друга парица, а сега...

В предната зала се чуха стъпки, госпожицата изпъди старата навън, като й нареди да я чака долу пред вратата, на тръгване тя щяла да й посочи сигурно средство, за да се отърве веднъж завинаги от своите неволи и сиромашия.

После Розабелверде се приближи още веднъж до малкия и с мек, треперещ от дълбока жалост глас каза :

— Клети Цахес, нещастно заварениче на природата! Желаех да ти сторя добро!... Може би беше глупост да вярвам, че като ти давам външно хубава дарба, тя ще те озари и вътрешно и ще събуди у тебе глас, който да ти каже: „Ти не си този, за когото хората те смятат, но старай се да се изравниш с това, на чиито криле ти, сакатият, безкрилият, се издигаш!” Но никакъв вътрешен глас не се пробуди у тебе. Твоят ленив, отпуснат дух не можа да се издигне, ти не се отказа от своята глупост, грубост, невъзпитаност... Ах, да беше нещо по-дребно, да беше останал едно недодялано хлапе, нямаше да те постигне тази позорна смърт!... Проспер Алпанус се е погрижил да те смятат сега, след смъртта ти, пак за онова, за което благодарение на моята сила ти минаваше. Ако те срещна пак някога като мъничко бръмбарче, като пъргава мишка или ловка катеричка, ще се радвам!... Почивай в мир, малки Цахес!... Когато Розабелверде излизаше, в стаята влезе личният лекар на княза, придружен от камердинера.

— Господи – извика лекарят, когато съгледа мъртвия Цинобър и се убеди, че всички средства да бъде възвърнат към живот ще бъдат напразни,— Господи, как е могло да стане това, господин домакин?

— Ах, драги господин докторе – отговори камердинерът, – бунтът или революцията, все едно как ще го наречете, беснееше страшно навън в предната зала. Негово превъзходителство, загрижени за своя ценен живот, са искали навярно да побегнат в тоалетната, подхлъзнали са се и...

— Така – каза тържествено и развълнувано докторът, – така, от страх да не умре той действително е умрял!

Вратата се разтвори и в стаята се втурна княз Барзануф с бледо лице, зад него – седем още по-бледи камерхери.

— Вярно ли е, вярно ли е?– извика князът, но щом съгледа трупа на малкия, отскочи назад и с очи, отправени към небето, продума, разтреперан от дълбока болка:— О, Цинобър!

И седемте камерхери извикаха след княза:

— О, Цинобър! – и като него извадиха кърпички и ги задържаха пред очите си.

— Каква загуба – заговори след минутно безмълвно ридание князът,— каква непоправима загуба за държавата!... Къде да намерим сега човек, който да носи с такова достойнство ордена на тигъра със зелени петна с двайсет копчета като моя Цинобър!... Лекарю, и вие можахте да оставите този човек да умре!... Кажете как е станало това, как е могло да се случи, каква е била причината, от какво умря този прекрасен човек?...

Придворният лекар прегледа малкия най-грижливо, попипа някои места, където по-рано беше имало пулс, прекара длан по главата, изкашля се и започна :

— Милостиви мой господарю! Ако се задоволя да плувам по повърхността, бих могъл да кажа, че министърът е умрял от пълна липса на дишане, тази липса е била предизвикана от невъзможност да си поема дъх, а тази невъзможност от своя страна е била причинена от известен елемент, от известна течност или, казано на латински, от humor, в който министърът е попаднал. Бих могъл да кажа, че по този начин министърът е умрял от хумористична смърт, но да ме пази Бог от подобно плитко схващане, от подобно желание да обяснявам от низше физическо гледище нещо, за което естествената и безспорна причина трябва да се търси само в чисто психичната област... Милостиви княже, човек трябва да бъде искрен в думите си!... Първия зародиш на смъртта си министърът е получил чрез ордена със зелени петна с двайсет копчета!

— Как – извика князът, като изгледа с пламнали от гняв очи личния си лекар, – как, знаете ли какво говорите? Орденът на тигъра със зелени петна с двайсет копчета, който покойният носеше с такова достойнство, да е причина за неговата смърт?... Докажете ми го или... Господа камерхери, какво ще кажете за това?

— Той трябва да го докаже, трябва да го докаже, или... – извикаха седемте бледни камерхери.

Тогава придворният лекар продължи:

— Мой добри, милостиви господарю, аз ще го докажа, следователно никакво „или“! Работата стои така. Тежкият знак на лентата, особено копчетата на гърба, са се отразявали неблагоприятно върху ганглиите на гръбначния стълб. Същевременно орденската звезда е упражнявала натиск върху онзи възлест, нишковиден орган между триножието и горната артерия на коремното було, който наричаме слънчев възел и който преобладава в лабиринта от нервни сплитания. Този преобладаващ орган е разнообразно свързан с церебралната система и много естествено е, че всяко прекомерно дразнене на ганглиите се отразява вредно и на нея. Но не е ли несмушаваното ръководство от страна на церебралната система първото условие за съзнанието, за личността като израз на най-съвършеното единение на целокупния организъм в една фокусна точка? Не е ли жизненият процес дейност на двете сфери в ганглиите и в церебралната система? Следователно дразнене е смущавало функциите на психичния организъм. Най-напред са се появили мрачни идеи за непризнавано самопожертване за благо на държавата чрез болезненото носене на ордена и пр., но положението е ставало все по-опасно, докато пълната дисхармония между ганглиите и церебралната система е докарала и пълното изчезване на съзнанието, пълното загубване на личността. Това състояние ние определяме с думата смърт! ... Да, милостиви господарю! Министърът е бил вече загубил своята личност, бил е вече напълно мъртъв, преди още да падне в онзи фатален за него съд... Така че неговата смърт е имала не физическа, а неизмеримо по-дълбока психическа причина.

— Лекарю – каза князът сърдито, – вие ми дрънкате вече половин час и да бъда проклет, ако разбрах една сричка от всичко това. Какво искате да кажете с тия ваши физически и психически приказки?

— Физическото начало – взе отново думата лекарят – е условие за чисто вегетативния живот, докато психическото обуславя човешкия организъм, който само в духа, в силата на мисълта намира своя импулс за съществуване.

— Все още – извика вече крайно ядосан князът, – все още не ви разбирам, неясни човече!

— Искам да кажа, ваша светлост, че физическото начало се отнася само до чисто вегетативния, без всякаква мисъл, живот, какъвто имаме при растенията. Психическото

обаче е свързано със силата на мисълта. Тъй като мисълта преобладава в човешкия организъм, лекарят трябва да започва винаги от нея, от духа, и да гледа на тялото като на васал на духа, а този васал трябва да се подчинява, щом господарят му иска това.

— Хо-хо, лекарю, я ги оставете тия! – извика князът. – Вие ми лекувайте тялото и оставете духа ми на мира, духът ми никога не ми е създавал никакви неудобства. Изобщо, лекарю, вие сте един объркан човек и ако не бях тук при тялото на покойния ми министър и не бях така развълнуван, знаех аз какво да направя... Е, господа камерхери! Да пролеем тук още няколко сълзи на смъртния одър на покойника и след това да отидем да обядваме.

Князът подържа кърпичката пред очите си и се поразхълца, същото сториха и камерхерите и после всички си тръгнаха.

Долу, пред вратата, стоеше старата Лиза и държеше няколко чудесни златожълти плитки лук, каквито рядко можеха да се видят. Погледът на княза попадна случайно на тези глави лук. Той се спря, мъката по лицето му изчезна, той се усмихна снизходително и благосклонно й каза:

— През целия си живот не съм виждал такъв хубав лук, той трябва да е чудно вкусен. Продаваш ли стоката, мила жено?

— О, да – отговори Лиза с дълбок реверанс, – о, да, ваша светлост, от продажбата на лук аз се прехранвам оскъдно, доколкото мога!... Лукът ми е сладък като мед, бихте ли го опитали, милостиви господарю?

И тя подаде една плитка най-едър блестящ лук на княза. Той я пое, усмихна се, помлясна и извика :

— Господа камерхери, подайте ми някое джобно ножче.

Като получи ножче, князът обели чистичко една глава и вкуси малко от сърцевината.

— Какъв вкус, каква сладост, каква сила, какъв огън! – извика той с блеснали от възхищение очи. – И при това сякаш видях пред себе си покойния Цинобър, той ми кимна и ми прошепна: „Купете, яжте този лук, княже, благо то на държавата го изисква!”

Князът сложи в ръката на старата Лиза няколко жълтици и камерхерите трябваше да напъхат в джобовете си всичките плитки лук. Нещо повече: той нареди за в бъдеще единствено Лиза да доставя лук за княжеските закуски. Така, без да стане богата, майката на малкия Цахес се отърва от лишенията и сиромашията и нямаше никакво съмнение, че тук ѝ помогна някакво вълшебство на добрата фея Розабелверде. Погребението на министър Цинобър беше едно от най-разкошните, виждани някога в Керепес. Князът, всички кавалери на тигъра със зелени петна следваха тялото в дълбок траур. Всички камбани биеха, дори двете мортири, които князът с немалко разноски беше доставил за пускане на ракети при фойерверките, дори и те изгърмяха няколко пъти. Гражданите, народът – всичко плачеше и се вайкаше, че държавата е загубила най-добрата си опора и че сигурно никога вече на кормилото на управлението не ще застане човек с такъв дълбок ум, с такова душевно величие, с такава благодост като Цинобър.

И загубата наистина остана непоправима, защото никога след това не се намери министър, на когото орденът на тигъра със зелените петна с двайсет копчета да приляга така добре, както на покойния незабравим Цинобър.

Последна глава

Печални молби на автора. – Как професор Мош Терпин се успокои и Кандида не можеше вече никога да бъде ядосана. – Как един златен бръмбар бръмна нещо на

ухото на доктор Проспер Алпанус, как той се сбогува, а Балтазар започна щастлив брачен живот

Вече е време за този, който пише за теб тези страници, драги читателю, да се раздели с тебе, но той е обзет от известна тъга и опасения... Още много-много неща знаеше той за чудните дела на малкия Цинобър и би ги разказал с истинско удоволствие, както разказа досега и тази история, за която нещо непреодолимо у него го бе подтикнало. Но хвърляйки поглед назад към всички събития, изложени дотук вече в девет глави, той почувства, че те съдържат толкова странни, налудничави, противоречащи на здравия разум неща, че ако злоупотреби с твоята снизходителност, драги читателю, и натрупа още случки от подобен род, той вече рискува да навреди на разбирателството си с теб. Така че с оная тъга, с онези опасения, които свиха сърцето му, когато написа думите „последна глава”, той те моли да имаш добрината да разгледаш, дори да се сближиш в съвсем весело, непринудено, настроение със странните образи, които авторът дължи на внушенията на призрачния дух, наречен Фантазус, на чиято причудлива, капризна природа като че ли прекалено много се бе доверил... Затова не се сърди и на двамата – на автора и на този капризен дух! Ако ти, драги читателю, си се усмихвал понякога при четенето, ти си бил в това настроение, в което пишеш тези страници е желал, и тогава, така поне мисли той, ще приемеш и доста неща за добри...

Всъщност с трагичната смърт на малкия Цинобър историята можеше да завърши. И все пак не е ли по-добре, ако накрая вместо с едно печално погребение завършим с една щастлива сватба?

Професор Мош Терпин беше иначе просветен, познаващ живота човек, който според мъдрата поговорка *Nil admirari****** от много-много години на нищо в света вече не се учудваше. Сега обаче, противно на цялата своя мъдрост, той живееше в непрекъснато изумление, така че накрая се оплакваше, че вече не знаел дали наистина е професор Мош Терпин, който доскоро е управлявал природните работи в държавата, и дали наистина ходи още нагоре с главата и надолу с безценните си крака.

Най-напред той се учуди, когато Балтазар му представи доктор Проспер Алпанус като свой вуйчо и докторът му показа документа за дарение, по силата на който Балтазар ставаше притежател на намиращата се на един час път от Керепес вила заедно с всички прилежащи гори, ниви и ливади. Още повече се учуди, когато, не вярвайки просто на очите си, видя, че в инвентара фигурират ценни уреди, дори кюлчета от злато и сребро, чиято стойност далеч надвишава княжеското съкровище. Подир това се учуди, когато погледна през Балтазаровия лорнет разкошния ковчег на Цинобър и изведнъж му се стори, че никога не е имало министър Цинобър, а само едно малко недодялано, невъзпитано джудже, което хората погрешно бяха вземали за умен, мъдър министър Цинобър.

Но удивлението на Мош Терпин надмина всякакви граници, когато Проспер Алпанус го разведе из вилата и му показа библиотеката и други много необикновени неща и дори му направи няколко очарователни експеримента със странни растения и животни.

У професора възникна мисълта, че с цялото си изследване на природата той все още е едно нищо и че се е намирал сред един прекрасен, разнообразен свят, затворен като в яйце. Тази мисъл толкова го безпокоеше, че накрая той започна да се вайка и да плаче като дете. Тогава Балтазар го въведе в просторната изба, където лъщяха бъчви и блещукаха бутилки. Балтазар му каза, че тук ще може да прави по-добри проучвания, отколкото в княжеската изба, а в хубавия парк ще има достатъчно възможности за изследване на природата.

Това веднага успокои професора.

Сватбата на Балтазар беше отпразнувана във вилата. Той, приятелите – Фабиан и Пулхер– и всички останали бяха изненадани от изключителната красота, от вълшебния чар, излъчван от облеклото на Кандида и от цялото ѝ същество. Действително тя беше обгърната от някакво вълшебство, защото феята Розабелверде, забравяйки всякаква враждебност, присъстваше на сватбата под образа на госпожица Фон Розеншон и тя сама беше облякла младоженката и я бе украсила с чудно хубави рози. А знаем много добре, че облеклото стои винаги отлично, когато една фея се е заела с него. Освен това Розабелверде беше подарила на милата Кандида една разкошна блестяща огърлица, която проявяваше такова магическо действие, че щом Кандида я сложеше на шията си, никога не се ядосваше за дреболии, за една лошо завързана панделка, за несполучлива украса на косата, за някое петно на долните дрехи или за каквото и да е от този род. Това качество, което огърлицата ѝ придаваше, се отразяваше особено чаровно и ведро на цялото ѝ лице.

Младоженците бяха на върха на щастието и блаженството и все пак– тъй чудно действаше тайното мъдро вълшебство на Алпанус– те не забравяха с погледи и топли думи сърдечните си приятели, събрани около тях. Проспер Алпанус и Розабелверде се грижеха да придадат с прекрасни чудеса колкото е възможно по-голям блясък на сватбеното тържество. Отвсякъде, от дървета и храсти, звучаха сладостни звуци на любов, докато от земята излизаха блестящи трапези, отрупани с чудни ястия и кристални бутилки, от които струеше най-благородното вино, разливащо животворна топлина по жилите на гостите.

Нощта беше настъпила. Пламтящи дъги се извиха над целия парк, блестящи птички и насекоми се разлетяха по всички посоки, трепкаха с крилца и ръсеха милиони искрици, които във всевъзможни съчетания образуваха най-разнообразни фигури. Всичко пърхаше и танцуваше из въздуха, за да изчезне накрая в гъсталака. И тогава музиката на гората звучеше по-силно, а нощният вятър галещо нашепваше тайнствени слова и разнасяше сладостни аромати.

Балтазар, Кандида, приятелите виждаха във всичко това могъщото вълшебство на Алпанус, но Мош Терпин, вече полуопиянен, се смееше високо и говореше, че зад тия чудеса се крие не някой друг, а онзи голям дявол, декораторът на операта, който устройва фойерверките на княза.

Прозвуча рязко звънтене. Един блестящ златен бръмбар долетя от висините, кацна на рамото на Проспер Алпанус и му избръмча, изглежда, нещо тихо на ухото. Проспер стана от мястото си и каза сериозно и тържествено :

— Мой драги Балтазар, мила Кандида, приятели! Време е вече – Лотос ме вика, аз трябва да замина...

След това се приближи до младоженците и им поговори. И двамата, Балтазар и Кандида, бяха много трогнати: изглежда, Проспер им даваше различни добри напътствия, той прегърна горещо и двамата. После се обърна към госпожица Фон Розеншон и заговори все така тихо и с нея– по всяка вероятност тя му предаваше заръки по работите на феите и вълшебниците, които той на драго сърце прие.

Междувременно една малка кристална каляска, теглена от две бляскави водни кончета и управлявана от сребърния фазан, се приземи от въздуха.

— Сбогом, прощавайте, прощавайте!– извика Проспер Алпанус и като се качи в каляската, излетя над пламтящите дъги, докато колата му започна да изглежда постепенно като малка светла звезда, която се скри най-после в облаците.

— Хубаво балонче– промърмори Мош Терпин и надвит от силата на виното, потъна в дълбок сън.

А Балтазар, помнейки добрите поуки на Проспер Алпанус, използвайки умно притежанието на чудесната вила, стана наистина добър поет и тъй като и останалите качества на тази вила, които Проспер беше възхвалил във връзка с бъдещия му живот с хубавата Кандида, се потвърдиха, а самата Кандида никога не сваляше от шията си хубавата огърлица, която госпожица Фон Розеншон ѝ подари на сватбата, то много естествено беше, че Балтазар в пълно упоение и блаженство се радваше на най-щастливия брак, който един поет можеше да има някога с красива млада жена... Така и приказката за малкия Цахес, наречен Цинобър, можа да има един наистина щастлив край.

Бележки

* Според народното поверие – магически корен, наподобяващ по форма човешкото тяло. – Б. прев.

** Филистер, освен еснаф значи на немски и филистимлянин. – Б. прев.

*** Благодаря (лат.). – Б. прев.

**** Драги (фр.). – Б. прев.

***** Управител на конюшня (нем.). – Б. прев.

***** Корен, по формата си напомним човек, оттук таласъмоподобно същество. – Б. прев.

***** Гърбав (фр.). – Б. прев.

***** Мицетес Белцебуб – Маймуна Белцебуб на Линей – черна, брадата, с кафява задница и остра опашка (лат.). – Б. прев.

***** На нищо не се чуди (лат.). – Б. прев.

III. 1. Редактиране от дипломанта на постъпилите от студентите на УниБИТ за Кръгла маса „HOFFMANNIANA” анотации на приказката

Ася Благоева

Заменянето на истината с лъжа, присвояването на чужди заслуги, податливостта на користни цели, тесногърдието и завистта все повече доближават ограничения човек до образа на ограничения Цахес, наречен Цинобър. Но Хофман ни напомня: „външното не озарява вътрешното”.

3471

Десислава Кемилева

След което магията е развалена: всички виждат кой всъщност ги е управлявал и се вдигат на бунт. Накрая Цинобър умира „от страх да не умре”.

3472

Петя Тодорова

Един свят в алегии или разкази за пътя на божествената искра, която променя всеки злодей в прекрасен принц и пренася вълшебството в реалността, което всеки ден твори чудеса, създавайки митове и легенди за утрешния ден.

3473

Вилиана Герова

Виждаме през погледа на една приказка: какво не трябва да допускаме да ни се случва в реалността. Хофман се присмива над лъжливите държавници и ни показва величието на борбата за правдата и любовта.

3474

Иван Посталков

Ако сме готови да заменим истината с лъжа от егоистични подбуди, ако не сме чужди на тенденцията да приписваме заслуги на други хора на себе си, ако най-накрая ние сме водени в живота не от смели и свободни идеи, а от тесногръд конформизъм, рано или късно ще поставим на пиедестал малките „Цахес по прякор Цинобер”.

3475

Евелина Спасова

Макар и че злият герой да има на своя страна не само магия, но и цялото заблудено общество, авторът ни поучава, че винаги ще има някой, който ще прозре достатъчно дълбоко за да може да победи неправдата.

3476

Петя Дочева

Авторът съчетава приказка и реалност, като по този начин нарушава чистотата на приказния жанр. В творбата са отразени проблеми, свързани не само с естетиката и миросгледа на романтизма, но и със съвременната реалност. Авторът превръща прецизното си перо в оръжие срещу глупостта, суетата и несправедливостта, които са толкова много в нашия свят.

3477

Георги Боянов

Рано или късно се вижда всеки от какво тесто е замесен. Хофман ни показва, че понякога не трябва да съдим хората по външността им, защото Цахес е бил красив, но с помоща на магия. И когато е показал истинската си същност пред хората, вместо те да го погубят, заради лъжите си – той сам се унищожава.

3478

Георги Найчев

Светът на Хофман е специален художествен космос, създаден от могъщата фантазия на творец. Почти винаги в центъра на вниманието му е конфронтацията между двата свята – романтичния и обикновения, илюзорния и реалния. Според определението на писателя „Малкият Цахес, по прякор Зинобер” е „приказка за реалното”, в която той представя собствената си философска визия за смисъла на човешкия живот.

3479

Десислава Петкова

Хофман ми хареса, защото – колкото и да е тежка историята, – неговият свят ми вдъхва енергия и ми въздейства положително. Неговият разказ е пример за много хора, борещи се като Балтазар за справедливостта.
3480

Симеон Русчев

В приказката за малкия Цахес, както и в другите си творби, писателят създава полуреалност – наполовина митичен свят, в който фантастичният образ не съществува някъде извън реалността, а е другата страна на нашата реалност. Е. Т. А Хофман използва мотива на магията, за да демонстрира по-ярко и ясно какво представлява реалността
3481

Катрин Тошкова

Целта на твореца е да представи портрет на общество, огледало на който е злополучното бебе Цахес. Колкото и да се прикрива една същност с различни методи, истината винаги възтържествува. Дори магията не е по-силна от любовта на един млад мъж. Урокът, който във времето е доказан многократно, ни е показан от Хофман. Това е силата онази чистата, която ни прави добри и идва от любовта. Да обичаш някого и да го притежаваш – виждаме, че са две различни неща.
3482

III. 2. ИЗВОДИ по III. Глава

III. 2. 1. Приказката на Е. Т. А. Хофман „МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР” може да бъде определена като фокус на цялото творчество на писателя, емблематизирайки го в особено висока степен;

III. 2. 2. Чрез образната метафорика приказката на Е. Т. А. Хофман изгражда универсален социален модел, в който писателят посочва едновременно и истинността и справедливостта като морално-етични норми за нормалното здраво – в човешки смисъл – общество, и лъжата като корен на всяко зло;

III. 2. 3. Редактираният от дипломанта блок от анотации, разработени от студентите на УниБИТ върху разглежданата приказка, показва непримиримото отношение на съвременния читател на Е. Т. А. Хофман към разобличаваните от него заблуди на обществото, с

които писателят и днес продължава да ни поучава, че прозирането на истината е победа над неправдата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Е-БИБЛИОТЕКА „HOFFMANNIANA” е поднесена чрез ***настоящата*** дипломна работа във вид на структуриране на библиографско изразение и основа на пълнотекстова база от данни на творчеството на Ернст Теодор Амадеус Хофман.

В *е-библиотеката* са композирани в семиологично моделирано цяло:

- биографичната скица на Е. Т. А. Хофман, която показва един удивително сложно изтъкан личен житейски път на съдбата на твореца, който формира в него изострено възприятие на социалното заменяне на истината с лъжа, на безнравственото присвояване на чужди заслуги, което той осмисля и осъжда като явна корист;

- линията на творчеството на писателя, позиционираща приказката ***„МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР”*** като хипертекст за социалното тесногърдие и за завистта, които

кристализират в образа на Цахес, наречен Цинобър, при което Е. Т. А. Хофман бичува лъжливостта на обществото, провъзгласявайки максимата: „*външното не озарява вътрешното*”;

- образната метафорика на приказката на Е. Т. А. Хофман изгражда универсален социален модел, в който писателят посочва истинността и справедливостта като морално-етични норми за нормалното здраво – в човешки смисъл – общество и разкрива лъжата като корен на всяко зло;

- сравнителното изучаване на битувашите в *e*-пространството 87 книги и 1 дисертационен труд по творчеството на Е. Т. А. Хофман, вторично-документално моделирани в 13 *e*-каталога на библиотеки в България, което разкрива свод от 88 *названия*, е ефективно да се систематизира в библиографска база по следните раздели: II. 1. 1. Събрани и избрани произведения на Е. Т. А. Хофман; II. 1. 1. 1. Събрани съчинения на немски език; II. 1. 1. 1. Избрани произведения на български език; II. 1. 2. Книги на Е. Т. А. Хофман: II. 1. 2. 1. ... на немски език; II. 1. 2. 2. ... на френски език; II. 1. 2. 3. ... на български език; II. 1. 2. 4. ... на руски език; II. 1. 3. Сборници, в които са включени произведения на Е. Т. А. Хофман: II. 1. 3. 1. ... на немски език; II. 1. 3. 2. ... на български език; II. 2. Произведения на Е. Т. А. Хофман, публикувани на български език в сборници, периодични и продължаващи издания; II. 3. Адаптации на произведения на Е. Т. А. Хофман, публикувани на български език във вид на самостоятелни издания; II. 4. Публикации за Е. Т. А. Хофман: II. 4. 1. Книги: II. 4. 1. 1. ... на немски език; II. 4. 1. 2. ... на български език; II. 4. 2. Студии и статии в сборници, периодични и продължаващи издания: II. 4. 2. 1. ... на немски език; II. 4. 2. 1. ... български език; II. 5. Дисертации за Е. Т. А. Хофман.

Приказният шедьовър на Е. Т. А. Хофман „*МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР*” може да бъде определен като фокус на цялото творчество на писателя, емблематизирайки го в особено висока нравствено-етична степен, и емблематизирайки самата *e*-библиотека „HOFFMANNIANA”, изградена изцяло на *библиотечен* признак, опирайки се на известното определение на Я. Л. Шрайберг за определението на понятието „Електронна библиотека”, защитено в трудовете на А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг и др. (*Вж:* Земсков, А. И. и др. *Електронная информация и электронные ресурсы : Публикации и документы, фонды и библиотеки / А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг ; Под*

ред. на Л. А. Казанченковой. – Москва : ФАИР, 2007. – 528 с. : с ил. – (Специальный издательский проект для библиотек): **Електронната библиотека е съвкупност от електронни ресурси, организирани в електронна форма по библиотечен принцип (или по специален начин, нямащи отношение към библиотеката в традиционното разбиране на това понятие), т.е. на базата на известните правила и технологии на традиционното библиотекознание, включвайки комплектуването, обработката, систематизацията, предметизацията, съхранението и другите процеси и технологии, в това число – и създаване на каталог и справочно-информационен апарат.**

Настоящата дипломна работа чрез равнището на редактирания от дипломанта блок от анотации, разработени от студентите на УниБИТ върху разглежданата приказка „**МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР**”, показва свод на непримиримото отношение на съвременния читател на Е. Т. А. Хофман към разобличаваните от него заблуди на обществото, с които писателят и днес продължава да ни поучава, че прозирането на истината е победа над неправдата.

Е-БИБЛИОТЕКА „HOFFMANNIANA” е създадена, за да стимулира *хофманознанието*, но и за да стимулира създаването на здраво, честно и основано върху морални достойнства общество.

БИБЛИОГРАФСКИ СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЛИТЕРАТУРА

Събрани и избрани произведения на Е. Т. А. Хофман

Събрани съчинения на немски език

1-3. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. *Samtliche Werke in Drei Bänden* / Hrsg & Red. Rainer Schonhaar. – Essen ; Stuttgart : Phaidon, SVS, [1998].

ISBN 3888510430

B. 1. – 816 S.

B. 2. – 768 S.

B. 3. – 925 S.

Избрани произведения на български език

4-5. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Избрани творби : В 2 т. / Прев. от нем. ; Състав. [с послесл.] Недялка Попова. – София : Нар. култура, 1987.

Съдържа:

Т. 1: Разкази, приказки, новели / Прев. Лилия Големинова и др. ; Худож. Светлана Йосифова. – 1987. – 632 с. : с ил., 1 л. портр.

Прев. е направен от *Fantasiestucke in Callots Manler ; Nachtstucke ; Seldsame Leiden eines Theaterdirektors.* – Други прев.: С. Джамджиев, Т. Берберов, Б. Вълчев.

БЕЗ ISBN

Т. 2: Новели, капричио, разкази / Прев. Тодор Берберов и др. ; Худож. Светлана Йосифова ; [С послесл. от Красимира Михайлова]. – 1987 (В. Търново : Д. Найденов). – 623 с. : с ил.

Прев. е направен от *Die Seraplonsbruder I, II ; Prinzessin Brambilla ; Letzte Erzahlungen.* – Други прев. : Л. Големинова, Н. Попова, Кр. Михайлова.

БЕЗ ISBN

6. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев ; ил. Н. Р. Козлов. – Плевен : Евразия-Абагар, 1994 (Русия). – 254 с.

ISBN 954-450-010-3

Съдържа: Златната делва : Една приказка от новото време ; Лешникотрошачката ; Малкият Цахес, наричан Цинобър.

Книги на Е. Т. А. Хофман

... на немски език

7. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Elixiere des Teufels ; Nachtstucke. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 756 S.

Без ISBN

8. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Elixiere des Teufels. – Kehl : Swan Buch-Vertrieb, 1993. – 347 S.

ISBN 389507005X

9. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Elixiere des Teufels ; Lebens-Ansichten des Katers Murr. – Munchen : Winkler, [s. a.]. – 736 S.
ISBN 3-538-05112-7

10. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Fantasiestucke in Callots Manier. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1982. – 551 S.
ISBN 3861995441

11. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Fantasie- und Nachstucke. – Munchen : Winkler Verl., 1976. – 824 S.
ISBN 3-538-05111-9

12. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Das Fraulein von Scuderi / Zeichn. Gerhard Ullmann ; Red. Holger Hartmann. – Munchen : Klett Edition Deutsch, 1998. – 56 S.
ISBN 3-12-559110 4

13. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Klein Zaches genannt Zinnober. – Berlin : Ferdinand Dümmler, 1819. – 231 S. (Erstausgabe)
Bez ISBN

14. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Klein Zaches genannt Zinnober / Mit Illustrationen von Ernst Kößlinger und einem Essay von Franz Fühmann. – München : C. H. Beck, 1990. – 174 S.
ISBN 3-406-34620-0

15. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Klein Zaches ; Lebensansichten des Katers Murr ; Prinzessin Brambilla. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 799 S.
Bez ISBN

16. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Kleine Schriften ; Fantasiestucke in Callots Manier ; Seltsame Leiden Eines Theaterdirektors. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 684 S.
Bez ISBN

17. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Lebens-Ansichten des Katers Murr nebst fragmentarischer Biographie des Kapellmeisters Johannes Kreisler in zufälligen Makulaturblättern. – Muenchen : Musarion Verlag, 1920. – 429 S.
Bez ISBN

18. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Lebensansichten des Katers Murr. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1981. – 539 S.
Без ISBN
19. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Lebensansichten des Katers Murr. – Kehl : Swan Buch-Vertrieb, 1994. – 477 S.
ISBN 3351022662
20. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Maerchen. – Leipzig : Philipp Reclam jun., 1975. – 519 S.
Без ISBN
21. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Marchen und Erzählungen. – Berlin : Aufbau-Verl., 1989. – 665 S.
ISBN 3-351-00137-1
22. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Marchen und Erzählungen. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1980. – 667 S.
Без ISBN
23. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Marchen und Erzählungen. – Berlin ; Weimar : Aufbau-Verl., 1984. – 667 S.
ISBN 3351001371
24. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Meister Floh ; Briefe aus den Bergen ; Letzte Erzählungen. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 905 S.
Без ISBN
25. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Musikalische Novellen. – Leipzig : Reclam, 1911. – 119 S.
Без ISBN
26. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Nachlese : Dichtungen : Schriften : Aufzeichnungen und Fragmente. – Munchen : Winkler Verl., 1981. – 536 S.
Без ISBN
27. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Nachtstucke. – Leipzig : Reclam, 1984. – 531 S.
Без ISBN
28. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Prinzessin Brambilla. – Berlin : Der Morgen, 1978. – 234 S.

Без ISBN

29. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder. – Munchen : Winkler, 1976. – 1156 S.

Без ISBN

30. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder. – Berlin : Aufbau-Verl., 1978. – 748 S.

Без ISBN

31. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder. – Berlin : Aufbau-Verl., 1978. – 695 S.

Без ISBN

32. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder 1. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 692 S.

Без ISBN

33. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Die Serapionsbruder 2. – Berlin : Aufbau-Verl., 1958. – 661 S.

Без ISBN

34. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Spate Werke. – Munchen : Winkler, 1979. – 946 S.

Без ISBN

... на френски език

35. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Casse-noisettes et le roi des rats. – Paris : La Farandole, 1960. – 93 p.

Без ISBN

... на български език

36. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Вълшебният свят на романтизма. – Варна : LiterNet, 2007. – 279 с.

ISBN 978-954-304-377-4

37. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Елексири на дявола : Следсмъртна книжка на капуцина отец Медардус : Роман / Прев. от нем. П. К. Чинков. – София : Ив. Г. Игнатов и синове, [1929]. – 310 с.
Без ISBN

38. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Жак Кало. Принцеса Брамбила : Саргиссио по Якоб Карло / Прев. Ек. Бояджиева, Вера Бояджиева. – София : Ив. Г. Игнатов и синове, [1928]. – 103 с.
Без ISBN

Съдържа: Принцеса Брамбила ; Любовно престъпление ; Балът на граф д' Оржел ; Тези, които не виждат ; Тя и той

39. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Житейските възгледи на котарака Мур или фрагментарна биография на капелмайстора Йоханес Крайслер върху случайни макулатурни листа. – София : ОФ, 1973. – 384 с.
Без ISBN

40. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев. – София : Нар. младеж, 1976. – 312 с.
Без ISBN

41. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. от нем. Страшимир Джамджиев. – София : Кибеа, 1996. – 136 с.
ISBN 954-474-063-5

42. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката и други приказки / Прев. от анг. ез. Десислава Лазарова. – София : ПАН, 2000. – 350 с.
ISBN 954-657-285-3

Съдържа: Лешникотрошачката ; Малкият Цахес, наречен Цинобър ; Златното гърне

43. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. Десислава Лазарова. – София : Пан, 2004. – 96 с.
ISBN 954-657-285-3

44. Ернст Теодор Амадеус Хофман. Лешникотрошачката [: Приказка] / Прев. от рус. ез. Яна Загорчинова. – Пловдив : Коала прес, 2015. – 96 с.
ISBN 978-619-7134-16-2

45. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Музикални новели / Прев. от нем. [с послесл.] Лилия Ничкова-Големинова. – София : Наука и изкуство, 1972. – 220 с.

Без ISBN

Съдържа: Фантазии в маниера на Кало ; Сератионовите братя

46. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Непознатото дете / Прев. Борис Парашкевов ; ил. Катина Пеева. – София : Enthusiast, 2019. – 125 с.

ISBN 978-619-90091-6-1

47. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказки. – София : Нар. младеж, 1981. – 240 с.

Без ISBN

Съдържа: Лешникотрошачката ; Златната делва; Малкият Цахес, наречен Цинобър ; Царската годеница

48. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Приказни новели / Състав., комент. Светла Черпокова ; Прев. [от нем.] Страшимир Джамджиев, Тодор Берберов. – Пловдив : Летера, 2001. – 584 с.

ISBN 954-516-353-4

49. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Разкази / Прев. Красимира Михайлова, Елисавета Кузманова. – София : Вестникарска група България, 2009. – 269 с.

ISBN 978-954-9976-07-6

50. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Разкази, приказки, новели. – София : Нар. Култура, 1987. – 631 с.

Без ISBN

51. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Щастието в играта : Приказка / Прев. от фр. Д. Х. Бръзицов. – София : книж. Х. М. Костенцев, 1886. – 32 с.

Без ISBN

52. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Щастието в играта : Приказка / Прев. от фр. Д. Х. Бръзицов. – Сливен, 1882. – 31 с.

Без ISBN

... на руски език

53. Гофман, Эрнст Теодор Амадей. Щелкунчик и Мышиный король ; Золотой горшок = Nussknacker und Mausekoenig ; Der goldene Topf. – Москва : Центр книги Рудомино, 2013. – 302 с.
ISBN 978-5-905626-67-8

54. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus. Auswahl / [Сост. и предисл. Ю. И. Архипов ; Послеслов и комм. А. Б. Ботникова]. – Moskau : Raduga, 1984. – 552 p.
Без ISBN

Сборници, в които са включени произведения на Е. Т. А. Хофман

... на немски език

55. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus, Goethe, Johann, Wolfgang von Hebel.
Deutschland erzählt : Von Johann Wolfgang von Goethe bis Ludwig Tieck / Hrsg. von Benno von Wiese. – Frankfurt am Main : Fischer, 1991. – 368 S.

56. Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus, Adelbert von Chamisso.
Marchen der deutschen Romantik. – Leipzig : Sammlung Dieterich, 1992. – 555 S.
ISBN 3811205587

... на български език

57. Хофман, Ернст Теодор Амадеус, Фьодор Михайлович Достоевски и др. класически коледни истории. – София : Ера 2018. – 320 с.
ISBN 978-954-389-491-8

Съдържа: Лешникотрошачката и царят на мишките / по Е. Т. А. Хофман ; Неочакван коледен подарък / по О'Хенри ; В нощта срещу Коледа / по Антон Павлович Чехов ; Коледата на танцуващия дан / по Деймън Ръниън ; Момченцето край елхата на Христос / по Фьодор Михайлович Достоевски ; Детска Коледа в Уелс / по Дилън Томас ; Отвлеченият дядо Коледа / Франк Баум ; Святата нощ / по Селма Лагерльоф ; Коледната кукувица / Франсис Браун ; Себелюбивият великан

/ по Оскар Уайлд ; *Коледа на хълма* / по Луси Мод Монтгомъри ;
Домашните духчета / по Братя Грим; *Момчето с кутията* / по Мери
Григс ван Воорхис ; *Маркхайм* / по Робърт Луис Стивънсън ; *Какво видяха
и казаха камбаните* / по Луиза Мей Олкът ; *Където е любовта, там е и
Бог* / по Лев Николаевич Толстой ; *Коледата на един крадец* / по Елизабет
Л. Сиймор ; *Четвъртият мъдрец* / по Хенри ван Дайк ; *Коледна песен* / по
Чарлс Дикенс.

58. Хофман, Ернст Теодор Амадеус, Ангел Каралийчев и др.
приказки за Коледа / Състав., ред. Любомир Русанов ; Прев. Огняна
Иванова, А. Жекова ; Худож. Лилия Годорова, Тая Колева. – София : Пан,
2018. – 80 с.

ISBN 978-619-240-008-8

Съдържа: Лешникотрошачката / по Е. Т. А. Хофман ; *Кралят,
който забранил Коледа* / по Малио Кардарели ; *Коледата на двете
сестрички* / по Лора Инголс Уайлдър ; *Нощта преди Коледа* / по Клемънт
Мур ; *Преди Коледа* / по Клемънт Мур ; *Бъдни вечер* / по Добри Немирова ;
Катеричкина Коледа / по Георги Райчев ; *Коледна приказка* / по Ангел
Каралийчев ; *Топлата ръкавичка* / по Ангел Каралийчев ; *Златокоска* / по
Георги Райчев ; *Залепената кукла* / по Калина Малина ; *Снежинка* / по
Георги Райчев ; *Джуджетата под прясната* / по Георги Райчев.

59. Хофман, Ернст Теодор Амадеус и др. Коледни приказки. – София
: София Прес, 2016. – 112 с.

ISBN 978-619-151-344-4

[Добрева, Магдалена, 1965- = Dobрева, Magdalena, 1965- ;
Уилямс, Марджъри, 1881-1944 = Williams, Margery, 1881-1944 ;
Хофман, Ернст Теодор Амадеус, 1776-1822 = Hoffmann, Ernst
Theodor Amadeus, 1776-1822 ;

Андерсен, Ханс Кристиан, 1805-1875 = Andersen, Hans Christian,
1805-1875 ;

Баум, Лиман Франк, 1856-1919 = Baum, Lyman Frank, 1856-1919 ;

Грим, Якоб, 1785-1863 = Grimm, Jacob, 1785-1863 ;

Грим, Вилхелм, 1786-1859 = Grimm, Wilhelm, 1786-1859]

Съдържа: Плюшеното зайче / по Марджъри Уилямс ;
Лешникотрошачката / по Е. Т. А. Хофман ; *Малката кибритопродавачка*
; *Снежният човек* ; *Снежната кралица* / по Ханс Кристиан Андерсен ;
Похитеният Дядо Коледа / по Лиман Франк Баум ; *Обущарят и
джуджетата* ; *Госпожица Виелица* / по Братя Грим.

60. Хофман, Ернст Теодор Амадеус и др. Чудната история на Петер
Шлемил / Шамисо = Peter Schlemihls wundersame Geschichte / Chamisso ;

Състав., комент. Светла Черпокова ; Прев. [от нем.] Елисавета Кузманова.
– Пловдив : Летера, 2001. – 192 с.

61. Хофман, Ернст Теодор Амадеус и други немски романтици : [Сб.] новели / Новалис и др. ; Състав. [с предг.] Недялка Попова ; Прев. от нем. Федя Филкова и др. – София : Нар. култура, 1980. – 664 с.

Съдържа: Учениците от Сауз / Новалис ; Необикновени гости в новогодишната нощ / Жан Паул ; Михаел Колхас / Хайнрих фон Клайст ; Русалка / Фридрих де ла Мот Фуке ; Чудната история на Петер Шлемил / Адалберт фон Шамисо ; Историята на честния Касперл и хубавата Анерл / Клеменс Брентанс ; Безумният инвалид от форт Ратоно / Ахим фон Арним ; Из живота на един безделник / Йозеф Фрайхер фон Айхендорф ; Чудатости / Йохан Лудвиг Тик ; Прозорецът на братовчеда / Ернст Теодор Амадеус Хофман ; Просякинята от Пон де-з-ар / Вилхелм Хауф ; Бедният музикант / Франц Грилпарцер.

**Произведения на Е. Т. А. Хофман,
публикувани на български език в сборници, периодични
и продължаващи издания**

62. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Госпожица Фон Скудери. // *Вълшебният свят на романтизма.* – София, 2007. – ISBN 978-954-304-377-4. – с. 167-218.

63. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Запустялата къща : откъс от новела. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 12-16.

64. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Майорат. // *Вълшебният свят на романтизма.* – София, 2007. – ISBN 978-954-304-377-4. – с. 219-278.

**Адаптации на произведения на Е. Т. А. Хофман,
публикувани на български език
във вид на самостоятелни издания**

65. Милетич, Гордана. Лешникотрошачката : по книгата на Е. Т. А. Хофман / преразк. Гордана Милетич ; ил. Ана Григориев ; [прев. от хърв. ез. Христина Йотова]. – София : София Прес, 2016. – 64 с. : с цв. ил.
ISBN 978-619-151-327-7

66. Радкова, Стефка Радкова, Хофман, Ернст Теодор Амадеус.
Лешникотрошачката [: По приказката на Хофман] / Ил. Стефка Радкова. –
София : Фют, 2006. – 20 с.
ISBN 954-625-414-2

67. Раленкова, Албена Василева; Хофман, Ернст Теодор Амадеус.
Лешникотрошачката [: По приказката на Хофман]. – [София :] Фют, 2015.
– 24 с.
ISBN 978-954-625-414-6

Публикации за Е. Т. А. Хофман

Книги

... на немски език

68. Feldges, Brigitte, Ulrich Stadler. E. T. A. Hoffmann : Epoche – Werk
– Wirkung. – Munchen : Beck, 1986. – 316 S.
ISBN 3406312411
ISBN 978-3406312410

69. Heinritz, Reinhard. Das E. T. A. Hoffmann-Museum in Bamberg :
Einblicke in ein Künstlerleben. – Bamberg : E. T. A. Hoffmann-Ges., 2003. – 86
S.
Без ISBN

70. Hoffmann, Alfred. E. T. A. Hoffmann : Leben und Arbeit eines
preussischen Richters. – Baden-Baden : Nomos, 1990. – 252 S.
Без ISBN

71. Kaiser, Gerhard R. E. T. A. Hoffmann. – Stuttgart : J. B. Metzler,
1988. – 214 S.
ISBN 3476102432

72. Nährlich–Slatewa, Elena. Das Leben gerät aus dem Gleis : E. T. A.
Hoffmann im Kontext karnevalesker Überlieferungen. – Frankfurt am Main :
Peter Lang, 1995. – 356 S. – (Europäische Hochschulschriften. Reihe 1.
Deutsche Sprache und Literatur, Bd 1495)
ISBN 10:3-631-46954-3

ISBN-13:978-3-631-46954-5

73. Safranski, Rudiger. E. T. A. Hoffmann : Eine Biographie. – Reinbek : Rowohlt, 1992. – 533 S.
ISBN 349913201X

74. Wittkop-Menardeau, Gabriell. E. T. A. Hoffmann. – Reinbek : Rowohlt, 1992. – 184 S.
ISBN 3499501139

... на български език

75. Хаджикосев, Симеон Дончев и др. Завръщане в детството : Лит.-крит. изследвания. – София : Отечество, 1980. – 96 с.

БЕЗ ISBN

Съдържа: Ханс Кристиан Андерсен, Максим Асенов, Ангел Каралийчев, Радой Цветков, Ран Босилек, Георги Русафов, Кръстьо Станишев, Анастас Стоянов, Георги Струмски, Салис Таджер, Ернст Т. А. Хофман.

76. Хертлинг, Петер. Хофман или многоликата любов : Един романс / Прев. Ивета Милева ; Предг. Ернст Теодор. – София : Весела Люцканова, 2003. – 224 с.

ISBN 954-8453-99-1

Студии и статии в сборници, периодични и продължаващи издания

... на немски език

77. Nährlich–Slatewa, Elena. Die Rezeption von E. T. A. Hoffmann in Bulgarien. // E. T. A. *Hoffmann*-Jahrbuch (Berlin). – ISSN 0944-5277. – Bd. 6, 1998, S. 50-71.

78. Nährlich–Slatewa, Elena. „Was bannt mich da?“ : Franz Fühmanns Rezeption von E. T. A. Hoffmann. // *Wirkendes Wort* (Landau). – ISSN 0935-879X. – 45, 1995, N 1, S. 151-166.

... български език

79. Дьор, Фолкер К. Малкият Цахес, наречен Цинобър : въведение в приказката на Хофман. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 8-9.

80. Енчев, Младен. „Лешникотрошачката” от Е. Т. А. Хофман. Игра и Романтизъм. // *Епископ-Константинови четения* (Шумен). – ISSN 1313-8286. – 13, 2008, с. 453-462.

81. Матеева, Боряна. Притча за трансформацията – „Цахес”. // *Кино* (София). – ISSN 0861-4393. – 2012, N 1, с. 11-13.

82. Москов, Теди Стефанов. Политическа Хофманиада : режисьорът Теди Москов в разговор с Ина Кънчева. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 4-6.

83. Симеонов, Иван. [Двеста и трийсет] 230 години от рождението на Ернст Теодор Амадеус Хофман. // *Аз Буки* (София). – ISSN 0861-3990. – 15, N 8, 22-28 февр. 2006, с. 14-15.

84. Симеонов, Иван. Под знака на немския романтизъм и сантиментализъм. // *Чуждоезиково обучение = Foreign language teaching* (София). – ISSN 0205-1834 – 25, 2009, N 2, с. 71-77.

85. Топалджикова, Анна. Цахес и Теди Москов : уродливото джудже заблуждава погледа вече 200 години. // *Култура* (София). – ISSN 0861-1408. – 63, 2019, N 10, с. 7. ISSN 0861-1408.

86. Черпокова, Светла. Смъртта на автора като производство на рецепцията (Вакенродер и Хофман). // *Науч. тр. Пловдивски унив. „Паисий Хилендарски”*. Филология. – ISSN 0861-0029. – 42, 2004, N 1, с. 353-358.

87. Черпокова, Светла. Е. Т. А. Хофман в България : рецепция и политика : юбилейни Паисиеви четения Университетът – академична карта на света, 3-4 ноември 2011, Пловдив. // *Науч. тр. Пловдивски унив. „Паисий Хилендарски”*. Филология. – ISSN 0861-0029. – Т. 49, 2011, N 1, ч. В, с. 286-300.

88. Nährlich–Slatewa, Elena. Goethe und E. T. A. Hoffmann im Lichte von Bachtins Konzept der Kultur des Karnevals und der karnevalisierten Literatur : Versuch einer Neulektüre ausgewählter Texte. – Jena, 1991. – 223 S.

Машинопис. – Die Habilitationsschrift wurde vorgelegt dem Wissenschaftlichen Rat der Friedrich-Schiller-Universität Jena und verteidigt im Januar 1991.

**Базиращи биографичната скица и линията на творчеството
на Е. Т. А. Хофман
в дипломното изследване**

89. Константинов, Венцеслав. Флейтата на съня. – Сиела, 2010. – ISBN 9789542807841. – с. 79-84.

90. Хофман, Ернст Теодор Амадеус. Музикални новели / Прев. от нем. [с послесл.] Лилия Ничкова-Големинова. – София : Наука и изкуство, 1972. – Без ISBN. – с. 179-204.

Вж N 45.

91. Clason, Christopher. E. T. A. Hoffman: Transgressive Romanticism. – Liverpool University Press, 2018. – ISBN 178694121X. – с. 81-91.

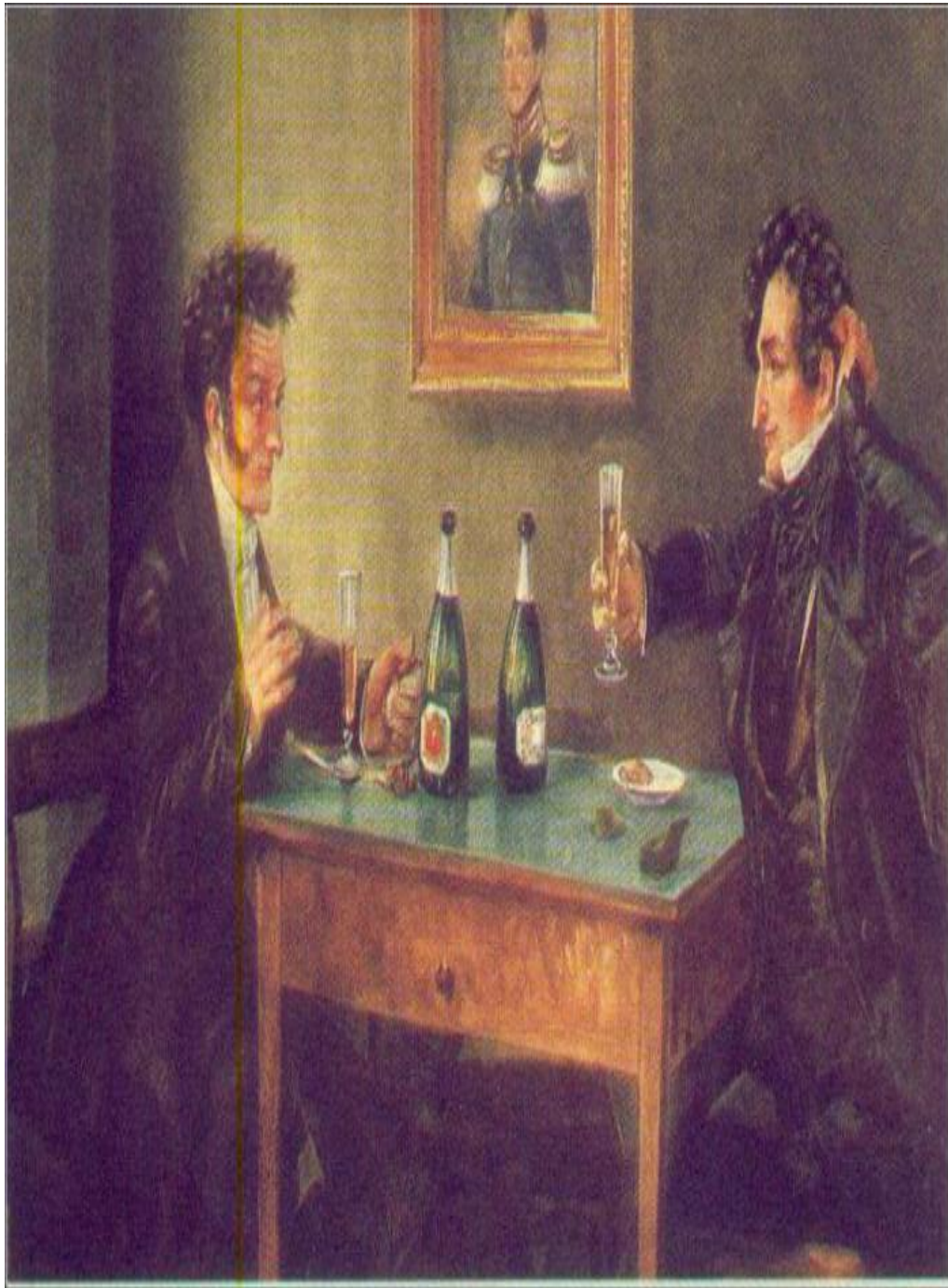
92. Kremer, Detlef. E. T. A. Hoffmann : Leben, Werk, Wirkung. – De Gruyter, 2010. – ISBN 3110229994. – с. 2-101.

93. Negus, Kenneth. E. T. A. Hoffmann's Other World. – University of Pennsylvania Press Anniversary Collection : Reprint, 2016. – ISBN 1512804797. – с. 14-21.

ИЛЮСТРАЦИИ

Ил. 6.

Хофман и неговият приятел – актьорът Кудвинг Девриент в кръчмата

Lutter und Wegner – акварел

/ Karl Theumann (Карл Теман) (ок. 1832)

**II. Изображение на Е. Т. А. Хофман
върху пощенска марка**

Ил. 7.

Пощенска марка в памет на Е. Т. А. Хофман (1972)

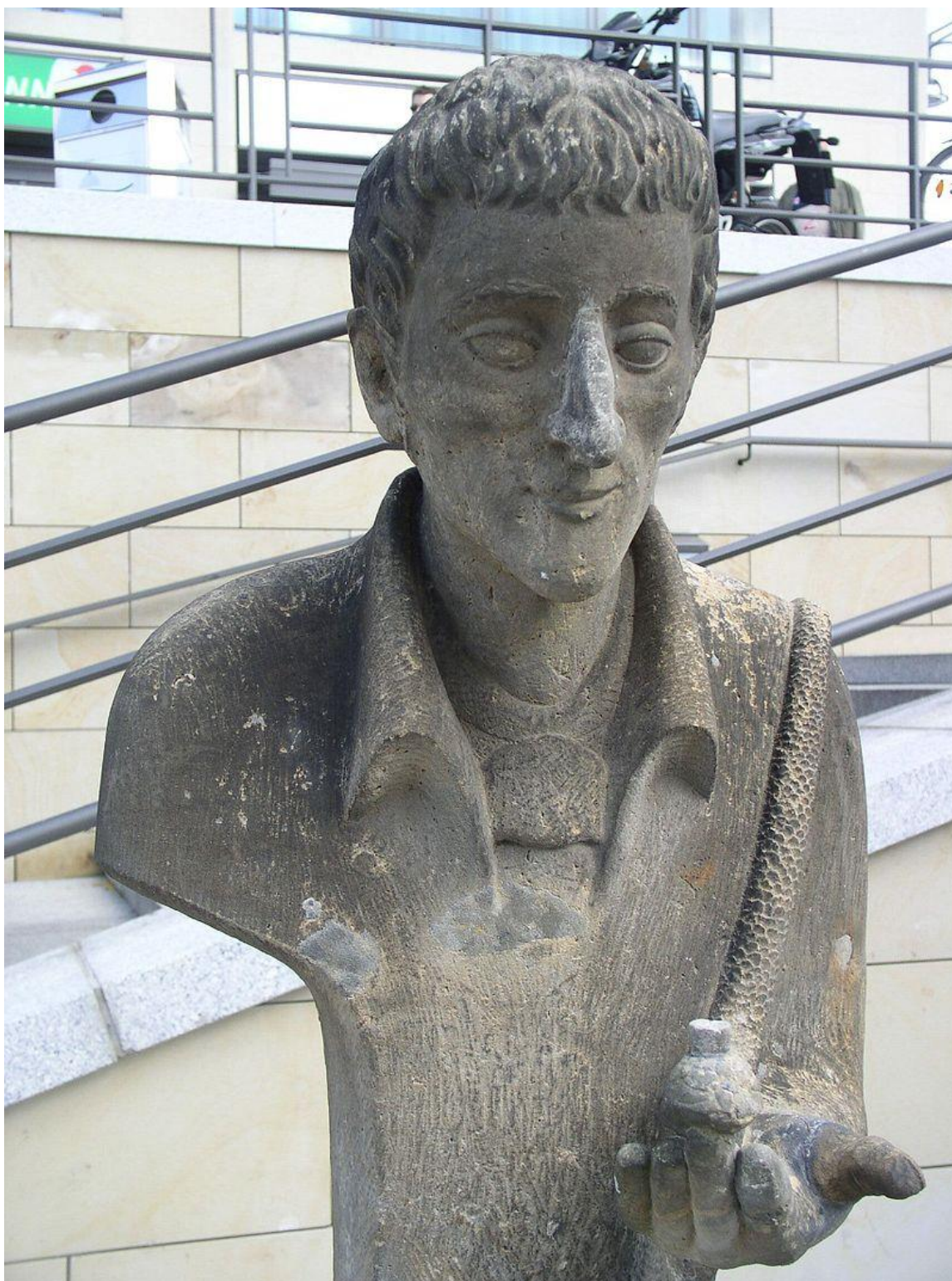
III. Скулпори и бюстове на Е. Т. А. Хофман

Ил. 8.

Статуя на Е. Т. А. Хофман в Бамберг (паметникът е открит 13 август 2007)

/ Хедвиг Сторч (Hedwig Storch)

Ил. 9.

Бюст на Е. Т. А. Хофман в Берлин (открит е на 4 октомври 2007)

/ Achim Raschka (Ахим Рашка)

IV. Надгробен паметник на Е. Т. А. Хофман

Ил. 10.

Гробът на Е. Т. А. Хофман в Берлин – Кройцберг

V. Корици на книги на Е. Т. А. Хофман

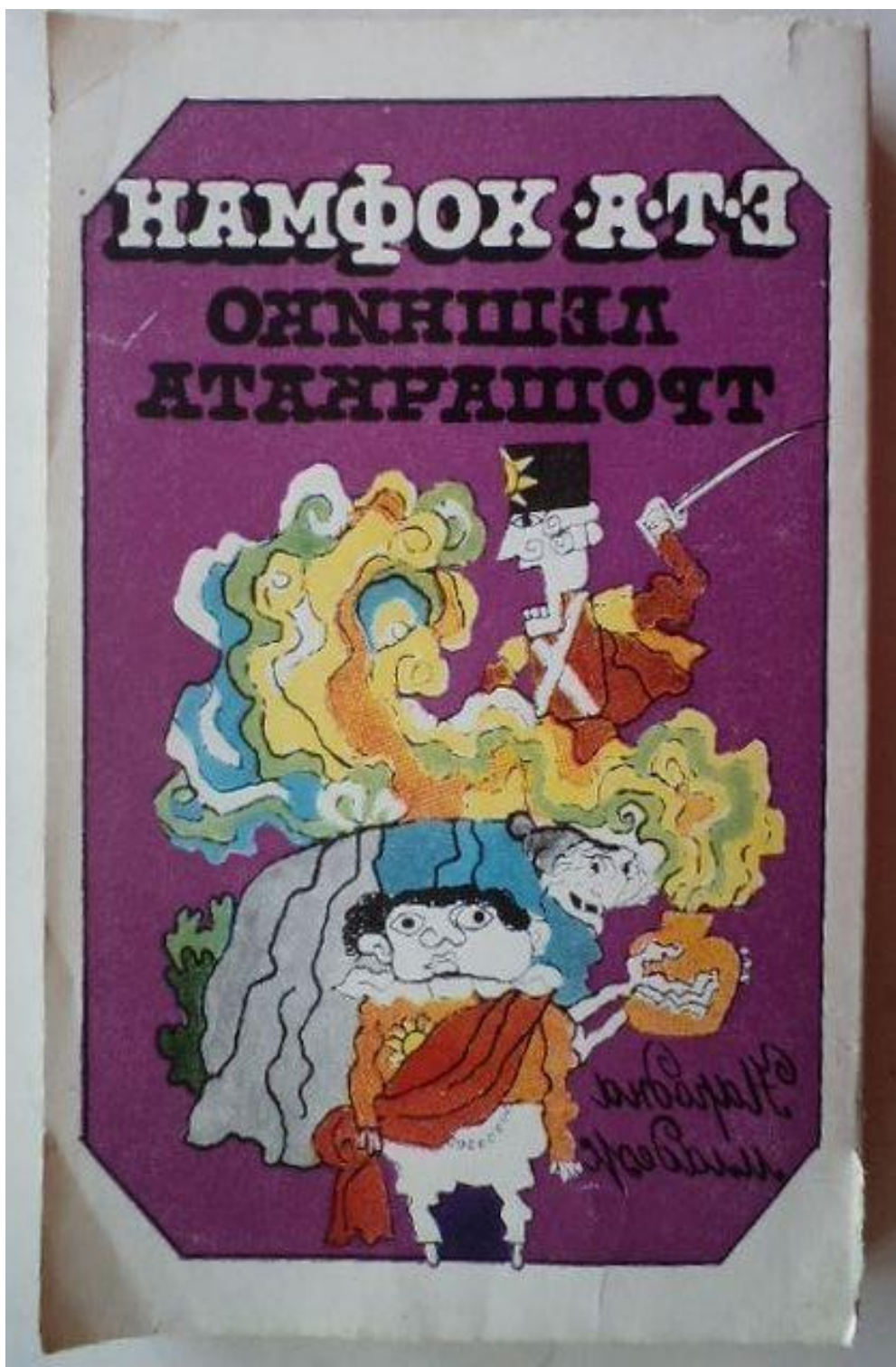
Е. Т. А. Хофман

Житейските
възгледи
на котарака Мур

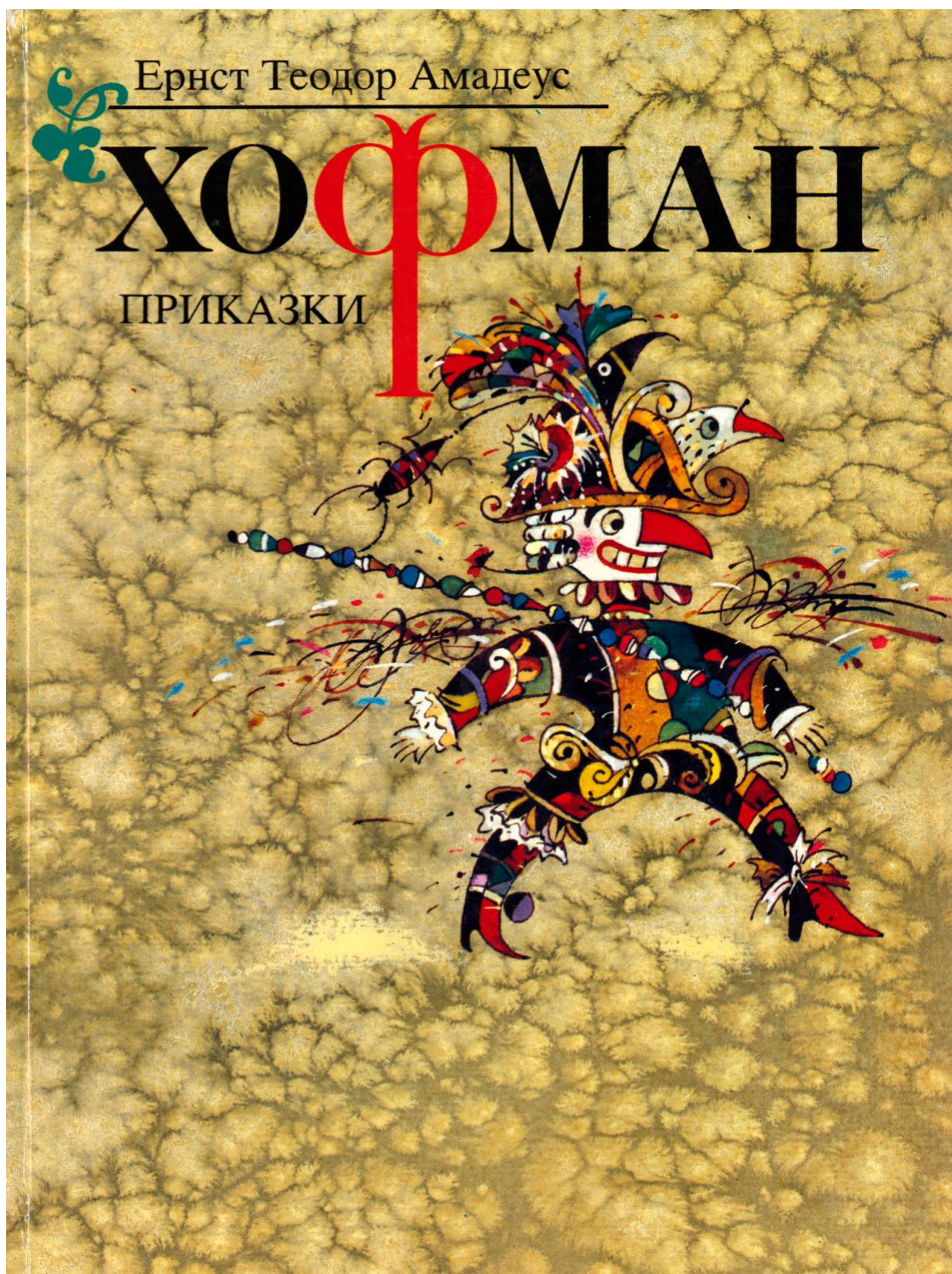
Ил. 11.

Е. Т. А. Хофман – „Житейските възгледи на котарака Мур” –
корица на книгата (София, 1973)

Ил. 12.

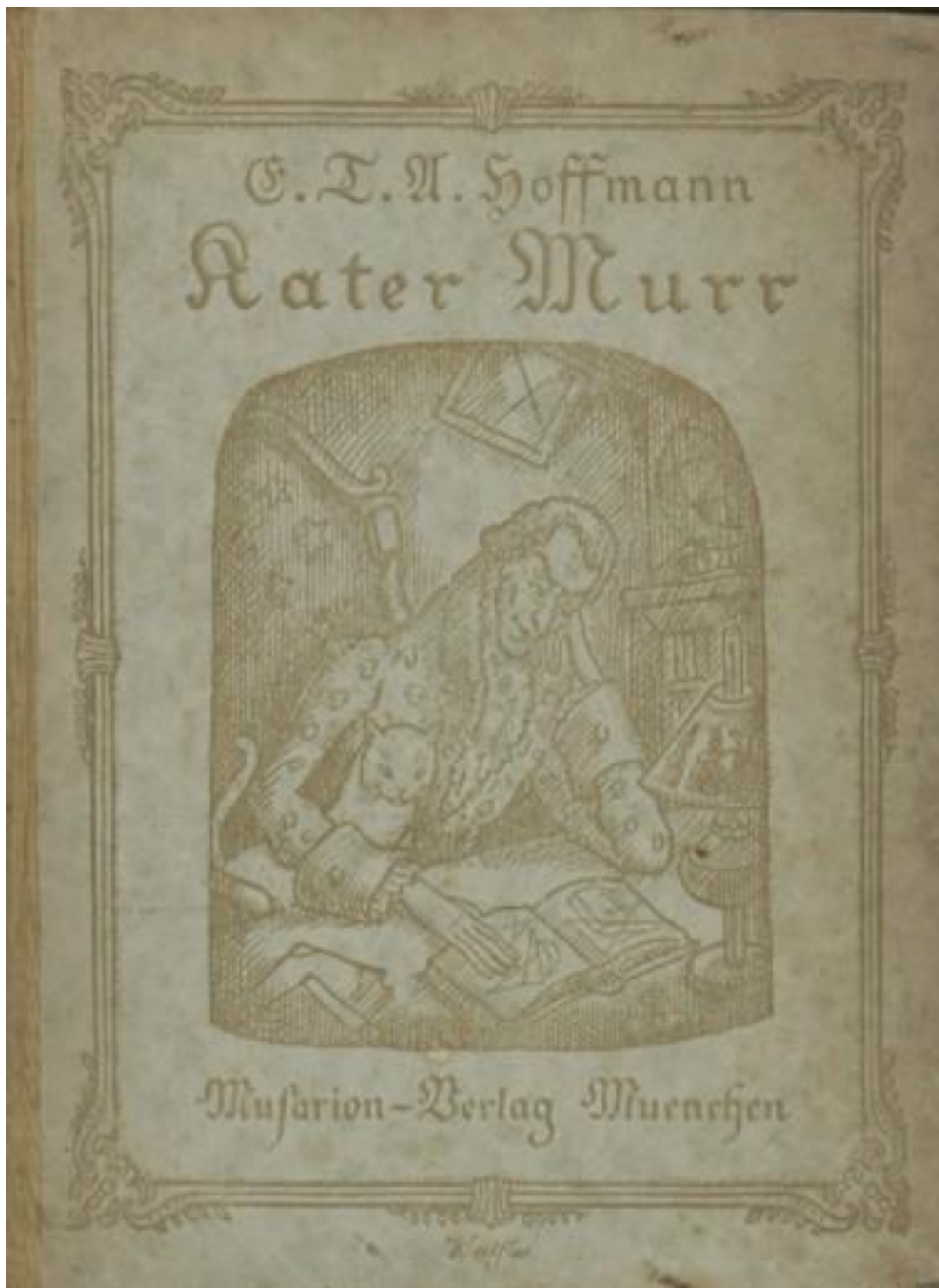
Е. Т. А. Хофман – „Лешникотрошачката” – корица на книгата
(София, 1976)

Ил. 13.

*Е. Т. А. Хофман – „Приказки” – корица на книгата
(Плевен, 1994)*

VI. Титулни страници на книги на Е. Т. А. Хофман

Ил. 14.

*„Житейските възгледи на котарака Мур” – титулна страница
(München : Musarion Verlag, 1920)*

VII. Графики и илюстрации от книги на Е. Т. А. Хофман

Ил. 15.

*Е. Т. А. Хофман – „Приказки” (София, 1984) –
иллюстрация / Сергей Алимов*

Ил. 16.

*„Пясъчният човек” от Е. Т. А. Хофман –
графика от книгата (София, 2018)*

**VII. Приказките на Е. Т. А. Хофман
в учебно-образователния
и научноизследователския
процес на УниБИТ**

Ил. 17.

*Изданието „Приказки” (Плевен, 1994) на Е. Т. А. Хофман –
библиофилска рядкост,
което е обект на комплексен анализ в Универ*

СПИСЪК НА ИЛЮСТРАЦИИТЕ

Ил. 1.

Автопортрет на Е. Т. А. Хофман (ок. 1810-1820)

Ил. 2.

Автопортрет на Е. Т. А. Хофман

(1776-1822) – платно (1822)

Ил. 3.

Карикатурен автопортрет на Е. Т. А. Хофман (1850)

Ил. 4.

Е. Т. А. Хофман (1776-1822) – гравюра

/ Художник J. C. Doyon (Ж. К. Дюпон) (1840)

Ил. 5.

Репродукция на картина на Виктор Рябинин

„Фантазия в памет на Е. Т. А. Хофман” (1813)

Ил. 6.

Хофман и неговият приятел – актьорът Кудвинг Девриент в кръчмата

Lutter und Wegner – акварел

/ Karl Themann (Карл Теман) (ок. 1832)

Ил. 7.

Пощенска марка в памет на Е. Т. А. Хофман (1972)

Ил. 8.

Статуя на Е. Т. А. Хофман в Бамберг (паметникът е открит 13 август 2007)

/ Хедвиг Сторч (Hedwig Storch)

Ил. 9.

Бюст на Е. Т. А. Хофман в Берлин (открит е на 4 октомври 2007)

/ Achim Raschka (Ахим Рашка)

Ил. 10.

Гробът на Е. Т. А. Хофман в Берлин – Кройцберг

Ил. 11.

Е. Т. А. Хофман – „Житейските възгледи на котарака Мур” – корица на книгата (София, 1973)

Ил. 12.

Е. Т. А. Хофман – „Лешникотрошачката” – корица на книгата (София, 1976)

Ил. 13.

Е. Т. А. Хофман – „Приказки” – корица на книгата (Плевен, 1994)

Ил. 14.

„Житейските възгледи на котарака Мур” – титулна страница (Muenchen : Musarion Verlag, 1920)

Ил. 15.

*Е. Т. А. Хофман – „Приказки” (София, 1984) –
илюстрация / Сергей Алимов*

Ил. 16.

*„Пясъчният човек” от Е. Т. А. Хофман –
графика от книгата (София, 2018)*

Ил. 17.

*Издание „Приказки” (Плевен, 1994) на Е. Т. А. Хофман –
библиофилска рядкост,
което е обект на комплексен анализ в Университета*

Герова, Вилиана. *Е-библиотека „HOFFMANNIANA”*
(Структуриране на библиографско изражение и основа на пълнотекстова база на творчеството на Ернст Теодор Амадеус Хофман) : Дипломна работа / Унив. по библиотекознание и информ. технол. Катедра „Библиотековедение и библиография” ; Науч. рък. Александра Куманова. – София, 2022. – 148 с. : с 17 ил.

Анотация

Чрез библиографиране и историографиране на емпиричен първично- и вторично-документален материал, необходим за изграждането на е-библиотека „HOFFMANNIANA”, са структурирани библиографско изражение и основа на пълнотекстова база от данни за творчеството на Ернст Теодор Амадеус Хофман в библиометричен дискурс.

В центъра на внимание са личността на писателя и роденото от него творческо наследство, разпространявано у нас на различни езици чрез фондовете на библиотеките и е-каталозите им в България.

Семантичните и справочно-информационните проблеми на е-библиотеката показват проблема за състоянието на *библиографското отразяване на книги*, свързани с авторството на писателя в е-пространството на българските библиотеки, като проучването е ситуирано около приказката „*МАЛКИЯТ ЦАХЕС, НАРЕЧЕН ЦИНОБЪР*” – и *текстологично, и визуализиращо*.

Ключови думи: е-библиотека „HOFFMANNIANA” – библиографиране и историографиране – библиометричен и текстологичен дискурс